

VOORUITZICHTEN



Economische voorzichten 2020-2025

Juni 2020



**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt door de leden van de Algemene Directie van het FPB.

Algemene coördinatie verzekerd door Igor Lebrun, Delphine Bassilière, Michel Saintrain en Filip Vanhorebeek.

Hebben bijgedragen: Ingrid Bracke, Bart De Ketelbutter, Frédérique Denil, Greet De Vil, Ludovic Dobbelaere, Nicole Fasquelle, Vincent Frogneux, Joanna Geerts, Gina Gentil, Koen Hendrickx, Laurence Laloy, Hendrik Nevejan, Bertrand Scholtus, Peter Stockman, Patrick Van Brusselen, Marie Vandresse, Peter Willemé.

Vertaaldienst: Christelle Castelain, Ben Dragon en Patricia Van Brussel.

Informaticacel: Geert Bryon, Adinda De Saeger en Dominique Van Der Wal.

Federaal Planbureau

Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel

tel.: +32-2-5077311

e-mail: contact@plan.be

<https://www.plan.be>

Overname is toegestaan, tenzij voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay - Wettelijk depot: D/2020/7433/12

Inhoudstafel

1. Inleiding	1
2. Macro-economische evoluties.....	2
2.1. Hypothesen	2
2.2. Resultaten	3
3. Arbeidsmarkt	12
3.1. Arbeidskosten	12
3.2. Werkgelegenheid en werkloosheid	15
4. Overheidsfinanciën.....	21
4.1. Hypothesen	21
4.2. Resultaten	24
5. Bijlagen	37
5.1. Statistische bijlage	37
5.2. Definitie van de HERMES-bedrijfstacken	63

Lijst van tabellen

Tabel 1	Steunmaatregelen met een impact op het vorderingensaldo.....	21
Tabel 2	Steunmaatregelen met een impact op het vorderingensaldo - detail van de gemeenschappen en gewesten	22
Tabel 3	Rekening van de gezamenlijke overheid	25
Tabel 4	Bruto primair inkomen en bruto beschikbaar inkomen in 2020.....	25
Tabel 5	Vergelijking met de economische vooruitzichten van maart 2020: vorderingensaldo, verlies aan bbp en impliciete budgettaire semi-elasticiteit	26
Tabel 6	Vorderingensaldo van Entiteit I en Entiteit II en vergelijking met de economische vooruitzichten van maart 2020	28
Tabel 7	Rekening van de federale overheid	29
Tabel 8	Rekening van de sociale zekerheid.....	31
Tabel 9	Rekening van de gemeenschappen en gewesten.....	32
Tabel 10	Rekening van de Vlaamse Gemeenschap	33
Tabel 11	Rekening van de Franse Gemeenschap	34

Tabel 12	Rekening van het Waals Gewest	35
Tabel 13	Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	35
Tabel 14	Rekening van de lagere overheid	36

Lijst van figuren

Figuur 1	Economische groei in de wereld en de eurozone	3
Figuur 2	Evolutie van de uitvoer en de potentiële uitvoermarkten	5
Figuur 3	Consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote van de particulieren	6
Figuur 4	Evolutie van de investeringen en de rendabiliteit van de ondernemingen	7
Figuur 5	Bruto toegevoegde waarde in volume per bedrijfstak	11
Figuur 6	Werkende bevolking en werkgelegenheidsgraad	18
Figuur 7	Werkloosheid en werkloosheidsgraad (definitie FPB)	20
Figuur 8	Vorderingensaldo, primair saldo en rentelasten	26
Figuur 9	Overheidsschuld en opdeling van de variatie van de schuld in de periode 2008-2009 en 2020-2021	28

Lijst van kaders

Kader 1	Methodologie voor de raming van de bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak in de periode 2020-2022	10
Kader 2	Hypothesen m.b.t. de arbeidskosten	14
Kader 3	Hypothesen m.b.t. de overheidswerkgelegenheid	17
Kader 4	Hypothesen m.b.t. demografie en arbeidsaanbod	19

1. Inleiding

Dit rapport vat de resultaten samen van de juniversie van de 'Economische vooruitzichten 2020-2025'. Het Federaal Planbureau publiceerde in maart een voorlopige versie van deze vooruitzichten. Die hielden geen rekening met de maatregelen ter bestrijding van de coronapandemie en ter ondersteuning van de economische activiteit die na 11 maart werden genomen in België en heel wat andere Europese landen. De resultaten van de voorliggende juniversie zijn dan ook sterk verschillend van die van maart.

Wat 2020 en 2021 betreft, stemmen de vooruitzichten grotendeels overeen met de cijfers die op 5 juni werden gepubliceerd in het kader van de economische begroting. De ramingen voor beide jaren werden verder geactualiseerd op basis van bijkomende informatie of observaties. Daarbij werd enkel rekening gehouden met de overheidsmaatregelen waarvan de toepassingsmodaliteiten met voldoende precisie gekend waren op 10 juni. Deze middellangetermijnvooruitzichten anticiperen dan ook niet op eventuele bijkomende stimuleringsmaatregelen of op besparingen door de overheden.

De huidige recessie is uitzonderlijk in vreedstijd, zowel vanwege haar niet-economische oorsprong als vanwege haar omvang. Bovendien is deze recessie het resultaat van zowel een negatieve aanbodschok als een negatieve vraagschok. Om al deze redenen is de schok die onze economie treft moeilijk te vatten door de mechanismen en elasticiteiten van de gebruikelijke econometrische modellen, wat het maken van economische vooruitzichten aanzienlijk bemoeilijkt.

Tegen die achtergrond zijn de resultaten van deze projectie sterk afhankelijk van een reeks veronderstellingen, vooral voor wat betreft de omvang en de duur van de gezondheidscrisis. In dit scenario gaan we uit van een herneming van de economische activiteit in België en in het buitenland, waarbij nieuwe beperkingsmaatregelen kunnen worden vermeden door het tijdig opsporen van besmettingshaarden.

Daarnaast dienden bijkomende hypothesen te worden gemaakt voor de internationale omgeving en voor de Belgische macro-economische context, de arbeidsmarkt en de overheidsfinanciën. Gezien hun belang worden ze in de verschillende hoofdstukken nader uitgewerkt. Hoofdstuk 2 beschrijft de internationale context en de vooruitzichten voor de Belgische economische groei en inflatie. In hoofdstuk 3 worden de resultaten voor de arbeidsmarkt toegelicht. Ten slotte geeft hoofdstuk 4 een overzicht van de resultaten voor de overheidsfinanciën.

2. Macro-economische evoluties

2.1. Hypothesen

Internationale omgeving

De voor België relevante wereldhandel wordt berekend aan de hand van de gewogen gemiddelde invoergroei van de Belgische handelspartners. Voor de jaren 2020-2022 zijn de groeivoorzichten van de handelspartners van België grotendeels gebaseerd op de lentevoorzichten van de Europese Commissie (EC)¹. Die publicatie bevatte verschillende scenario's, waaronder het centrale scenario, dat uitgaat van een inperkingsperiode van zes weken, en een meer pessimistisch scenario waarin de inperking tien weken duurt.² Rekening houdend met de situatie begin juni hebben we geopteerd voor een scenario dat zich situeert tussen die twee scenario's van de EC. Voor de periode 2023-2025 is ons scenario grotendeels gebaseerd op de middellangetermijnvoorzichten van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) van oktober 2019³, bij gebrek aan een nieuw middellangetermijnsceario in de IMF-voorzichten van april 2020.

De hypothesen voor olieprijsen, wisselkoersen en binnen- en buitenlandse rentevoeten in 2020 en 2021 zijn gebaseerd op termijnmarktnoteringen van eind mei. Voor de periode vanaf 2022 gelden technische hypothesen. De Brentprijs stijgt dan in overeenstemming met het referentiescenario van de EC in het kader van de energievoorzichten tegen 2050.⁴ De nominale wisselkoersen blijven stabiel op hun niveau van 2021. Ten slotte wordt een zeer geleidelijke normalisering van het monetair beleid verondersteld in een context van aantrekkende internationale prijzen, waardoor de korte- en de langetermijnrentevoeten geleidelijk hernemen.

Belgische macro-economische context

Het scenario voor de economische activiteit ziet er als volgt uit:

- De economische activiteit daalde fors in het *eerste kwartaal van 2020* door de inperkingsmaatregelen die vanaf midden maart (dus de twee laatste weken) werden opgelegd. De daling is fors in het *tweede kwartaal* omwille van vijf weken van inperkingsmaatregelen en de zeer geleidelijke, gefaseerde versoepeling die op 8 mei van start ging. Bovendien laat de situatie begin juni (de start van de derde fase van de versoepeling) een vrij langzaam herstel van de activiteit zien, voornamelijk als gevolg van de zwakke vraag;
- Vooral in het *derde kwartaal* van 2020 wordt een inhaalbeweging gemaakt. De versoepeling van de inperkingsmaatregelen en de omvangrijke steunmaatregelen van de Belgische en buitenlandse overheden zouden dan voor een stevige toename van de economische activiteit zorgen. Vervolgens zou de kwartaalgroei dynamisch blijven, maar zich gaandeweg normaliseren tegen *midden 2022*. Op

¹ Europese Commissie, 2020, 'European Economic Forecast Spring 2020', Institutional Paper 125, mei.

² Het gaat meer specifiek om het scenario 'Longer lasting'. Merk op dat we geen gebruik hebben gemaakt van het derde scenario ('Second wave') dat door de Europese Commissie is gepresenteerd.

³ Internationaal Monetair Fonds, 2019, 'World Economic Outlook: Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers', Oktober.

⁴ <https://ec.europa.eu/energy/en/news/reference-scenario-energy>.

dat moment zou het verlies aan economische activiteit van de Belgische privésector 4 % bedragen in vergelijking met een scenario zonder pandemie. Deze hypothese is onder meer gebaseerd op het idee dat de crisis het verlies aan fysiek kapitaal zal versnellen door bijkomende faillissementen en aan menselijk kapitaal door een toename van de gemiddelde werkloosheidsduur.

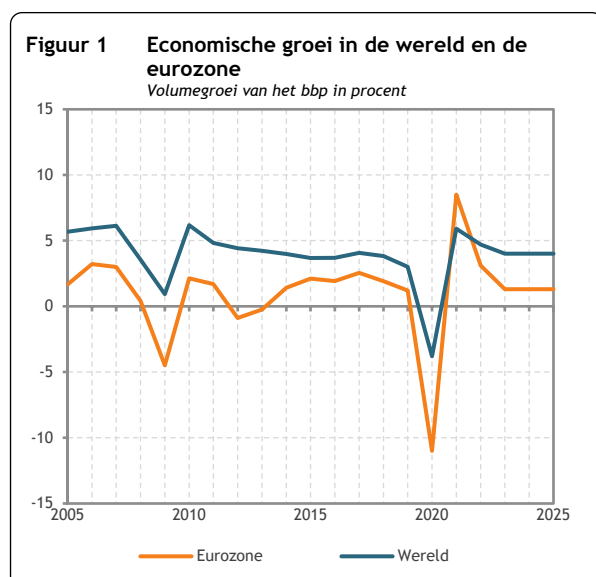
- Tijdens de periode 2023-2025 wordt verondersteld dat de groei van de economische activiteit opnieuw zou aanknopen met de trends uit het verleden.

Om bovenstaand scenario – geaggregeerd en per bedrijfstak – op te stellen, werden voor de korte termijn de volgende informatiebronnen gebruikt:

- De aggregaten uit de nationale rekeningen voor het eerste kwartaal van 2020;
- De resultaten van de enquêterondes van de Economic Risk Management Group (ERMG). Sedert eind maart houden diverse federaties van ondernemingen en zelfstandigen – in het kader van een initiatief gecoördineerd door de NBB en het VBO – op regelmatige basis enquêtes om de impact van de coronacrisis na te gaan op de economische activiteit, op de financiële gezondheid en op de beslissingen van de ondernemingen. In deze vooruitzichten is rekening gehouden met de eerste acht enquêterondes, waarbij de achtste enquête betrekking had op de laatste week van mei.⁵
- Diverse wekelijkse en maandelijkse indicatoren en informatie die in de pers verscheen.

2.2. Resultaten

Een uitzonderlijk negatieve schok voor de wereldeconomie



De wereldeconomie bevindt zich in een historische recessie als gevolg van de coronapandemie en de maatregelen ter bestrijding ervan. De recessie is het resultaat van een negatieve aanbodschok én een negatieve vraagschok. De werking van de toeleveringsketens en de uitvoering van investeringsprojecten worden verstoord doordat veel bedrijven hun activiteiten moesten terugschroeven als gevolg van de contactbeperkende maatregelen. Bovendien worden de restricties op het aanbod van een aantal consumptieve diensten slechts geleidelijk versoepeld. Aan de vraagzijde hebben de economieën hun uitvoer zien terugvallen, terwijl het aangetaste vertrouwen

en het inkomensverlies van de gezinnen en de ondernemingen wegen op de particuliere consumptie en op de investeringen.

⁵ Economic Risk Management Group, 2020, 'De omzet van de ondernemingen begint zich te herstellen, maar de vooruitzichten voor de Belgische economie blijven slecht', perscommuniqué van 2 juni 2020.

Het hier voorgestelde scenario gaat uit van een diepe recessie van de wereldeconomie in de eerste helft van 2020. De recente versoepeling van de inperkingsmaatregelen en de omvangrijke steunmaatregelen voor de gezinnen en de ondernemingen (vooral in de geavanceerde landen) zouden voor een forse toename van de economische activiteit zorgen in de tweede helft van dit jaar en in 2021. Daarbij wordt verondersteld dat nieuwe inperkingsmaatregelen kunnen worden vermeden door het tijdig opsporen van besmettingshaarden.

Niettemin wordt de krimp van de economische activiteit, die voor de eurozone geraamd wordt op 11 % in 2020, slechts gedeeltelijk ongedaan gemaakt met een economische groei van 8,5 % in 2021 en van 3,1 % in 2022. Vervolgens zou aangeknoopt worden met een genormaliseerd groeitempo van gemiddeld 1,3 % in de periode 2023-2025.

Een internationaal scenario met belangrijke neerwaartse risico's

Nieuwe inperkingsmaatregelen als gevolg van een heropflakking van de pandemie vormen een belangrijk neerwaarts risico voor dit internationaal scenario. Andere risico's zijn o.m. een opflakking van de spanningen tussen de VS en China en de vrees voor een nieuwe eurocrisis als gevolg van de forse toename van de overheidsschuld in een aantal lidstaten.

Een zware klap voor het Belgisch bbp in 2020, sterke herneming in 2021 en 2022

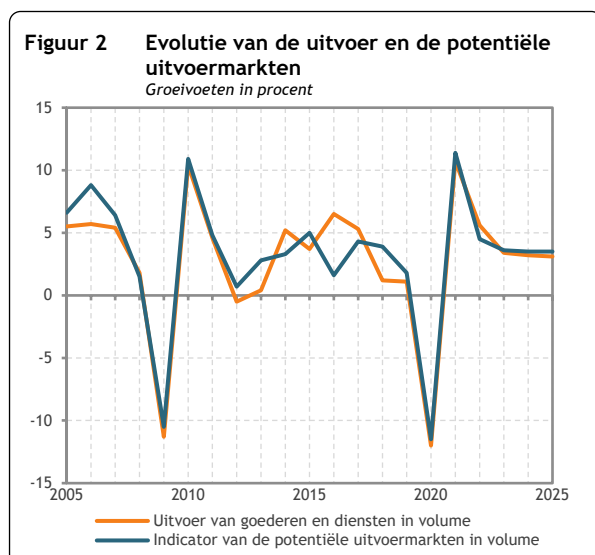
De Belgische economie zou in 2020 de grootste krimp kennen sinds de oorlogsjaren (-10,5 %) en vervolgens hernemen met 8,2 % in 2021. Het jaar 2022 zou deels (eerste semester) nog een inhaaljaar zijn (3,3 %). Dat profiel voor 2020-2022 tekent zich – in meer of minder uitgesproken mate – af bij alle bestedingscomponenten, met uitzondering van de overheidsconsumptie.

De zeer dynamische groei in 2021 en – in mindere mate – in 2022 compenseert de krimp van 2020 niet volledig; het verlies in niveau van de toegevoegde waarde van de Belgische privésector zou midden 2022 nog 4 % bedragen.

In de periode 2023-2025 zou de Belgische bbp-groei opnieuw in de lijn liggen van de trends in het verleden en gemiddeld 1,3 % per jaar bedragen. Slechts een klein deel van het niveauverlies aan toegevoegde waarde van de Belgische privésector (verlies van 4 % tegen midden 2022) zou nog goedge maakt worden tegen 2025.

De uitvoer en de invoer fluctueren in gelijkaardige mate als het bbp in 2020 en 2021-2022; licht negatieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de bbp-groei op middellange termijn

In lijn met de recessie en het daaropvolgend herstel bij de handelspartners zou de Belgische uitvoer in volume in 2020 terugvallen met 12 % en vervolgens in 2021 en in 2022 aantrekken met resp. 10,7 % en 5,6 %. Deze ontwikkeling van de uitvoer leidt, in combinatie met die van de binnenlandse vraag, tot een daling van het invoervolume van 10 % in 2020, gevolgd door een stijging van 9,9 % in 2021 en van 5,2 % in 2022.



Tijdens de periode 2023-2025 zouden de potentiële uitvoermarkten voor België groeien in een tempo dat in lijn ligt met het gemiddelde van het vorige decennium (gemiddeld 3,5 % per jaar). Die groei van de buitenlandse afzetmarkten, de stabilisering van de euro-dollar koers en de toename van de loonkosten per eenheid product (gemiddeld 2,1 % per jaar) zouden leiden tot een uitvoergroei van gemiddeld 3,2 % per jaar. De invoer zou iets sterker toenemen dan de uitvoer (gemiddeld 3,5 % per jaar), waardoor de netto-uitvoer een licht negatieve bijdrage zou leveren tot de economische groei (gemiddeld -0,2 procentpunt per jaar⁶).

Forse daling van de particuliere consumptie in 2020; sterk maar onvolledig herstel in 2021-2022; stabilisering van de spaarquote op middellange termijn

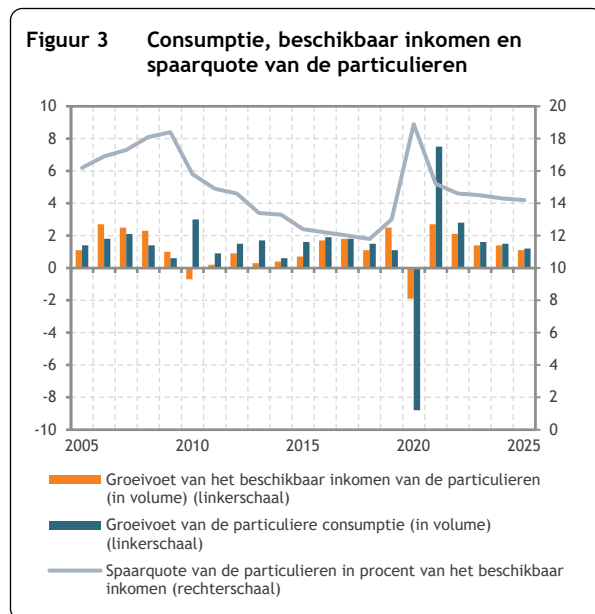
Ondanks de omvang van de economische schok houdt het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren in 2020 relatief goed stand (-1,9 %). De daling van de koopkracht wordt beperkt door de overheidsmaatregelen om het verlies aan inkomen en aan werkgelegenheid te beperken (uitbreiding van het systeem van tijdelijke werkloosheid met een verhoogde uitkering voor werknemers; overbruggingsrecht en premies voor zelfstandigen). Bovendien is de afkoelende inflatie dit jaar lager dan de indexering van de lonen en van de sociale uitkeringen. Niettemin zou de particuliere consumptie in volume in 2020 dalen met 8,8 %, wat toe te schrijven is aan het sterk aangetaste consumentenvertrouwen (als gevolg van de toegenomen vrees voor werkloosheid) en aan het noodgedwongen schrappen van bepaalde uitgaven (door de tijdelijke stopzetting van niet-essentiële activiteiten en, wat toeristische bestedingen betreft, de sluiting van de grenzen) die nadien niet altijd ingehaald zullen worden.

Naarmate het aanbod breder wordt, zou de particuliere consumptie terugkeren naar een normaler niveau, wat gepaard gaat met een groei in 2021 (+7,5 %) die ruimschoots de toename van het reëel beschikbaar inkomen overtreft. Die laatste zou immers toenemen met 2,7 % en in grote mate worden ondersteund door de sterke herneming van de primaire inkomens van de gezinnen, na een daling in 2020. Ondanks het banenverlies zouden de lonen ontvangen door de gezinnen en het inkomen van de zelfstandigen hernemen in 2021 (in het kielzog van de aanzienlijke herneming van het arbeidsvolume), net als de netto-inkomens uit vermogen.⁷ Omgekeerd zouden de lopende overdrachten ontvangen door

⁶ In 2023 zou die groeibijdrage van de netto-uitvoer negatiever zijn dan in de andere jaren (-0,4 procentpunt) als gevolg van de bijzonder sterke toename van de invoer (3,9 %). Die laatste is het gevolg van een forse stijging van de investeringen van Defensie die grotendeels worden ingevoerd, alsook van een stijging van de invoer van elektriciteit en aardgas door de stopzetting van twee kerncentrales.

⁷ Onder meer als gevolg van een positieve groei van de dividenden ontvangen door de gezinnen als gevolg van de herneming van het bruto-exploitationsoverschot van de ondernemingen.

de gezinnen zich normaliseren na hun forse toename in 2020 (aangezien de compensatie- en hinderpremies voor zelfstandigen niet meer worden toegekend in 2021). Het totaalbedrag aan sociale uitkeringen zou eveneens dalen in 2021 (hoofdzakelijk door de terugval van de tijdelijke werkloosheid),



maar ruimschoots boven het niveau van 2019 blijven. Dat wordt hoofdzakelijk verklaard door het toegenomen bedrag aan ‘reguliere’ werkloosheidsuitkeringen en socialebijstandsuitkeringen (leefloon). Tot slot zou de stijging van de inflatie in 2021, die hoger ligt dan de indexering van de lonen en de uitkeringen, de koopkrachtontwikkeling afremmen.

De cruciale rol die in 2020 en 2021 wordt gespeeld door de secundaire inkomensverdelingsrekening (voornamelijk sociale uitkeringen en lopende overdrachten) moet worden benadrukt. Die werkt als schokdemper, waardoor het beschikbaar gezinsinkomen minder sterk schommelt (neerwaarts in 2020, opwaarts in 2021) dan het primair

inkomen. Dat laatste fluctueert – voor wat betreft de component met betrekking tot de privésector – meer in lijn met de economische activiteit.

De particuliere consumptie zou zich in 2022 verder herstellen en ook dan sterker stijgen (2,8 %) dan het reëel beschikbaar inkomen (2,1 %). Dat laatste zou sterk blijven toenemen, maar minder uitgesproken dan in 2021 door een beperktere groei van de primaire inkomens, terwijl het niveau van de sociale uitkeringen vergelijkbaar zou blijven met dat van 2021.

De gezinsspaarquote zou dan ook terugvallen tot 15,2 % in 2021 en tot 14,6 % in 2022, na een forse stijging tot 18,9 % dit jaar, maar boven het niveau van 2019 (13 %) blijven. De toename van het sparen in 2020 is deels toe te schrijven aan gedwongen sparen en deels aan voorzorgssparen. Naarmate de inperkingsmaatregelen worden opgeheven (heropstart van niet-essentiële activiteiten, heropening van de grenzen), zou het gedwongen sparen opnieuw dalen. De hoge werkloosheidsgraad en onzekere werkgelegenheidsvooruitzichten versterken daarentegen het voorzorgssparen.

In de periode 2023-2025 is het normaliseringsproces voltooid en zouden het reëel beschikbaar gezinsinkomen en de consumptieve bestedingen in een vergelijkbaar tempo evolueren (gemiddeld resp. met 1,3 % en 1,4 % per jaar), waarbij de spaarquote zich stabiliseert rond 14,3 %.

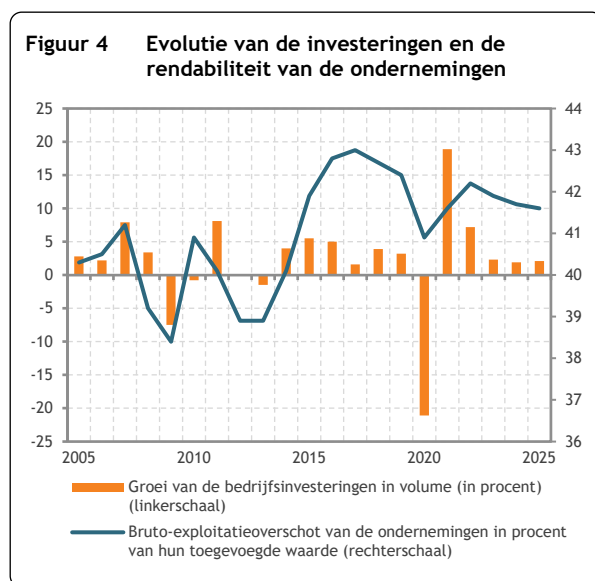
Investerings in woongebouwen eveneens getroffen door de crisis in 2020

De investeringen in woongebouwen zouden fors dalen in 2020 (-14,6 %), maar sterk aantrekken in 2021 (+12,9 %), dankzij de snelle herneming van de activiteit in de bouwsector in vergelijking met de andere bedrijfstakken. Dat herstel zou zich in 2022 voortzetten (+4,6 %). Vanaf 2023 zou de groei van de investeringen in woongebouwen opnieuw aanknopen met de in het verleden waargenomen trends en

zou die opnieuw gestuurd worden door de evolutie van de klassieke determinanten, zoals de koopkracht van de gezinnen, de langetermijnrente en de werkloosheidsgraad, die als proxy dient voor het vertrouwen. Tijdens de periode 2023-2025 zou die groei gemiddeld 1,6 % per jaar bedragen. De investeringsquote van de gezinnen (d.w.z. het nominale aandeel van die investeringen in het bbp) zou zich op middellange termijn stabiliseren op 5,1 %, wat overeenstemt met het niveau van 2019.

Zware terugval van de bedrijfsinvesteringen in 2020, daarna een stevig herstel en op middellange termijn een genormaliseerde groei

De bedrijfsinvesteringen vertonen als bestedingscomponent de sterkste schommelingen. In 2020 zouden ze terugvallen met 21,1 %. Ze worden afgeremd door de forse krimp van de economische activiteit, die gepaard gaat met een sterke daling van de industriële capaciteitsbezettingsgraad, en de



nog bijzonder onzekere vraagvooruitzichten. Ook de rendabiliteit staat in 2020 onder druk door de forse krimp van het bruto-exploitatatieoverschot. De door de overheid voorziene financiële tegemoetkomingen (hinder- en compensatiepremies) kunnen het omzetverlies slechts gedeeltelijk compenseren. De bedrijfsinvesteringen zouden in 2021 hernemen met een volumegroei van 18,9 % in het licht van betere afzetperspectieven en een gunstige ontwikkeling van de rendabiliteit. Die inhaalbeweging zou zich in 2022 voortzetten (7,2 %). Vanaf 2023 zou de groei van de afzetperspectieven van de ondernemingen zich hersteld en gestabiliseerd hebben, net zoals de rendabiliteit. De langetermijnrente zou

aantrekken, maar al bij al relatief laag blijven. Tegen die achtergrond zouden de bedrijfsinvesteringen in de periode 2023-2025 gemiddeld met 2,1 % per jaar stijgen. De investeringsquote van de ondernemingen (d.w.z. het nominale aandeel van die investeringen in het bbp) zou zich stabiliseren rond 16,5 %, wat overeenstemt met het niveau van 2019.

De overheidsinvesteringen worden gedeeltelijk getroffen in 2020, groeien sterk in 2021 en hebben nadien een volatiel verloop

De overheidsinvesteringen worden in de eerste helft van 2020 tijdelijk teruggeschroefd, waarna ze zich snel zouden normaliseren (cf. afdeling 4.1.2). Daardoor zou hun terugval in volume in 2020 beperkt blijven tot 5,1 %. In 2021 zou de volumegroei van de overheidsinvesteringen versnellen tot 16,3 % door de investeringen van de federale overheid in Defensie en door het Oosterweelproject.

In de periode 2022-2025 zou de volumegroei van de overheidsinvesteringen zeer volatiel zijn (minimum van -2,9 % in 2025; maximum van +9,7 % in 2023). Dat wordt verklaard door het investeringsprogramma van Defensie op federaal niveau (die investeringen pieken in 2023 en worden vervolgens enigszins teruggeschroefd), door de piek van investeringen van de gewesten in 2023 (onder meer Oosterweel in

Vlaanderen) en door de investeringen van de lagere overheid, die in de periode 2023-2024 versnellen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen en in 2025 terugvallen.

De overheidsinvesteringsquote (d.w.z. het nominale aandeel van die investeringen in het bbp) zou in de projectieperiode schommelen tussen 2,7 % en 2,9 %.

Stevige groei van de overheidsconsumptie in 2020, quasi-nulgroei in 2021; stabilisering net boven 1 % vanaf 2023

De overheidsconsumptie is in 2020 de enige bestedingscomponent die zou toenemen (met 3,2 % in volume), voornamelijk als gevolg van de sterke stijging van de netto-aankoop van goederen en diensten door de overheid (+48 %). Die laatste wordt deels verklaard door de aankoop van medisch materiaal om de pandemie te bestrijden en deels door de lagere verkoop van diensten (daling van de inkomsten uit onder meer de kilometerheffing). De overheidslonen (0,3 %), die iets meer dan de helft van de overheidsconsumptie vormen, worden licht neerwaarts beïnvloed door de gezondheidscrisis.⁸ Ten slotte zijn, bij gebrek aan nieuwe informatie, de gezondheidszorguitgaven van de sociale zekerheid in de huidige vooruitzichten nog steeds gebaseerd op de begrotingsdoelstelling die in 2019 werd vastgesteld (cf. afdeling 4.1.2). Er werd echter rekening gehouden met de financiering buiten de budgettaire doelstelling van een reeks uitzonderlijke initiatieven van de sociale zekerheid om de pandemie te bestrijden, evenals met de eenmalige maatregelen die de gemeenschappen en de gewesten met hetzelfde doel hebben genomen.

In 2021 zou de overheidsconsumptie een quasi-nulgroei laten optekenen door een groeivertraging van de gezondheidszorguitgaven en de daling van de netto-aankoop van goederen en diensten (-17 %) na de piek in 2020. Die terugval van de netto-aankoop zou zich in 2022 voortzetten, maar in mindere mate (-5 %). Gezien de stabiliteit van de groei van de overheidslonen (ongeveer 0,3 % in 2021 en 2022) wordt de volumegroei van de overheidsconsumptie in 2022 (1 %) vooral verklaard door de groeiversnelling van de gezondheidszorguitgaven (2,6 %).

Tijdens de periode 2023-2025 zou de overheidsconsumptie in volume gemiddeld met 1,3 % per jaar stijgen. Die laatste wordt aangedreven door de groei van de gezondheidszorguitgaven (2,6 %), aangezien de volumegroei van de loonmassa van de overheid vrij stabiel blijft (gemiddeld 0,4 % per jaar in een context van een quasi-stabilisering van de overheidstewerkstelling) en die van de netto-aankopen van goederen en diensten quasi nul is.

De inflatie zou afkoelen tot 0,8 % in 2020 dankzij lagere energieprijzen en nadien hernemen tot 1,9 % in 2025

De onderliggende inflatie kende een relatief stabiel verloop tijdens de eerste helft van 2020. Dat illustreert dat de coronacrisis tot nog toe geen grote gevolgen had voor het prijsverloop van de meeste goederen en diensten. De voornaamste uitzondering daarop zijn de energieprijzen. Die vielen sterk

⁸ Door de verrekening van een daling van de arbeidsduur in het onderwijs en de administratie bij de lagere overheid als gevolg van tijdelijke werkloosheid wegens overmacht en de tijdelijke daling van de werkgelegenheid bij de overheid (-600 personen in 2020) die overeenstemt met het uitstel van enkele maanden van de aanwervingen in de administratie (+600 personen in 2021).

terug als gevolg van de afgenomen vraag. In het geval van olieproducten kwam daar nog een tijdelijke toename van het aanbod bovenop na het afspringen van een akkoord binnen OPEC Plus. Ondanks een geleidelijke toename van de energieprijzen tijdens de tweede helft van 2020, zou de inflatie op jaarbasis slechts 0,8 % bedragen in 2020, tegenover 2,1 % in 2018 en 1,4 % in 2019.

Vanaf 2021 zou de inflatie geleidelijk versnellen tot 1,9 % in 2025. Die beweging wordt verklaard door een geleidelijke toename van de energieprijzen op de internationale markten die aanhoudt tot het einde van de projectieperiode. De hogere grondstoffenprijzen leiden niet alleen tot hogere consumptieprijzen voor energieproducten, maar ook tot een licht aantrekkende onderliggende inflatie naarmate de hogere energieprijzen doorsijpelen in de prijzen van andere goederen en diensten.

De dalende trend van de energie-intensiteit zet zich door. De broeikasgasemissies zouden op middellange termijn stijgen door de gefaseerde stopzetting van de kerncentrales

Het energie-eindverbruik⁹ zou gemiddeld met 0,4 % per jaar afnemen over de periode 2020-2025 en de energie-intensiteit¹⁰ zou haar dalende trend voortzetten. De energiegebonden CO₂-emissies zouden dalen in het begin van de projectieperiode, vooral door het verlies aan economische activiteit maar ook dankzij de structurele wijziging in het energieverbruik ten gunste van minder vervuilende producten en hernieuwbare energie. Op middellange termijn zouden die emissies hoger uitkomen door de stopzetting van twee kerncentrales in 2022 en 2023 en van de overige kerncentrales in 2025. De niet-energiegebonden CO₂-emissies zouden dalen over de periode 2020-2025, net als de uitstoot van CH₄, N₂O en gefluoreerde gassen. De totale broeikasgasemissies zouden 112,3 Mt CO₂-equivalenten bedragen in 2025, tegenover 118,1 Mt CO₂-equivalenten in 2019.

De gezondheids crisis zou in 2020 de toegevoegde waarde van alle bedrijfstakken in de Belgische privésector doen afnemen, maar de mate waarin verschilt per bedrijfstak

In 2020 zou de toegevoegde waarde in volume dalen in alle bedrijfstakken van de Belgische privésector als gevolg van de gezondheids crisis, zij het in uiteenlopende mate (cf. kader 1).

Tussen midden maart en eind mei 2020 zou het activiteitsverlies in vergelijking met een pandemievrij scenario het grootst zijn geweest in de luchtvaart (die iets minder dan 2 % vertegenwoordigt van de toegevoegde waarde van de HERMES-bedrijfstak 'vervoer en communicatie'), de horeca (die goed is voor 14 % van de HERMES-tak 'handel en horeca') en kunst, amusement en recreatie (2,3 % van de HERMES-tak 'overige marktdiensten'). Ook takken zoals de textielnijverheid en de vervaardiging van transportmiddelen lijken zwaar getroffen. Omgekeerd zouden takken zoals de financiële en verzekeringsactiviteiten, de farmaceutische industrie, de chemische industrie, de landbouw, wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling en telecommunicatie minder getroffen zijn.

⁹ Energie-eindverbruik: de energie geleverd aan de eindverbruikers (industrie, transport, diensten, gezinnen en landbouw).

¹⁰ Energie-intensiteit: het bruto binnenlands energieverbruik (uitgedrukt in miljoen ton olie-equivalenten) gedeeld door het bbp uitgedrukt in volume.

De bouwsector die tijdens de inperkingsperiode een zeer groot activiteitsverlies heeft geleden, lijkt sterk en snel te hernemen. Ook voor de handel is sinds mei een heropleving van de activiteit merkbaar. Die heropleving lijkt echter minder sterk te zijn dan aanvankelijk verwacht, als gevolg van de relatief zwakke vraag van de consumenten.

Kader 1 Methodologie voor de raming van de bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak in de periode 2020-2022

De informatie die momenteel beschikbaar is om de impact van de coronapandemie op de activiteit (hier gemeten in termen van toegevoegde waarde) van de verschillende bedrijfstakken in de Belgische economie te evalueren, is nog steeds schaars en zeer fragmentarisch. De huidige projectie van de toegevoegde waarde in volume per bedrijfstak heeft dan ook een voorlopig karakter. De gebruikte informatie bestaat uit de observaties voor de toegevoegde waarde per bedrijfstak voor het eerste kwartaal van 2020, de resultaten van de eerste acht enquêteronden van de ERMG¹ en de observaties inzake tijdelijke werkloosheid.²

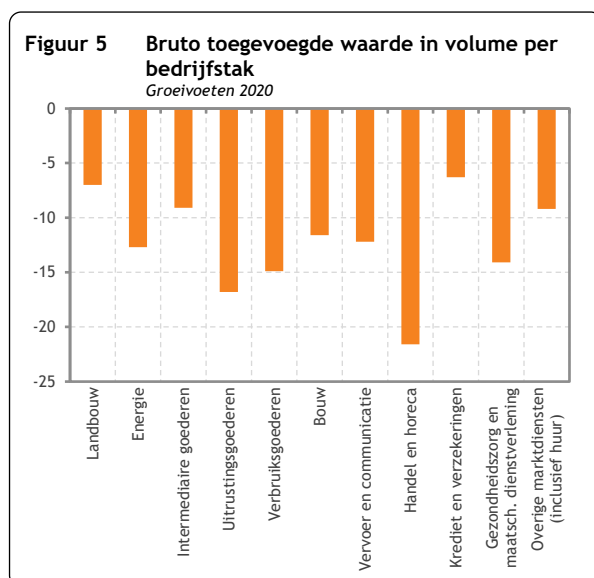
De analyse op het aggregatieniveau van de bedrijfstakken die onderscheiden worden in het HERMES-model³ uitvoeren, was ontoereikend door het vrij heterogene karakter van sommige bedrijfstakken. Een voorbeeld hiervan is de sector 'uitrustingsgoederen', die de vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten omvat die relatief minder door de crisis wordt getroffen dan de vervaardiging van transportmiddelen. De analyse werd daarom uitgevoerd op een fijnmaziger niveau. Ze beperkt zich tot de privésector, zoals gedefinieerd in de nationale rekeningen.

Om het tempo van de herneming te ramen is gebruikgemaakt van de ERMG-enquêtes en de observaties van de tijdelijke werkloosheid voor mei t.o.v. april. Vervolgens werd voor alle bedrijfstakken een technische hypothese gemaakt van een activiteitsverlies van 4 % tegen midden 2022 in vergelijking met een niet-pandemisch scenario (zie ook afdeling 2.1). De verliezen in 2020 worden bijgevolg niet volledig ingehaald in 2021 en 2022, ongeacht de bedrijfstak. Momenteel zijn de beschikbare observaties ontoereikend om een per bedrijfstak gedifferentieerd verlies tegen midden 2022 te kunnen ramen.

¹ Ze hebben betrekking op de omzet van de ondernemingen, wat evenwel niet overeenstemt met hun toegevoegde waarde.

² De observaties voor de tijdelijke werkloosheid in voltijdse equivalenten per bedrijfstak voor de maanden maart, april en mei als indirecte indicator voor de daling van de activiteit (voor maart en april) en het begin van het herstel (voor mei).

³ Voor de definitie van die bedrijfstakken, zie bijlage 5.2.



Figuur 5 geeft voor 2020 een raming van het verlies aan toegevoegde waarde van de in het HERMES-model onderscheiden bedrijfstakken, met uitzondering van de niet-verhandelbare diensten.

Rekening houdend met de in kader 1 beschreven technische hypothese, zijn de sectorale groeivoeten van 2021 en 2022 het spiegelbeeld van die van 2020: een bedrijfstak die bijvoorbeeld in 2020 een zeer negatieve groei kent, zou in 2021 en 2022 een zeer positieve groei laten optekenen en midden 2022 een niveau van toegevoegde waarde bereiken dat nog 4 % onder het niveau blijft dat zonder de pandemie zou zijn bereikt.

In de periode 2023-2025 zou de groei van de verschillende bedrijfstakken opnieuw aanknopen met de in het verleden waargenomen trends. Gemiddeld over de periode 2023-2025 zouden de marktdiensten, die vooral in termen van gewicht en dynamiek gedragen worden door de 'overige marktdiensten' (diensten aan gezinnen en zakelijke dienstverlening) en 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening', hun toegevoegde waarde in volume zien stijgen met 1,5 % per jaar, net zoals de bouwsector. De bedrijfstakken van de verwerkende nijverheid zouden, met uitzondering van de 'uitrustingsgoederen', iets minder sterk groeien (gemiddeld 1,1 % per jaar), net zoals 'overheidsadministratie en onderwijs' (0,8 %). Slechts een klein deel van het niveauverlies aan toegevoegde waarde van de Belgische privésector (4 % tegen midden 2022) zou nog goedge maakt worden tegen 2025.

3. Arbeidsmarkt

3.1. Arbeidskosten

In 2020 houden tijdelijke loonsubsidies de nominale arbeidskosten in toom; daarna gematigde arbeidskostenstijgingen dankzij milde groei van de brutolonen vóór indexering

In 2019 stegen – na verrekening van de loonsubsidies – de nominale arbeidskosten per uur in de marktbedrijfstakingen met 2,1 % wegens de geringe stijging van de bruto-uurlonen vóór indexering (0,6 %) en de loonlastenverlagingen van de taxshift. Ondanks de versnelde groei van de brutolonen vóór indexering en de verhoging van de impliciete werkgeversbijdragevoet zouden de nominale arbeidskosten per uur in 2020 slechts met 1,9 % stijgen, en dit dankzij de tijdelijke verhoging van de impliciete loonsubsidievoet. In 2021-2025 evolueren de arbeidskosten per uur (groei van gemiddeld 2,3 % per jaar) in lijn met de arbeidsproductiviteit. De periode 2019-2025 wordt gekenmerkt door een volatiel verloop van de arbeidskosten per eenheid product (van 2,1 % in 2019 tot 3,9 % in 2020, vervolgens -0,6 % in 2021; nadien gemiddeld 1,8 % per jaar).

De groei van de brutolonen vóór indexering versnelt in 2020 wegens de uitval van laagverloonde arbeid, maar mildert vervolgens.

Hoewel het interprofessioneel akkoord van februari 2019 de toegelaten stijgingen van de bruto-uurlonen vóór indexering in 2019-2020 beperkte tot maximaal 1,1 %, zal die loononderhandelingsmarge macro-economisch overschreden worden. In 2020 zouden de brutolonen per uur vóór indexering stijgen met 0,9 %, niet als gevolg van versnelde looninflatie op het niveau van de bedrijfstakingen, maar wel wegens een compositie-effect. Immers, het gewicht van laagverloonde bedrijfstakingen in de werkgelegenheid daalt omdat de recessie vooral eerder laagverloonde bedrijfstakingen treft, die een beroep doen op tijdelijke werkloosheid of overgaan tot ontslagen.¹¹ In 2021-2025 zou de groei van de bruto-uurlonen vóór indexering gemiddeld 0,8 % per jaar bedragen, waarvan ongeveer 90 % toe te schrijven is aan de stijging van de productiviteit. De invloed van andere macro-economische determinanten (fiscale en parafiscale druk op arbeid, relatieve prijzen, werkloosheidsgraad) is gemiddeld genomen verwaarloosbaar in die periode.¹²

¹¹ Met de consumptiecheques (maximaal 300 euro per voltijdsequivalent in 2020, fiscaal en parafiscaal vrijgesteld) werd geen rekening gehouden omdat de toepassing ervan door de bedrijven ex ante niet in te schatten is.

¹² In principe kon worden afgetoetst of het resultaat voor 2021 coherent zou zijn met de onderhandelingsmarge voor de brutolonen die de loonwet van 2017 oplegt indien de relevante informatie m.b.t. de loonkosten in het buitenland beschikbaar én bruikbaar was. De EU Spring 2020 Forecast d.d. 23/4 m.b.t. groeivoeten van de loonkosten per hoofd voor de ganse economie in 2021 is echter moeilijk bruikbaar, gezien de fluctuaties in de arbeidsduur, de verschillen in impact tussen de privé- en de publieke sector en de merkwaardige en atypische evolutie van de loonkosten per hoofd voor de Franse economie. Zie < https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ecfin_forecast_spring_2020_statist_annex_en.pdf >, tabel 25, gegevens voor 2020 en 2021: Duitsland -0,6 % en +3,2 %, Frankrijk +6,0 % en -6,0 %, Nederland +2,2 % en 1,5 %.

Tijdelijk hogere parafiscale druk wegens de verbrekingsvergoedingen en de werkgeverscomplementen in 2020-2021, enigszins gemilderd door tijdelijke loonsubsidies

De cyclus van verbrekingsvergoedingen en patronale toeslagen bij de tijdelijke werkloosheid bepaalt de impliciete werkgeversbijdragevoet: die stijgt tijdelijk van 29,9 % in 2019 tot 30,7 % in 2020 en 2021 en komt uiteindelijk uit op 29,8 % in 2025.¹³

De impliciete toegerekende werkgeversbijdragevoet zou in 2020 en 2021 telkens stijgen met 0,4 procentpunt, als gevolg van verbrekingsvergoedingen en de werkgeverscomplementen in het kader van de tijdelijke werkloosheid, en daarna terugkeren naar het niveau van 2019. Naar analogie met de financiële crisis van het vorige decennium verwachten we immers dat de verbrekingsvergoedingen over twee jaar zullen worden gespreid en dus pas na 2021 terugvallen naar hun niveau van vóór de coronacrisis.

Weliswaar zijn de wettelijk-statutaire bijdragevoeten stabiel na 2018, maar de impliciete voet voor de wettelijke bijdragen zou toch stijgen in 2020 en 2021 (telkens met 0,1 procentpunt). Oorzaak zijn de RSZ-bijdragen op de verbrekingsvergoedingen. Nadien daalt de impliciete wettelijke werkgeversbijdragevoet niet noemenswaardig omdat de specifieke bijdrageverminderingen voor de lage lonen geen gelijke tred houden met de brutolonen.

In 2020 zou de impliciete loonsubsidievoet stijgen met 0,8 procentpunt, waarvan een deel permanent is (de subsidies via de bedrijfsvoorheffing ten gunste van de bouwsector, de subsidie 'Zorgpersoneelfonds') en een ander deel een aantal tijdelijke crisismaatregelen weerspiegelt (loonsubsidies die de terugkeer uit de tijdelijke werkloosheid moeten stimuleren, de verhoging van de loonsubsidie per gebruikte dienstencheque in de drie gewesten). Nadien daalt de impliciete loonsubsidievoet, eerst met 0,2 procentpunt in 2021 (stopzetting van de crisismaatregelen) en daarna gradueel met in totaal 0,1 procentpunt in de periode 2022-2025 (stagnatie van de activeringsvergoedingen).

¹³ In de tekst zijn de bijdragevoeten berekend voor de marktbedrijfstacken inclusief overheidsbedrijven. In de statistische bijlage worden de bijdragevoeten voor de marktbedrijfstacken exclusief overheidsbedrijven gerapporteerd.

Kader 2 Hypothesen m.b.t. de arbeidskosten

Fictieve werkgeversbijdragen: verbrekingsvergoedingen in 2020-2021 (verspreid over twee jaar naar analogie met de financiële crisis); 247 en 777 miljoen in 2020 en 2021; toerekening aan de bedrijfstakken o.b.v. hun aandelen in het banenverlies in 2020 en 2021 t.o.v. 2019; zowel fiscaal en parafiscaal belastbaar.

Fictieve werkgeversbijdragen: patronale complementen in het kader van de tijdelijke werkloosheid (TW) in 2020; fiscaal belastbaar, parafiscaal vrijgesteld; 132 miljoen in 2020 en 11 miljoen in 2021.

- Bronnen: Unie van Sociale Secretariaten (USS, steekproef die 87 % van de werkgevers en 84 % van de werknemers bestrijkt, gegevens april) en RVA (gegevens maart-april-mei); de complementen zijn exclusief de bedragen die via de sociale fondsen worden betaald.
- Voor maart-april worden het aantal dagen TW 'Corona' per statuut (arbeider/bediende) gebaseerd op RVA-informatie; zij bepalen ook de verdeling van de TW over de bedrijfstakken. De hypothesen voor het percentage dagen met complement en de hoogte van het complement per dag per werknemer worden – per statuut – overgenomen uit de USS-informatie voor april.
- Vanaf mei wordt het aantal dagen TW gegeven door de Economische begroting van juni 2020. De hypothesen over het aandeel arbeiders en – per statuut – over het % dagen met complement en het complement per dag worden constant gehouden.
- Vanaf september verandert TW 'overmacht' in TW 'economische werkloosheid'. De berekening voor de extra supplementen is gebaseerd op het aantal dagen TW bovenop het 'normale aantal dagen exclusief Corona'. De hypothese voor het aandeel van arbeiders wordt daarbij geleidelijk opgetrokken. De overige hypothesen per statuut (% met complement en complement per dag) blijven constant.

Loonsubsidies: vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing op de lonen van werknemers: 50 % vrijstelling op de bedrijfsvoorheffing op de stijging van de brutolonen in juni t.e.m. augustus 2020 in vergelijking met mei. Eigen ex ante inschatting o.b.v. de brutolonen 2020Q1 en 2020Q2 in de Economische begroting juni 2020.

Loonsubsidies: dienstencheques, Vlaanderen: verhoogde subsidie per cheque in 16/03-10/05 (+8,64 euro), 11/05-31/05 (+5,4 euro), 1/06-30/06 (+3,78 euro).

Loonsubsidies: dienstencheques, Brussel:

- Verhoogde subsidie per cheque met 2 euro in 16/03-30/06.
- De inkomenssteun voor dienstenchequewerknemers in tijdelijke werkloosheid (2,50 euro bruto per aangegeven uur tijdelijke werkloosheid) werd geboekt als eenmalige sociale uitkering in geld ondanks de keten van intermediaire betalingen (van overheid via Sodexho en bedrijven naar werknemers).

Kader 2 Hypothesen m.b.t. de arbeidskosten (vervolg)

Loonsubsidies: dienstencheques, Wallonië:

- Verhoging van de subsidie per cheque naar 18 euro in mei, toegepast op het ‘normaal’ gebruik gedurende die maand (door ons gemeten aan de hand van het aantal vergoede cheques in mei 2019), i.e. inclusief niet gepresteerde uren op voorwaarde dat de werknemers niet in tijdelijke werkloosheid werden geplaatst.
- Met een gelijkaardige maatregel voor april, maar aan de subsidie gelijk aan die vóór de crisis, werd geen rekening gehouden want die zou voor de bedrijven niet rendabel zijn geweest.

Loonsubsidies, maatwerkbedrijven, Vlaanderen: 1,5 miljoen

3.2. Werkgelegenheid en werkloosheid

De crisis had een onmiddellijke impact op kortlopende arbeidscontracten, ...

De coronacrisis heeft niet onaanzienlijke onmiddellijke gevolgen gehad voor de werkgelegenheid in de marktakken. Die zou naar raming met afgerond 35 000 personen dalen tijdens het tweede kwartaal van dit jaar. De impact blijft tot dusver voornamelijk beperkt tot kortlopende arbeidscontracten en is sterk geconcentreerd in de horeca (gelegenheidswerkers) en – vooral – in de zakelijke dienstverlening (interimarbeid). Dat jobverlies lijkt de grootste reden achter de recente toename van de werkloosheid. Nochtans gaat ook het aantal jongeren in beroepsinschakelingstijd in stijgende lijn, getuige van een verminderde instroom in de werkgelegenheid en wellicht de voorbode van een sterkere stijging van de jongerenwerkloosheid eens vanaf deze zomer de schoolverlaters op de arbeidsmarkt komen.

... terwijl tijdelijke werkloosheid de reguliere werkgelegenheid in eerste instantie afschermt.

De beschikbare data laten uitschijnen dat personen met een arbeidscontract van onbepaalde duur tot dusver vrij goed werden afgeschermd van de extreme schok op de activiteit. Bedrijven aanvaarden immers op korte termijn productiviteitsverliezen om afdankingen te vermijden en de overheid is bereid om overtollig arbeidsvolume te bufferen via een soepele invulling van het systeem van tijdelijke werkloosheid. Vooral de uitbreiding van het systeem naar bedienden speelde daarbij een belangrijke rol: bedrijfstakingen die traditioneel nauwelijks een beroep deden op tijdelijke werkloosheid, werden daardoor eveneens beschermd tegen onmiddellijk jobverlies.

In volle lockdown, tijdens de maanden maart en april, werd respectievelijk voor afgerond 950 000 en 1 150 000 personen een beroep gedaan op tijdelijke werkloosheid ‘omwille van overmacht’, wat overeenkomt met respectievelijk 28 % en 33,5 % van de potentiële doelgroep (loontrekkenden geregistreerd bij de RSZ exclusief ambtenaren). Uitgedrukt in voltijdse equivalenten lagen die aandelen lager: respectievelijk 11,7 % voor maart (aangezien de lockdown ongeveer midden maart van start ging) en 25,3 % voor april (omdat ook dan niet voor alle werknemers een uitkering werd aangevraagd voor alle vergoedbare dagen van de maand). Onze inschatting is dat die cijfers slechts langzaam zullen

afnemen tijdens de daaropvolgende maanden, wat inmiddels ook bevestigd wordt door de beschikbare data voor mei. Het belang van de bufferrol die het stelsel van tijdelijke werkloosheid tot dusver speelde, staat dus buiten kijf. Nochtans blijkt uit de RSZ-statistieken dat ook nog andere factoren hebben bijgedragen tot de uitzonderlijk sterke daling van de arbeidsduur. Zo nam het aantal ziektedagen fors toe en vielen nevenactiviteiten weg zoals bv. flexijobs in handel en horeca. Bovendien wordt vanaf mei deeltijdarbeid aangemoedigd door de opening van het recht op Corona-ouderschapsverlof.

De activiteit herneemt, maar wordt duurzaam geraakt door de crisis, zodat uiteindelijk ook de reguliere werkgelegenheid structureel getroffen wordt.

De inzinking van de productiviteit per uur kan slechts van korte duur zijn, willen bedrijven niet in moeilijkheden komen. Ook de inzet van tijdelijke werkloosheid botst onvermijdelijk op zijn limieten. Het systeem dreigt contraproductief te worden als het te lang wordt volgehouden, omdat bedrijven overeind worden gehouden die in elk geval niet levensvatbaar zouden zijn geweest of omdat de doorstroom van arbeidskrachten naar andere jobs wordt belemmerd. Bovendien lopen de kosten voor de overheid snel op. De soepelere toegang tot het stelsel wordt dus op termijn afgebouwd (net als de uitkeringen overbruggingsrecht voor zelfstandigen en de diverse regionale steunmaatregelen). Zowel de productiviteit per uur als de arbeidsduur hernemen bijgevolg tijdens de volgende kwartalen, sneller en sterker dan de activiteit, die bovendien structureel aan groei inboet ten gevolge van de crisis. Daardoor zou het banenverlies – dat nu ook de zelfstandige werkgelegenheid treft – sterk oplopen tijdens de tweede jaarhelft van 2020. Ook tijdens de eerste jaarhelft van 2021 vallen nog arbeidsplaatsen weg; vanaf de tweede jaarhelft zou een geleidelijk herstel zich inzetten.

In jaargemiddelden blijft de afname van de marktwerkgelegenheid dit jaar beperkt tot 26 000 personen, rekening houdend met een bijzonder gunstig startpunt eind 2019. Volgend jaar zou die veel forser zijn (-86 000 personen) – nu toe te schrijven aan een bijzonder ongunstig startpunt – maar gevolgd worden door een gevoelige herneming in 2022 (+64 000 personen). Nochtans zou het verlies aan arbeidsplaatsen in vergelijking met een situatie zonder pandemie aanzienlijk blijven (zo'n 3,4 % voor het geheel van de markt takken). Dat is het gevolg van onze veronderstelling dat de groei van de activiteit structureel aangetast zou worden door de crisis.

Bij hypothese zijn die structurele verliezen evenredig verspreid over de bedrijfstakken, met uitzondering van de overheidssector.

De bedrijfstakdynamiek tijdens de periode 2020-2022 wordt enerzijds bepaald door de mate waarin de takken op korte termijn worden geraakt door de crisis en anderzijds door de hypothese dat het structurele verlies aan activiteit (en jobs) tegen 2022 uiteindelijk vrij evenredig gespreid zou zijn over alle bedrijfstakken (zie hoofdstuk 2).

In alle markt takken daalt de werkgelegenheid tijdens de jaren 2020-2021. In jaargemiddelden lopen – gegeven de startpunten aan het begin van elk jaar – die verliezen veel sterker op in 2021 dan in 2020. Enige uitzondering daarop is de bedrijfstak 'overige marktdiensten'. Die bevat immers de interimarbeid, waar de belangrijkste negatieve schok op de werkgelegenheid vroeger plaatsvindt dan

elders (maanden maart-april van 2020). De toename van de werkgelegenheid in 2022 geldt eveneens voor alle markt takken, met uitzondering van de tak 'krediet en verzekeringen', waar ook dan de werkgelegenheid licht blijft afnemen.

Over de gehele periode 2020-2022 zou – ondanks de impact van de crisis – de werkgelegenheid licht toenemen in de bouwnijverheid (+2 000 personen), de gezondheidszorg (+12 000 personen) en in de 'overige marktdiensten' (+9 000 personen), gevoelig minder sterk weliswaar dan in onze ramingen die aan de coronacrisis voorafgingen. Ook de dienstenchequewerkgelegenheid blijft toenemen (+5 000 personen). Sommige takken waarvoor een toename van de werkgelegenheid werd verwacht over die periode, zouden nu echter jobs verliezen: dat geldt voor 'handel en horeca' (-27 000 personen) en 'transport en communicatie' (-7 000 personen). In de verwerkende nijverheid (-28 000 personen) en de tak 'krediet en verzekeringen' (-7 000 personen) worden de werkgelegenheidsverliezen verder uitgediept in vergelijking met onze eerdere ramingen.

Enkel de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' wordt gevrijwaard van de gevolgen van de crisis. Zoals gebruikelijk maken we voor die tak een raming bij ongewijzigd beleid (zie kader 3), zonder te anticiperen op eventuele bezuinigingsmaatregelen die het gevolg zouden kunnen zijn van de forse toename van het overheidstekort. De werkgelegenheid in die tak neemt toe met 6 000 personen in de periode 2020-2022.

Kader 3 Hypothesen m.b.t. de overheidswerkgelegenheid

In het onderwijs stijgt de werkgelegenheid over de volledige projectieperiode, rekening houdend met de evolutie van de schoolbevolking en de maatregelen van de Franse en Vlaamse Gemeenschap ter verhoging van de omkaderingsgraad. Die stijging is echter minder uitgesproken dan tijdens de afgelopen zes jaar door de meer gematigde evolutie van de schoolbevolking.

In de administratie neemt de werkgelegenheid globaal gezien toe, ondanks de besparingsmaatregelen van de Vlaamse Gemeenschap. Op het niveau van de federale administratie, en zonder nieuwe maatregelen, daalt de werkgelegenheid niet meer. In het kader van de coronacrisis houdt de projectie rekening met de opgelopen vertraging in de aanwervingen van de verschillende beleidsniveaus, als gevolg van de inperking. Bij Landsverdediging blijft de tewerkstelling dalen naar aanleiding van het 'Strategisch Plan'.

In totaal zou de werkgelegenheid in de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' stijgen met 11 700 eenheden over de volledige projectieperiode, maar minder dan tijdens de afgelopen zes jaar. Het aandeel van die tak in de totale binnenlandse werkgelegenheid zou in 2020 en 2021 licht toenemen als gevolg van de impact van de coronacrisis op de werkgelegenheid in de marktsectoren en aan het einde van de projectieperiode opnieuw een aandeel bereiken dat gelijkaardig is aan dat van 2019.

De groei in de markt takken is nochtans arbeidsintensief tijdens de tweede helft van de projectieperiode...

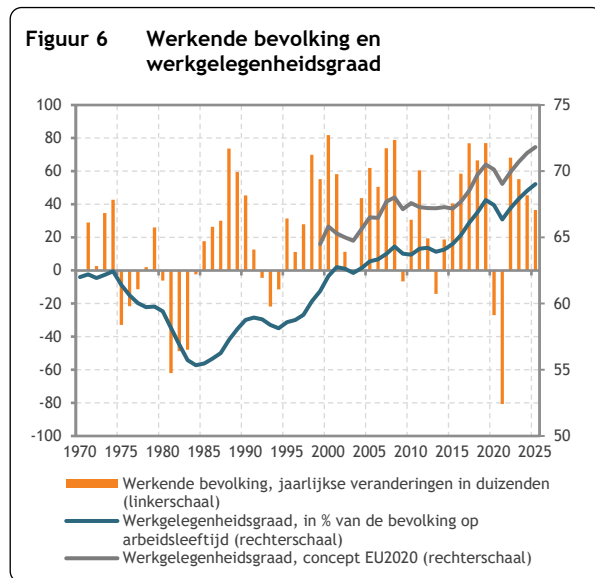
Van 2023 tot 2025 zou de groei van de activiteit in de markt takken gemiddeld 1,4 % per jaar bedragen, met een licht aflopend profiel. Ook dan zou hij erg arbeidsintensief blijven, gegeven een ongewijzigde

arbeidsduur en een bijzonder zwakke productiviteitsgroei per uur (gemiddeld 0,4 % per jaar, maar aantrekkelijk over de periode), bij een eveneens uiterst matige groei van de reële arbeidskosten. De groei van de werkgelegenheid in de markt takken blijft dus aanzienlijk (1,0 % per jaar), maar zakt geleidelijk (van 1,3 % in 2023 tot 0,8 % in 2025). Ook op het einde van de projectieperiode blijven de gevolgen van de huidige crisis voelbaar (de negatieve impact op de marktwerkgelegenheid ramen we tegen dan op 2,0 %).

De sterkste werkgelegenheidsgroei wordt tijdens die periode opgetekend in de gezondheidszorg (2,0 % per jaar, +38 000 personen), de tak 'overige marktdiensten' (1,7 % per jaar, +62 000 personen) en 'dienstencheques' (1,5 % per jaar, +7 000 personen). Ook in de bouwnijverheid (0,8 % per jaar, +7 000 personen) en in de 'handel en horeca' (0,9 % per jaar, +20 000 personen) neemt de werkgelegenheid gevoelig toe, terwijl de banengroei meer bescheiden is in de tak 'transport en communicatie' (0,3 % per jaar, +3 000 personen). Er blijven echter arbeidsplaatsen verloren gaan in de verwerkende nijverheid (-0,3 % per jaar, -4 000 personen) en in de tak 'krediet en verzekeringen' (-0,6 % per jaar, -2 000 personen). In de tak 'overheidsadministratie en onderwijs' neemt de werkgelegenheid vrijwel even sterk toe als tijdens de eerste helft van de projectieperiode (+5 000 personen).

...waarin de werkgelegenheidsgraad uitstijgt boven het niveau van vóór de crisis.

De werkende bevolking nam tijdens de jongste zes jaar toe met 338 000 personen, maar valt dit en



volgens jaar onder invloed van de crisis in de markt takken terug met respectievelijk 27 000 personen en 81 000 personen, en stijgt pas in 2022 terug aanzienlijk (+68 000 personen). De werkgelegenheidsgraad¹⁴, die geklommen was van 67,2 % in 2014 tot 70,5 % in 2019, valt daardoor op twee jaar tijd terug tot 69,0 %, en herneemt in 2022 tot 69,9 %, wat nog steeds onder het niveau blijft dat bereikt werd vóór het uitbreken van de gezondheids crisis. Tijdens de tweede helft van de projectieperiode volgt de werkende bevolking het afgelopen groeiprofiel van de marktwerkgelegenheid, zodat de toename terugvalt van 55 000 personen in 2023 tot 36 000

personen in 2025. De werkgelegenheidsgraad klimt in die periode tot 71,8 %, en stijgt vanaf 2023 uit boven zijn niveau van vóór de crisis. Op middellange termijn zou de werkende bevolking met 97 000 personen toenemen.

¹⁴ Volgens concept 'EU2020' (bron: Enquête naar de arbeidskrachten, leeftijdscategorie 20-64 jaar).

Kader 4 Hypothesen m.b.t. demografie en arbeidsaanbod

De Demografische vooruitzichten 2019-2070 werden begin maart 2020 gepubliceerd, net vóór de eerste tekenen van COVID-19 op het Belgische grondgebied. In het licht van de evolutie van de epidemie en de maatregelen die zijn genomen door de Nationale Veiligheidsraad met betrekking tot het beheer van de verspreiding van COVID-19, leek een actualisering van die vooruitzichten onontbeerlijk. Die actualisering houdt alleen voor 2020 rekening met een herziening van de hypothesen met betrekking tot het sterftecijfer en de internationale migratie.

De herziening van de sterftehypothese houdt rekening met een totale oversterfte in België die op ongeveer 9 000 bijkomende overlijdens (alle oorzaken) wordt geraamd in 2020, ten opzichte van een totaal van 110 000 overlijdens zonder de epidemie. Die hypothese is gebaseerd op de vaststelling dat de oversterfte in verband met COVID-19 beperkt is tot de maanden maart en april. Ze houdt geen rekening met een mogelijke oversterfte (tweede golf van de COVID-19-epidemie, onrechtstreekse overlijdens als gevolg van de socio-economische impact van de epidemie, enz.) of een mogelijke ondersterfte (harvesting effect, verbetering van de luchtkwaliteit, enz.) in 2020.

Om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan, hebben nationale en internationale instanties een aantal beslissingen genomen om de verplaatsingen van de bevolking en dus de migratiestromen te beperken. Die impact zou overeenstemmen met een halvering van de internationale migratiestromen (immigratie en emigratie) die voor 2020 vóór de uitbraak van de epidemie werden verwacht. Die daling vertaalt zich in een immigratie van 78 000 personen en een emigratie van 62 500 personen (tegenover respectievelijk 165 000 en 125 000 in de projectie zonder COVID-19). De hypothese gaat niet uit van een recuperatie-effect in 2021.

Bijgevolg stijgt de Belgische bevolking met 17 000 personen in de loop van 2020 in het COVID-19-scenario in plaats van 50 000 personen in een scenario zonder COVID-19. Die zwakkere stijging is het gevolg van een toename van het aantal overlijdens (+9 000), maar vooral van een daling van het internationaal migratiesaldo (-24 000 personen).

De herziening van het migratiesaldo heeft gevolgen voor de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd, die in jaargemiddelden lager zou uitvallen in zowel 2020 als 2021 (met telkens afgerond 0,15 procentpunt in vergelijking met de eerdere bevolkingsvooruitzichten). Dat versterkt de negatieve demografische impact op de groei van de beroepsbevolking in die beide jaren, die nadien niet wordt gerecupereerd.

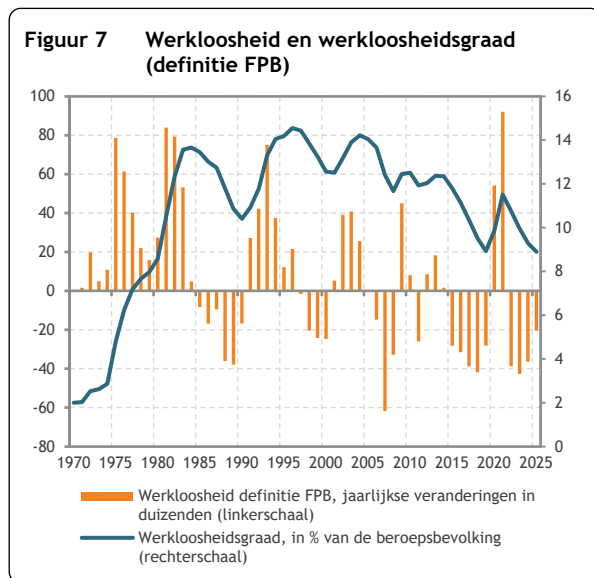
Naast de (permanente) impact van de demografische verandering, werd ook een (tijdelijke, maar nadien volledig gerecupereerde) negatieve impact in rekening gebracht die volgt uit de afname van de zelfstandige werkgelegenheid. Instroom in uitkeringsgerechtigde werkloosheid is op korte termijn immers niet mogelijk voor die populatie, en registratie als werkzoekende onvolledig.

Ten slotte werd, in vergelijking met de maartprojectie, ook rekening gehouden met betere startpunten voor de activiteitsgraden na de opwaartse herziening van zowel werkgelegenheid als beroepsbevolking voor 2019. Die leiden a priori tot een meer dynamische inschatting voor het verdere verloop van de activiteitsgraden op middellange termijn. Het is op dit moment moeilijk te beoordelen of en hoe sterk de arbeidsmarktparticipatie de gevolgen zal ondervinden van de gezondheids crisis (onder de mogelijke kanalen citeren we een latere instroom op de arbeidsmarkt, ontmoedigings effecten bij personen die hun job verliezen en meer vervroegde uitstroom op oudere leeftijd).

Kader 4 Hypothesen m.b.t. demografie en arbeidsaanbod (vervolg)

Al bij al is de toename van de beroepsbevolking op middellange termijn slechts licht neerwaarts herzien in vergelijking met de maartprojectie (+105 000 personen versus +109 000 personen). Wel is het groeipad enigszins veranderd, met een lagere groei in 2020 (0,50 % versus 0,61 %) en – vooral – 2021 (0,21 % versus 0,43 %) en een sterkere groei in 2022 (0,53 % versus 0,33 %). Ook de groei in de tweede helft van de periode ligt nu gemiddeld iets hoger (0,22 % per jaar versus 0,20 % per jaar), maar kent een ongewijzigd profiel: slinkend in 2023-2024 en hernemend in 2025 onder impuls van de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd.

De werkloosheidsgraad loopt fors op in de loop van dit en volgend jaar en keert slechts tegen het einde van de periode terug naar zijn niveau van 2019.



Tussen 2014 en 2019 daalde de werkloosheid (administratieve definitie) met 168 400 personen en zakte de werkloosheidsgraad van 12,3 % tot 8,9 %, het laagste niveau sinds de jaren zeventig. Aan die evolutie komt nu abrupt een einde. De werkloosheid loopt fors op tussen maart van dit jaar en midden volgend jaar. De startpunten aan het begin van elk jaar zorgen er opnieuw voor dat in jaargemiddelden de stijging in 2021 (+92 000 personen) hoger uitvalt dan dit jaar (+54 000 personen), ondanks de minder sterke groei van de beroepsbevolking in 2021 (zie kader 4). De werkloosheidsgraad klimt tijdens die twee jaar tot 11,5 %, vrijwel terug tot het niveau van 2015.

De groei van de beroepsbevolking trekt – tijdelijk – aan in 2022, maar dat wordt ruim gecompenseerd door de omslag in de werkgelegenheids groei, zodat het aantal werklozen dat jaar daalt met 39 000 personen. Nadien verliest de werkgelegenheids groei enigszins aan kracht. In de periode 2023-2024 zwakt echter ook de groei van het arbeidsaanbod af, naarmate de demografische bijdrage tot zijn groei steeds negatiever wordt en het effect van de eindeloopbaanmaatregelen op het vlak van vervroegd pensioen en SWT op kruissnelheid komt. De daling van de werkloosheid blijft gedurende die twee jaar ongeveer even sterk (gemiddelde afname van 40 000 personen per jaar). Ze halveert echter in 2025 (tot 20 000 personen) onder de dubbele invloed van de afzwakkende werkgelegenheids groei en de aantrekkende groei van de beroepsbevolking (door de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd). De werkloosheidsgraad zakt tegen 2025 tot 8,9 %, waarmee ternauwernood het niveau van vóór het uitbreken van de crisis wordt bereikt.

4. Overheidsfinanciën

4.1. Hypothesen

De projectie houdt rekening met de discretionaire maatregelen die in het kader van de gezondheids crisis op de verschillende beleidsniveaus zijn genomen. Bovendien wordt in het scenario uitgegaan van een reeks hypothesen over de budgettaire gevolgen van de crisis voor de ontvangsten en uitgaven. Deze maatregelen en hypothesen komen boven op de maatregelen waartoe eerder is besloten en die zijn beschreven in de economische vooruitzichten van maart¹⁵, en die hier niet meer zullen aangehaald worden. Naast het effect van het begrotingsbeleid spelen natuurlijk ook de automatische stabilisatoren.

4.1.1. Steunmaatregelen met een impact op het vorderingensaldo

Tabel 1 vat de maatregelen samen die de overheid in het kader van de gezondheids crisis heeft genomen ter ondersteuning van bedrijven, huishoudens en de gezondheidssector (en van de overdrachten tussen overheden in die context, voornamelijk ten behoeve van de lokale overheden). Tabel 2 geeft het detail per gefedereerde entiteit. De inventaris van de maatregelen is op 10 juni 2020¹⁶ afgesloten en omvat alleen maatregelen waarvan de modaliteiten bekend zijn. In de tabellen zijn alleen maatregelen opgenomen die rechtstreeks een invloed hebben op het vorderingensaldo in ESR-termen; dit sluit de overheidsgaranties, de kredietverleningen en participaties en de maatregelen aangaande betalingsuitstel voor belastingen en sociale bijdragen uit (die hebben desgevallend wel een impact op de schuld).

Tabel 1 Steunmaatregelen met een impact op het vorderingensaldo¹
In miljoen euro, tenzij anders vermeld

	Totaal	Federale Overheid	Sociale Zekerheid	Gem. en gewesten	Lagere Overheid
Ontvangsten	-1659	-1511	37	58	303
Fiscale en parafiscale ontvangsten	-1654	-1511	-120	-7	-16
Niet-fiscale ontvangsten	-4			-4	
Overdrachten van de overheid			157	70	319
Uitgaven	6916	1655	1152	4352	303
Aankoop van medisch materiaal	1022	880		134	7
Overig intermediair verbruik	278			278	
Compensatie- en hinderpremies	2386			2386	
Overige niet-sociale overdrachten	1296	433		641	222
Gezondheidszorg	276			276	
Werkloosheid	708		708		
Overige sociale uitgaven	950	90	444	343	74
Overdrachten aan de overheid		252		294	
Totaal	-8575	-3165	-1115	-4294	0
(in % van het bbp)	-2,0	-0,7	-0,3	-1,0	0,0
<i>p.m. Totaal incl. tijdelijke werkloosheid en overbruggingsrecht</i>	<i>-14733</i>	<i>-3165</i>	<i>-7273</i>	<i>-4294</i>	<i>0</i>
<i>(in % van het bbp)</i>	<i>-3,4</i>	<i>-0,7</i>	<i>-1,7</i>	<i>-1,0</i>	<i>0,0</i>

1. Zijn niet inbegrepen: waarborgen, kredietverleningen en participaties, maatregelen m.b.t. betalingsuitstel van belastingen en bijdragen, en automatische stabilisatoren.

¹⁵ FEDERAAL PLANBUREAU (2020), Economische Vooruitzichten 2020-2025 – versie maart 2020,

<https://www.plan.be/publications/publication-1977-nl-economische+vooruitzichten+2020+2025+versie+van+maart+2020>

¹⁶ Wat de tijdelijke werkloosheid om economische redenen betreft, is er echter wel rekening gehouden met de maatregel van 12 juni die voor de periode van 1 september tot 31 december 2020 voorziet in een versoepeling van de voorwaarden en verhoging van het uitkeringspercentage tot 70 %.

De totale kosten van de opgesomde steunmaatregelen bedragen ongeveer 8,6 miljard euro, of 2 % van het bbp. De kosten zijn geconcentreerd in 2020, gezien het tijdelijk karakter van de maatregelen. Ongeveer 1/5de van de totale kost heeft betrekking op de fiscale ontvangsten van de federale overheid (belastingvrijstelling voor regionale steun, belastingvrije reserve voor COVID-19, btw-verlagingen in de horeca, enz.). Ongeveer 4/5de van de budgettaire kosten betreft de uitgaven. Het betreft voornamelijk uitgaven van de gemeenschappen en gewesten voor de hinder- en compensatiepremies en andere compenserende vergoedingen, uitgaven (voornamelijk federaal) voor de aankoop van medisch materiaal, socialezekerheidsuitgaven voor de uitbreiding van de tijdelijke werkloosheid, loonsubsidies van de federale overheid aan de getroffen sectoren (vrijstelling van bedrijfsvoorheffing) en andere sociale en niet-sociale uitgaven van de gefedereerde entiteiten (steun voor de non-profit, steun voor de betaling van water- en energiefacturen, ...) en de lokale overheden (steun aan gezinnen en zelfstandigen en versterking van de sociale bijstand via de OCMW's).

Merk op dat deze totale kosten van ongeveer 2 % van het bbp een minimum zijn. Wat de uitbreiding van de tijdelijke werkloosheid betreft, slaan deze kosten enkel op de verhoging van het uitkeringspercentage van 65 tot 70 % en de dagpremie van 5,63 euro; de rest van de uitgaven wordt verondersteld deel uit te maken van de automatische stabilisatoren, idem voor het crisis-overbruggingsrecht voor zelfstandigen (met uitzondering van de uitbreiding in de vorm van een 'relance-uitkering', waarvan de kosten in de tabel zijn opgenomen). Sommige van de aangekondigde maatregelen konden niet worden becijferd, met name het effect op de fiscale en parafiscale ontvangsten van de vrijgestelde consumptie-cheque van 300 euro. De provisie van 2 miljard euro die in de federale begroting is opgenomen, wordt slechts opgenomen voor het reeds duidelijk toegewezen deel (ongeveer de helft).

Tot slot is er een hele reeks steun- en herstelmaatregelen genomen door de lagere overheid zonder dat we ze exhaustief kunnen opsommen of er een bedrag op kunnen zetten. Zij worden niet opgenomen in de inventaris, maar worden in de projectie verrekend door een deel van de eigen ontvangsten van de lagere overheid te koppelen aan de daling van het bbp of door een deel van hun uitgaven te verhogen. De maatregelen die in tabel 1 voor de lokale overheden in aanmerking worden genomen, zijn alleen die welke door gewestelijke of federale financiering worden gedekt, wat verklaart waarom het saldo van de maatregelen en overdrachten van de lagere overheid in deze tabel gelijk is aan nul (waardoor de kosten van de maatregelen genomen door de lokale overheden worden onderschat).

Tabel 2 Steunmaatregelen met een impact op het vorderingensaldo¹ - detail van de gemeenschappen en gewesten
In miljoen euro

	G&G	VG	FG	DG	WG	BHG	GGC	FGC	VGC
Ontvangsten	58	0	0	0	-9	-3	48	18	4
Fiscale en parafiscale ontvangsten	-7				-5	-3			
Niet-fiscale ontvangsten	-4				-4				
Overdrachten van de overheid	70						48	18	4
Uitgaven	4352	2733	89	16	1064	380	48	18	4
Aankoop van medische materiaal	134	29		3	71	10	22		
Overig intermediair gebruik	278	200		1	66	0	10	1	
Compensatie- en hinderpremies	2386	1661			516	209			
Overige niet-sociale overdrachten	641	302		10	254	37	16	17	4
Gezondheidszorg	276	172			102	1			
Werkloosheid									
Overige sociale uitgaven	343	204	89		26	24			
Overdrachten aan de overheid	294	164		1	30	99			
Totaal	-4294	-2733	-89	-16	-1073	-383	0	0	0

1. Zijn niet inbegrepen: waarborgen, kredietverleningen en participaties, maatregelen m.b.t. betalingsuitstel van belastingen en bijdragen, en automatische stabilisatoren.

4.1.2. Belangrijkste overige hypothesen voor de overheidsfinanciën

- Niet-fiscale ontvangsten – De projectie houdt rekening met de opschorting van de dividenduitkeringen aan de overheid door bepaalde financiële ondernemingen of sectoren die door de crisis zijn getroffen (met een terugkeer naar een normaal niveau in 2022) en de negatieve impact van de crisis op bepaalde verkopen van goederen en diensten op alle overheidsniveaus. De impact van de daling in het wegvervoer tijdens de crisis op de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt berekend aan de hand van het PLANET-model van het FPB (-9,7 % in 2020 en +5,8 % in 2021).
- Werkingskosten – Sommige werkingskosten werden verlaagd, bijvoorbeeld als gevolg van tijdelijke werkloosheid in het onderwijs en de administratie op het niveau van de lagere overheid en de vertragingen bij de uitvoering van personeelsplannen en wegenonderhoudswerkzaamheden. Voor de federale overheid moet worden opgemerkt dat er in 2021 nog steeds wordt uitgegaan van een extra kost van 400 miljoen euro voor de aankoop van medisch materiaal.
- Overheidsinvesteringen – De projectie gaat uit van een vermindering van de overheidsinvesteringen in 2020 met 9 % ten opzichte van de economische vooruitzichten van maart en een terugkeer naar een normale situatie in 2021. Deze daling van 9 % is het gevolg van een daling met 13 % van de investeringen in vaste activa (op basis van een raming van een vertraging van de openbare werken in de eerste helft van het jaar en een terugkeer naar het normale tempo in de tweede helft) en een stabiliteit van de investeringen in immateriële activa (voornamelijk uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling voor eigen rekening, die bijna 30 % van de overheidsinvesteringen vertegenwoordigen) en van de defensie-investeringen, waarvan wordt aangenomen dat ze niet door de crisis worden beïnvloed.
- Gezondheidszorg – Bij het afsluiten van deze vooruitzichten beschikten we niet over een raming van de impact op de uitgaven van het RIZIV van de vertraging van de activiteit van de ziekenhuizen, de dokterspraktijken en het verplegend personeel in de maanden maart tot mei. Bijgevolg worden de sociale prestaties van het RIZIV voor 2020 verondersteld overeen te stemmen met de begrotingsdoelstelling van december 2019, vermeerderd met de meest recente raming van de uitgaven voor initiatieven die specifiek betrekking hebben op COVID-19. Diezelfde hypothese is weerhouden voor de gezondheidszorguitgaven van de gefedereerde entiteiten.
- Bijzondere Financieringswet (BFW) – De overdrachten van 2020 zijn gebaseerd op de macro-economische parameters van de Economische begroting van juni 2020.
- Financiering van de sociale zekerheid – De bestaande wetgeving inzake alternatieve financiering wordt toegepast. De alternatieve financiering voor de gezondheidszorg wordt beïnvloed door de koppeling, vanaf 2022, van het basisbedrag dat door het globale beheer wordt betaald, aan de groei van de bijdragen van het voorgaande jaar. In de projectie wordt de evenwichtsdotatie vanaf 2021 geïndexeerd met de gezondheidsindex.
- Financiering van de Europese Unie – De bni-bijdrage wordt in 2020 verhoogd rekening houdend met de vermindering van de andere middelen van de Europese begroting (douanerechten en btw-middelen) en de verhoging van de betalingskredieten in de context van de crisis.
- Leefloon – Als gevolg van de sociaaleconomische gevolgen van de gezondheidscrisis in 2020 stijgt het aantal rechthebbenden op een leefloon met 7 500 personen in 2020, met 19 000 in 2021 en ten

slotte met nog eens 4 000 in 2022. Vergeleken met een situatie zonder epidemie is het aantal rechthebbenden in 2022 dus met 30 500 personen toegenomen. Deze toename werd geraamd op basis van de impact van de crisis van 2009 op het verband tussen het aantal leefloners en het aantal werklozen.

- Maatregelen m.b.t het uitstel van betaling van belastingen en bijdragen – Deze maatregelen hebben geen impact op het vorderingensaldo in termen van vastgestelde rechten. De evolutie van de schuld houdt rekening met de maatregel om de voorlopige bijdragen van de zelfstandigen voor 2020 met een jaar uit te stellen.
- Waarborgen – De verschillende overheden hebben garantiesystemen ingevoerd die in theorie de overheidsontvangsten beïnvloeden via de garantievergoeding die ze ontvangen en de uitgaven wanneer ze worden uitgevoerd. De federale bankgarantie wordt echter verondersteld geen kosten of inkomsten te genereren vanwege de onzekerheid over de mate waarin een beroep wordt gedaan op deze garantie. Hetzelfde geldt voor de gewestelijke garanties, met uitzondering van het Waalse systeem, waarvoor rekening is gehouden met de raming van het Waalse Gewest.
- Kredietverleningen en participaties – Deze zijn ongewijzigd ten opzichte van de economische vooruitzichten van maart, gezien het onmogelijk was om tegen afsluitdatum van de projectie alle informatie te verzamelen over de operaties die beslist werden in het kader van de crisis.

4.2. Resultaten

4.2.1. Gezamenlijke overheid

De recessie in 2020 betekent een harde klap voor de overheidsfinanciën

De al zeer kwetsbare overheidsfinanciën waren niet klaar om de crisis het hoofd te bieden. In 2019 bedroeg het tekort reeds 1,9 % van het bbp. De economische vooruitzichten van begin maart 2020 van het Federaal Planbureau, die werden opgesteld rekening houdend met een internationale omgeving die reeds verslechterd was door de gezondheids crisis in het buitenland, maar vóór de inperkingsmaatregelen in België en Europa, becijferden het tekort van 2020 op 3,2 % van het bbp in een context van nog licht positieve economische groei in België.

De recessie die zich nu voordoet voor 2020, als gevolg van de uitbreiding van de crisis en de lockdownbeperkingen, betekent een zware klap: deze vooruitzichten becijferen het overheidstekort op 11,1 % van het bbp (tabel 3), of 47,5 miljard euro, ook rekening houdend met de kosten van de steunmaatregelen.

Tabel 3 Rekening van de gezamenlijke overheid
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	51,4	50,4	51,5	50,5	50,3	50,3	50,3	50,4
Fiscale en parafiscale ontvangsten	44,2	43,2	43,9	43,4	43,2	43,3	43,4	43,5
Overige ontvangsten	7,2	7,1	7,6	7,1	7,0	7,0	6,9	6,9
Uitgaven	52,1	52,3	62,6	56,2	54,9	55,3	55,2	55,2
Werkingskosten	16,4	16,4	18,9	17,4	17,0	16,9	16,8	16,7
Investeringskosten	2,7	2,6	2,7	2,9	2,8	3,0	2,9	2,8
Niet-sociale overdrachten	6,3	6,4	8,3	6,7	6,6	6,7	6,5	6,5
Sociale uitkeringen	24,6	24,8	30,6	27,4	27,0	27,2	27,4	27,6
Rentelasten	2,1	2,0	2,1	1,8	1,6	1,6	1,5	1,5
Vorderingensaldo	-0,7	-1,9	-11,1	-5,7	-4,7	-5,1	-4,9	-4,8

De daling van het bbp in 2020 leidt tot een vrijwel equivalente inkrimping van de ontvangsten. De krimp is niet helemaal equivalent, aangezien de ratio van de ontvangsten ten opzichte van het bbp met ongeveer 1 procentpunt toeneemt: hoewel de vennootschapsbelasting en het inkomen uit vermogen instorten, beperken de belasting op het gezinsinkomen, de sociale bijdragen en de indirecte belastingen de verliezen, ten minste in verhouding tot het bbp.

De ratio van de overheidsuitgaven ten opzichte van het bbp stijgt met ongeveer 10 procentpunt in 2020. Die ongeziene stijging is het gevolg van een noemereffect, aangezien het leeuwendeel van de overheidsuitgaven conjunctuuronafhankelijk zijn (zoals de pensioenuitgaven, het merendeel van de lonen van het personeel, de werkingskosten, enz.). Daarbovenop komen de kosten voor de vervangingsinkomens en de andere steunuitgaven waartoe door de overheden werd beslist.

De overheid heeft een groot deel van het verlies aan nationaal inkomen in 2020 op zich genomen

De recessie van 2020 heeft een aanzienlijke weerslag op de primaire inkomens van de Belgische particulieren en vennootschappen. De overheidsmaatregelen (zowel via de automatische stabilisatoren als de rechtstreekse steunmaatregelen) hebben het mogelijk gemaakt het verlies aan beschikbaar inkomen van de particulieren en de vennootschappen te milderen, door tijdelijk de overheidsfinanciën te verslechteren. Naar schatting hebben de verschillende overheden 62 % van het verlies aan primair inkomen van de particulieren gecompenseerd en 38 % van het verlies aan primair inkomen van de vennootschappen in 2020 (zie tabel 4)¹⁷. Meer dan de helft van het verlies van 54 miljard euro aan nationaal beschikbaar inkomen op het niveau van de totale economie zou gedragen worden door de gezamenlijke overheid.

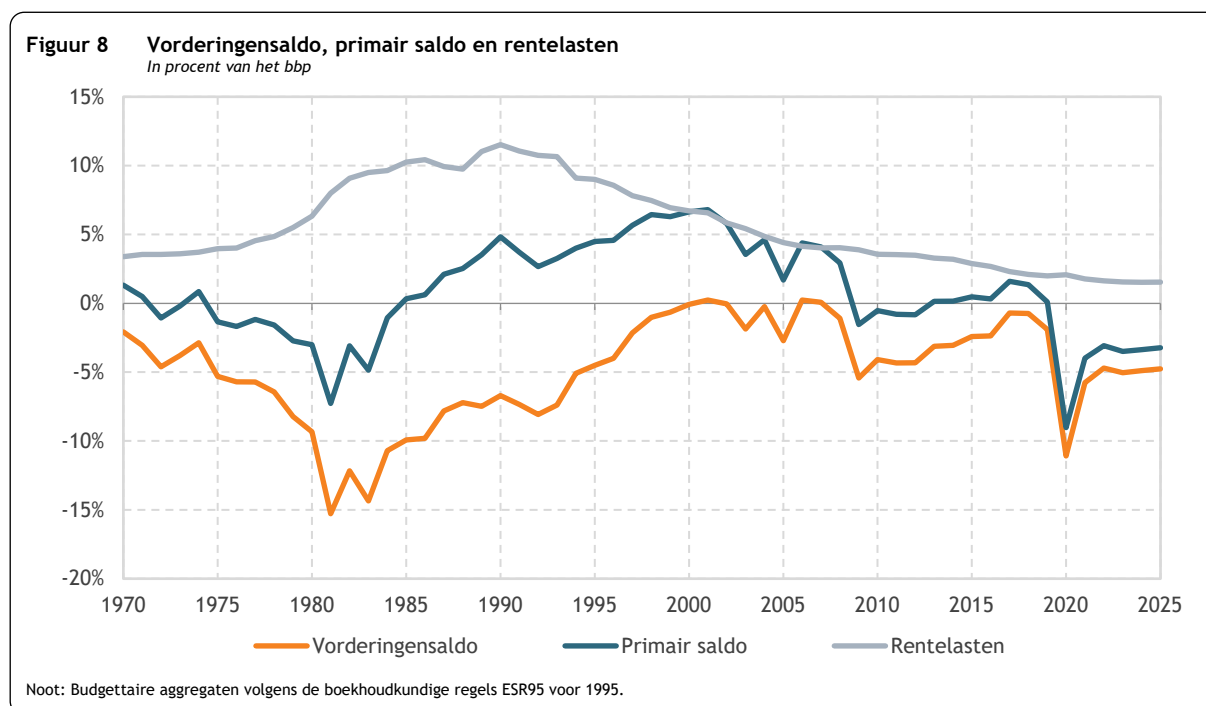
Tabel 4 Bruto primair inkomen en bruto beschikbaar inkomen in 2020
Vershil in miljard euro in vergelijking met de economische vooruitzichten van maart 2020

	Particulieren	Vennootschappen	Overheid	Buitenland	Rijk
Bruto primair inkomen	-29	-19	-5		-55
Netto inkomensoverdrachten	18	7	-25	-1	1
Bruto beschikbaar inkomen	-11	-12	-31		-54

¹⁷ Er wordt alleen rekening gehouden met de compensatiemaatregelen via de netto lopende overdrachten. Er wordt in deze tabel een correctie aangebracht om de hinder- en compensatiepremies van de vennootschappen te imputeren in de netto inkomensoverdrachten in plaats van in het bruto primaire inkomen.

Op middellange termijn blijft het primair tekort op recordhoogte

In 2021 brengen het economisch herstel en de uitdoving van de steunmaatregelen (die tijdelijk zijn en beperkt tot 2020) het tekort terug tot 5,7 % van het bbp en vervolgens tot 4,7 % van het bbp in 2022. Die verbetering wordt onderbroken in de daaropvolgende jaren: op middellange termijn blijft er een tekort van 5 % van het bbp. Het primair tekort (d.w.z. het overheidstekort zonder de rentelasten op de schuld) zou – na een historisch ongeziene piek in 2020 (figuur 8) – aanzienlijk blijven op middellange termijn met 3,5 % van het bbp.



Op weg naar een structureel tekort van 5 %?

Het macro-economische scenario van de projectie is bepalend in dat opzicht. Dat scenario stelt voorop dat er een verlies aan bbp zal blijven na de herstelfase. Tabel 5 toont de verslechtering van het overheidstekort ten opzichte van de economische vooruitzichten van afgelopen maart en het verlies aan bbp in procent ten opzichte van diezelfde vooruitzichten. De verhouding tussen die twee elementen duidt op een budgettaire semi-elasticiteit van 0,5 tot 0,6 over de volledige periode 2020-2025, wat een verwachte klassieke waarde is.¹⁸

Tabel 5 Vergelijking met de economische vooruitzichten van maart 2020: vorderingensaldo, verlies aan bbp en impliciete budgettaire semi-elasticiteit
In procent van het bbp, tenzij anders vermeld

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Vorderingensaldo	-11,1	-5,7	-4,7	-5,1	-4,9	-4,8
2. Vorderingensaldo in de economische vooruitzichten van maart	-3,2	-3,0	-3,0	-3,3	-3,2	-3,2
3. Verslechtering van het vorderingensaldo (=1-2)	-7,9	-2,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,6
4. Steunmaatregelen met een impact op het saldo (cf. tabel 1)	-2,0					
5. Verlies aan bbp ten opzichte van de maartvooruitzichten (in %)	-10,9	-4,9	-3,1	-3,1	-2,9	-2,9
6. Impliciete budgettaire semi-elasticiteit $(=(3-4)/5)$	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6

¹⁸ In ordegrrootte leunt dat dicht aan bij de semi-elasticiteit gebruikt door de Europese Commissie (0,615) om de cyclische component van de tekorten te ramen.

Het scenario van groei op middellange termijn blijft zeer onzeker. Het idee van een duurzaam verlies aan bbp is gebaseerd op de huidige vrees dat de crisis van 2020 het potentieel bbp zou beïnvloeden. Als die diagnostiek zou worden bevestigd, zou het tekort van ongeveer 5 % van het bbp op middellange termijn als structureel kunnen worden beschouwd, wat zorgwekkend is in termen van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. In de economische vooruitzichten van maart werd het structureel tekort tegen 2025 reeds op 3,1 % geraamd.

Een structureel tekort van 5 % van het bbp aanzuiveren, zou een aanzienlijke inspanning inzake begrotingsconsolidatie impliceren, aangezien een dergelijk tekort ongeveer 10 % van het totale overheidsbeslag vertegenwoordigt. Als er wordt gerekend op een toename van de economische activiteit om dat tekort aan te zuiveren, dan toont een vlugge berekening dat met een budgettaire semi-elasticiteit van 0,6 de bbp-groei met 1 procentpunt moet worden verhoogd gedurende 8 jaren¹⁹, in de veronderstelling dat het economisch herstel niet gepaard gaat met permanente budgettaire kosten.

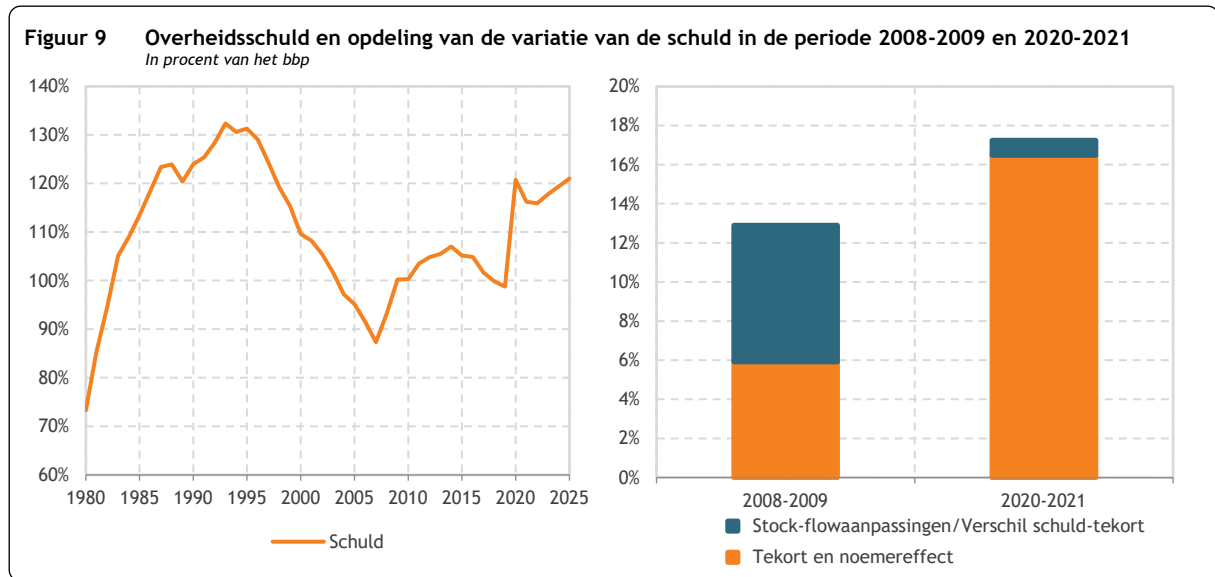
Toename van de schuld, afhankelijkheid van de financieringsvoorwaarden en houdbaarheidsrisico

De schuldgraad van de overheid, die net onder de grens van 100 % van het bbp was gedoken in 2018, stijgt met ongeveer 20 procentpunt van het bbp in 2020. Vervolgens daalt hij licht in 2021 en 2022 als gevolg van het economisch herstel, maar stijgt in de daaropvolgende jaren door de grote overheidstekorten die aanhouden. Aan het einde van de periode blijft de schuldgraad op niveaus die niet meer werden waargenomen sinds het einde van de jaren 90.

Hoewel de toename van de schuldgraad over de periode 2020-2021 van een vergelijkbare grootteorde is als tijdens de financiële crisis van 2008-2009²⁰, is de oorzaak ervan duidelijk verschillend. Terwijl de waargenomen toename in 2008-2009 grotendeels te wijten was aan de steun die werd verleend aan de banksector en een accumulatie van overeenkomstige financiële activa (stock-flowaanpassingen), is de toename van 2020-2021 hoofdzakelijk het gevolg van de impact van de economische conjunctuur op het begrotingssaldo via de automatische stabilisatoren, de impact van de steunmaatregelen, een weinig gunstige begrotingssituatie vóór de crisis en de noemer van de schuldratio.

¹⁹ $5\% \approx 0,6 \times (1,01^8 - 1)$

²⁰ De vergelijking wordt uitgevoerd over twee jaar zodat de variatieniveaus kunnen worden vergeleken.



Op korte termijn worden de rentelasten gehandhaafd op bodemniveau's door het massale aankopen van schuld papier van de overheid door de ECB, waardoor België zijn schuld kan financieren tegen lage kosten en het risico op een explosieve schuldgraad van de overheid kan worden vermeden. Op langere termijn, wanneer de rentevoeten terugkeren naar waarden die de marktlogica volgen als gevolg van de normalisering van het monetair beleid, zullen de kosten om het tekort te financieren en de aflopende schuld te herfinancieren gevoelig stijgen. Er zal dan een explosieve schuld ontstaan, tenzij aanzienlijke budgettaire inspanningen worden gedaan om voldoende grote primaire overschotten vrij te maken.

De gezondheids crisis treft de financiën van Entiteit I zwaarder dan die van Entiteit II

Hoewel Entiteit I en Entiteit II discretionaire steunmaatregelen hebben genomen voor equivalente bedragen (zie tabel 1), wordt het vorderingensaldo van Entiteit I sterker aangetast door de grotere blootstelling van Entiteit I aan de automatische stabilisatoren. Hetzelfde geldt op middellange termijn wanneer vooral de inkomsten uit de vennootschapsbelasting en bepaalde socialezekerheidsuitgaven bijzonder zwaar te lijden hebben in vergelijking met de economische vooruitzichten van maart. Op het niveau van Entiteit II nemen de ontvangsten uit de overdrachten van Entiteit I toe in procent van het bbp in vergelijking tot de maartvooruitzichten, rekening houdend met de bepalingen van de BFW aangaande de koppeling aan het bbp van de overdrachten van de federale overheid aan de gemeenschappen en gewesten en de mechanismen die de overdrachten van de federale overheid aan de lagere overheid vastleggen (in het bijzonder wat het leefloon betreft).

Tabel 6 Vorderingensaldo van Entiteit I en Entiteit II en vergelijking met de economische vooruitzichten van maart 2020
In procent van het bbp

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Entiteit I	-1,8	-8,7	-4,6	-3,9	-4,3	-4,1	-4,1
Entiteit II	-0,1	-2,4	-1,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,6
Entiteit I (verschil met de economische vooruitzichten van maart 2020)		-5,9	-2,3	-1,4	-1,4	-1,4	-1,3
Entiteit II (verschil met de economische vooruitzichten van maart 2020)		-2,0	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3

4.2.2. Evolutie per deelsector van de overheid

a. Federale overheid

Na een stijging tot 2 % van het bbp in 2019, neemt het tekort van de federale overheid toe tot meer dan 5 % van het bbp in 2020. De recessie leidt tot een forse daling van de fiscale ontvangsten gekoppeld aan de economische activiteit, in het bijzonder de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting. De personenbelasting daalt ook, maar in mindere mate dankzij de bijdrage van de vervangingsinkomens en de bezoldigingen van de overheidssector aan de grondslag ervan. De steunmaatregelen voor het beschikbaar inkomen temperen de daling van de btw en de accijnzen, ondanks de toename van de spaarquote van de gezinnen. Bovenop de daling van de fiscale ontvangsten komen de kosten van de tijdelijke steunmaatregelen waartoe de regering heeft beslist, en de overige kosten met betrekking tot de crisis, zoals de opschorting van bepaalde dividenden, een daling van de verkoop van goederen en diensten en een toename van de bni-bijdrage aan de Europese begroting.

Tijdens de twee daaropvolgende jaren wordt het tekort gehalveerd. Het tijdelijke karakter van de steunmaatregelen in 2020, het feit dat de dividenden opnieuw een normaal niveau bereiken, en vooral het economisch herstel waardoor de ontvangsten in nominale termen stijgen en de ratio van de uitgaven ten opzichte van het bbp daalt, zijn de belangrijkste factoren die bijdragen tot een verbetering tegen 2022.

Tabel 7 Rekening van de federale overheid
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	26,3	24,8	24,6	24,6	24,6	24,5	24,5	24,5
Fiscale en parafiscale ontvangsten	23,3	22,0	21,8	21,9	22,0	21,9	21,9	21,9
Overdrachten van de overheid	1,0	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Overige ontvangsten	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Uitgaven	26,5	26,8	30,0	28,1	27,3	27,3	27,0	26,9
Werkingskosten	3,1	3,1	3,7	3,4	3,3	3,2	3,2	3,2
Investeringskosten	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6
Niet-sociale overdrachten	2,6	2,6	3,3	2,8	2,7	2,9	2,8	2,8
Sociale uitkeringen	1,3	1,3	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Overdrachten aan de overheid	17,2	17,5	19,0	18,3	17,8	17,7	17,6	17,5
Rentelasten	1,9	1,8	1,9	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4
Vorderingensaldo	-0,2	-2,0	-5,4	-3,5	-2,6	-2,8	-2,5	-2,4

In 2023 stijgt het tekort als gevolg van twee belangrijke factoren: een stijging van de overheidsinvesteringen en een toename van de uitgaven voor financiering van de Europese Unie. Het enigszins volatiele profiel van de overheidsinvesteringen is het gevolg van de vervanging van de uitrusting van Defensie (strategische visie en A400M-vliegtuigen) die conform het ESR worden verrekend op het moment dat het materieel wordt geleverd.²¹ De toename van de financiering van de Europese Unie in 2023 is gebaseerd op de hypothese dat het nieuwe eigenmiddelenbesluit, met terugwerkende kracht voor 2021 en 2022, in werking treedt in 2023 en dus eenmalig is.

Naast die factoren daalt het tekort van de federale overheid licht aan het einde van de periode. De stijging van de ontvangsten ligt algemeen in lijn met die van het bbp, waarbij evenwel bepaalde

²¹ De gegevens worden geraamd aan de hand van de gegevens van Defensie (die beschikbaar waren in juni 2020) over de toekomstige leveringen van militair materieel over de periode 2020-2024. Voor 2025 wordt een hypothese van stabiliteit in reële termen gebruikt.

verschuivingen worden vastgesteld (de bedrijfsvoorheffing stijgt bijvoorbeeld sneller dan het bbp, terwijl het omgekeerde geldt voor de vennootschapsbelasting). De uitgaven dalen in procent van het bbp, in het bijzonder de overdrachten aan de sociale zekerheid, uitgaande van de technische hypothese dat de evenwichtsdotatie in reële termen constant wordt gehouden.

Het tekort ten belope van 2,5 % van het bbp blijft op middellange termijn hoger dan wat werd geraamd vóór de crisis, gelet op het aanhoudend verlies aan economische activiteit.

b. Sociale zekerheid

Na een licht overschot in 2019 worden de financiën van de sociale zekerheid zwaar getroffen door de coronavirusepidemie: het tekort bedraagt 3,3 % van het bbp in 2020.

De ontvangsten van 2020 dalen fors in nominale termen, zij het in mindere mate dan het bbp. De sociale bijdragen dalen met 6,2 % ten opzichte van 2019 als gevolg van de recessie en bepaalde maatregelen (zoals de vrijstellingen voor sociale bijdragen voor zelfstandigen²²). De alternatieve financiering, die grotendeels gebaseerd is op de ontvangsten uit de btw en de roerende voorheffing, daalt ook. Die daling wordt getemperd door de minima die zijn voorzien door de wet van 2017 houdende hervorming van de financiering van de sociale zekerheid en door een supplement bovenop de alternatieve financiering van de gezondheidszorg om de specifieke uitgaven met betrekking tot de epidemie te financieren.

De totale uitgaven van de sociale zekerheid stijgen in nominale termen met 12,3 % ten opzichte van 2019. De werkloosheidsuitgaven (5,1 miljard euro in 2020, waarvan 4,5 miljard euro voor de tijdelijke werkloosheid²³) en het overbruggingsrecht voor zelfstandigen (2,3 miljard euro) spelen daarin een belangrijke rol, als gevolg van de versoepeling van de toegang tot die maatregelen in het kader van de crisis. De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid nemen ook toe (afwezigheid als gevolg van COVID-19, quarantaines, enz.). Tot slot worden de uitgaven eenmalig verhoogd als gevolg van de regularisatie van de pensioenen van de mijnwerkers. De impact van de gezondheids crisis op de gezondheidszorg-uitgaven is in dit stadium onzeker. De projectie weerhoudt de technische hypothese dat de budgettaire enveloppe voor de uitgaven voor 2020 ongewijzigd blijft. Er wordt dus verondersteld dat de stijging van de uitkeringen door de epidemie de vertraging van de andere activiteiten compenseert (ziekenhuizen, privé-kabinetten, kinesisten, tandartsen, enz.). Als die hypothese zou worden ontkracht maar de uitgaven zouden worden gehandhaafd om de sector te ondersteunen, dan zouden de uitgaven gedeeltelijk moeten worden geherklasseerd bij de subsidies of de overdrachten.

²² Het uitstel van betaling van bijdragen heeft geen impact op de verrekening van de vastgestelde rechten in het ESR.

²³ De projectie houdt rekening met de verhoging van het uitkeringsbedrag tot 70 % voor alle tijdelijke werklozen van 1 februari tot 31 augustus 2020, de versoepeling van de toegangsvoorwaarden en de toekenning van een dagelijks supplement van 5,63 euro in het geval van tijdelijke werkloosheid wegens overmacht van 1 maart tot 31 augustus 2020, en van 1 september tot 31 december 2020 met de verhoging van het uitkeringsbedrag tot 70 % voor de tijdelijke werklozen om economische redenen en in de culturele, evenement- en reissector (alsook met de versoepeling van de toegangsvoorwaarden en het dagelijks supplement van 5,63 euro in die sectoren).

Tabel 8 Rekening van de sociale zekerheid
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	21,0	21,4	23,0	22,3	21,8	21,9	21,9	21,9
Fiscale en parafiscale ontvangsten	13,9	14,1	14,6	14,4	14,3	14,4	14,5	14,6
Overdrachten van de overheid	6,9	7,1	8,2	7,7	7,3	7,2	7,2	7,2
Overige ontvangsten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1
Uitgaven	21,0	21,2	26,3	23,4	23,1	23,3	23,5	23,7
Werkingskosten	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Investeringskosten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet-sociale overdrachten	0,6	0,7	0,8	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7
Sociale uitkeringen	17,6	17,8	22,4	19,8	19,6	19,7	19,9	20,1
Overdrachten aan de overheid	2,2	2,2	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Rentelasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vorderingensaldo	0,0	0,2	-3,3	-1,1	-1,3	-1,5	-1,7	-1,8

In 2021 en de daaropvolgende jaren wordt de impact van de crisis op de financiën van de sociale zekerheid gedeeltelijk, maar niet volledig, afgezwakt. Het tekort blijft aanhouden in de projectieperiode en stijgt van 1,1 % van het bbp in 2021 tot 1,8 % van het bbp in 2025.

In 2021 stijgen de ontvangsten uit de sociale bijdragen in nominale termen met 8,1 % ten opzichte van 2019, maar blijven ze onder het niveau van de projecties vóór de crisis, wat ook op middellange termijn geldt. De alternatieve financiering van de gezondheidszorg daalt vanaf 2022 als gevolg van de bepalingen van de wet van 2017, die in 2022 voorzien in de heropstart van het mechanisme om de uitgekeerde basisbedragen door de globale beheren te koppelen aan de groei van de bijdragen van het voorgaande jaar (dat mechanisme werd van 2017 tot 2021 opgeschort door de taxshift). Daaruit volgt een sterke stijging van die basisbedragen in 2022 (gezien de groei van 8,1 % van de bijdragen in 2021) en een verdere daling (15,1 %) van de alternatieve financiering om het RIZIV-saldo opnieuw in evenwicht te brengen (rekening houdend met een geraamde groei van de uitkeringen van 4,0 %). De evenwichtsdotatie wordt verondersteld constant te zijn in reële termen over de volledige projectieperiode.

In 2021 bedragen de werkloosheidsuitgaven nog 1,7 % van het bbp (tegenover 1,3 % van het bbp in 2019 en 2,6 % in 2020) en liggen de uitgaven voor tijdelijke werkloosheid nog steeds tweemaal hoger dan hun normaal niveau. De uitgaven voor volledig uitkeringsgerechtigde werklozen stijgen in 2021 als gevolg van de toename van het aantal uitkeringsgerechtigden (+70 000 personen ten opzichte van 2020). Vanaf 2022 zijn de uitgaven voor tijdelijke werkloosheid volledig teruggekeerd naar hun normaal niveau. Het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen daarentegen begint dan pas te dalen en keert slechts in 2025 terug naar zijn niveau van 2019. Wanneer ook rekening wordt gehouden met de dynamiek van de uitgaven voor de pensioenen, de gezondheidszorg en de overige uitkeringen, dan stijgen de socialezekerheidsuitgaven bij ongewijzigd beleid jaarlijks met 0,2 procentpunt van het bbp over de periode 2023-2025.

c. Gemeenschappen en gewesten

Geheel van de gemeenschappen en gewesten

De financiën van de gemeenschappen en gewesten, die in 2019 vrijwel in evenwicht waren, verslechteren in 2020 aanzienlijk als gevolg van de daling van de fiscale ontvangsten en de overdrachten in het kader van de Bijzondere Financieringswet (BFW) en door de steunmaatregelen die door de

verschillende gefedereerde entiteiten zijn genomen. Zelfs al dalen ze in absolute termen, in procent van het bbp stijgen de ontvangsten uit de BFW, omdat de meeste van hen slechts gedeeltelijk verbonden zijn met het bbp. De daling van de fiscale ontvangsten ten opzichte van 2019 is enerzijds te wijten aan een terugval van onder meer de registratierechten en sommige verkeersbelastingen ten gevolge van de crisis en anderzijds aan de weerslag van eerder genomen maatregelen zoals de afschaffing van de woonbonus (Vlaanderen), die tijdelijk leidde tot meer immobiliëntransacties en de weerslag van de versnelde inkohiering van de personenbelasting in 2019.

Tabel 9 Rekening van de gemeenschappen en gewesten
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	19,5	19,4	20,6	19,8	19,5	19,5	19,5	19,4
Fiscale en parafiscale ontvangsten	5,0	5,0	5,2	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0
Overdrachten van de overheid	11,1	11,0	11,6	11,3	11,2	11,2	11,2	11,1
Overige ontvangsten	3,4	3,4	3,8	3,5	3,4	3,4	3,4	3,3
Uitgaven	19,9	19,6	23,1	20,8	20,3	20,3	20,2	20,1
Werkingskosten	7,6	7,8	8,9	8,2	7,9	7,9	7,8	7,8
Investeringskosten	1,4	1,4	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5
Niet-sociale overdrachten	2,9	2,8	3,9	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9
Sociale uitkeringen	4,9	4,9	5,7	5,3	5,2	5,2	5,3	5,3
Overdrachten aan de overheid	2,8	2,4	2,8	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5
Rentelasten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Vorderingensaldo	-0,4	-0,2	-2,5	-1,1	-0,8	-0,8	-0,7	-0,7

De regionale financiën verbeteren in de periode 2021-2022 door het economisch herstel en het eenmalige karakter van de in 2020 genomen steunmaatregelen. Die verbetering wordt enigszins afgezwakt door de vertraagde impact van de recessie in 2020 op de opcentiemen op de personenbelasting en de uitvoering van diverse investeringsprojecten die vóór de crisis waren gepland. We merken op dat ontvangsten uit de BFW door de crisis in procent van het bbp stijgen als gevolg van een asymmetrie van de coëfficiënten die de dotaties koppelen aan het bbp tussen recessie en hoge groei.²⁴

Op middellange termijn verbeteren de regionale financiën licht. De meeste uitgavencategorieën, met als opmerkelijke uitzondering de uitgaven voor gezondheidszorg, nemen af in procent van het bbp, terwijl de ontvangsten uit de personenbelasting profiteren van het dynamisme van de aanslagbasis en van de maatregelen op het vlak van woonsparen die door de verschillende gewesten zijn genomen.

Vlaamse Gemeenschap

De rekening van de Vlaamse Gemeenschap, die een overschot vertoonde in 2019, wordt gekenmerkt door een fors tekort in 2020.²⁵ Dat tekort is in belangrijke mate te wijten aan de eenmalige maatregelen ter bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, die oplopen tot ongeveer 2,7 miljard euro. Daarnaast leidt de achteruitgang van de economische activiteit tot een omvangrijke krimp van de ontvangsten uit de BFW en van de fiscale ontvangsten (o.a. de registratierechten, verkeersbelasting voor ondernemingen, belasting op de inverkeerstelling). De evolutie van de fiscale ontvangsten wordt in 2020 bijkomend beïnvloed door de weerslag van de versnelde inkohiering van de personenbelasting in 2019, van de eenmalig hogere ontvangsten uit registratie- en successierechten in 2019 en de ingang van

²⁴ De meeste dotaties zijn onderworpen aan een 'bijdrage voor de kosten van de vergrijzing': slechts een gedeeltelijke koppeling van de dotaties aan de reële groei van het bbp voor het deel van die reële groei dat niet meer dan 2,25 % bedraagt en voor het deel dat meer dan 2,25 % bedraagt, een koppeling van 100 %.

²⁵ De projectie houdt rekening met de belangrijkste evoluties van de aangepaste begroting 2020.

de verlaging van de registratierechten (ter compensatie van de afschaffing van de woonbonus). Ook de niet-fiscale ontvangsten kennen een terugloop, hoofdzakelijk door de daling van de ontvangsten uit de kilometerheffing (minder vrachtvervoer) en van de inkomsten van de openbaarvervoersmaatschappij De Lijn (afname van het aantal reizigers).

In 2021 daalt het vorderingstekort door de weerslag van de eenmalige coronamaatregelen van 2020 en de herneming van de economische activiteit waardoor de overdrachten van de federale overheid via de BFW evenals de fiscale en niet-fiscale ontvangsten terug toenemen. De fiscale ontvangsten stijgen ook opnieuw als gevolg van verscheidene fiscale maatregelen die bij de begrotingsopmaak 2020 werden genomen, zoals de afschaffing woonbonus en de afschaffing van het gunstregime van duo-legaten. De verbetering van de rekening van de Vlaamse Gemeenschap wordt echter getemperd aan de ontvangstenzijde door de terugloop van de opcentiemen op de personenbelastingen als gevolg van het lagere belastbaar inkomen en aan de uitgavenzijde vooral door de invoering van de jobbonus en een toename van de investeringen (o.a. Oosterweel).

Vanaf 2022 verbetert de rekening van de Vlaamse Gemeenschap slechts in geringe mate en vertoont het op het einde van de projectieperiode een tekort van -0,2 % van het bbp. Die evolutie is gebaseerd op een projectie bij ongewijzigd beleid, waarbij rekening is gehouden met de belangrijkste maatregelen van de meerjarenraming 2020-2024 van november 2019. Het zijn vooral de dynamische evolutie van de gezondheidszorguitgaven en de op kruissnelheid gekomen uitgaven voor de jobbonus, de investeringen in mobiliteit en infrastructuur en de tegemoetkoming aan de gemeenten voor de responsabiliseringsbijdragen voor pensioenen die op middellange termijn bijdragen tot de evolutie van de Vlaamse overheidsfinanciën.

Tabel 10 Rekening van de Vlaamse Gemeenschap
In miljard euro, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	52,1	54,0	51,7	54,4	56,4	58,2	60,0	61,8
Fiscale en parafiscale ontvangsten	14,2	15,0	13,9	14,3	14,8	15,4	16,1	16,7
Overdrachten van de overheid	28,9	29,7	28,3	30,5	31,7	32,6	33,6	34,6
Overige overdrachten	9,0	9,3	9,5	9,6	9,9	10,1	10,4	10,6
Uitgaven	52,7	53,5	57,4	56,3	58,0	59,7	61,3	63,0
Werkingskosten	20,1	20,9	21,7	21,8	22,3	22,8	23,3	23,9
Investeringen	3,7	3,8	3,9	4,4	4,5	4,9	5,0	5,2
Niet-sociale overdrachten	7,3	7,7	9,6	7,5	7,8	7,9	8,0	8,2
Sociale uitkeringen	14,2	14,8	15,5	15,8	16,3	16,8	17,4	18,0
Overdrachten aan de overheid	7,0	5,9	6,4	6,5	6,7	6,9	7,2	7,5
Rentelasten	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4
Vorderingensaldo	-0,6	0,5	-5,7	-1,9	-1,6	-1,5	-1,3	-1,2
Vorderingensaldo (in % van het bbp)	-0,1	0,1	-1,3	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2

Franse Gemeenschap

In 2020 verslechtert de rekening van de Franse Gemeenschap aanzienlijk. Het vorderingstekort groeit aan van -0,1 % van het bbp in 2019 tot -0,4 % in 2020. Aan de ontvangstenzijde is er een aanzienlijke daling van de overdrachten van de overheid als gevolg van de evolutie van de parameters van de BFW. Aan de uitgavenzijde nemen de bezoldigingen toe door de verdere implementatie van de bepalingen van het 'Pacte pour un Enseignement d'excellence'. De niet-sociale overdrachten kennen eveneens een toename, met name als gevolg van de besliste maatregelen van het Noodfonds, dat werd opgericht in het kader van de coronacrisis. We merken ook op dat de overheidsinvesteringen slechts licht toenemen

ten opzichte van 2019. Tot slot kennen de uitgaven in 2020 een gematigd verloop als gevolg van de daling van de overdrachten van de Sainte-Emilie-akkoorden, aangezien ze gekoppeld zijn aan het bbp.

Vanaf 2021 geniet de Franse Gemeenschap opnieuw een stijging van de ontvangsten uit de BFW (gedeeltelijk gecompenseerd door de toename van de 'Sainte-Emilie'-overdrachten). Aan de uitgavenzijde merken we op dat 2021 wordt gekenmerkt door een geringe groei van de bezoldigingen ten gevolge van de zwakke evolutie van de loonindex, door de weerslag van de eenmalige steunmaatregelen van 2020, en door een toename van de overheidsinvesteringen. Tussen 2022 en 2025 stabiliseert het vorderingstekort saldo zich op -0,1 % van het bbp.

Tabel 11 Rekening van de Franse Gemeenschap
In miljard euro, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	19,8	20,1	19,3	20,4	21,1	21,7	22,2	22,8
Fiscale en parafiscale ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overdrachten van de overheid	16,2	16,5	15,6	16,7	17,4	17,8	18,3	18,7
Overige overdrachten	3,5	3,6	3,7	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0
Uitgaven	20,0	20,5	20,9	21,3	21,8	22,3	22,9	23,4
Werkingskosten	9,2	9,5	9,8	9,9	10,2	10,4	10,7	10,9
Investeringen	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Niet-sociale overdrachten	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Sociale uitkeringen	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,1	3,1
Overdrachten aan de overheid	6,4	6,6	6,5	6,7	6,9	7,0	7,1	7,3
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Vorderingensaldo	-0,2	-0,3	-1,6	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Vorderingensaldo (in % van het bbp)	-0,0	-0,1	-0,4	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1

Waals Gewest

De financiën van het Waals Gewest, die al in 2019 een tekort hadden, zullen in 2020 sterk verslechteren, enerzijds als gevolg van de daling van de fiscale en niet-fiscale ontvangsten die gelinkt zijn aan de economische activiteit (met uitzondering van de opcentiemen op de personenbelasting, die afhankelijk zijn van de inkomsten van de voorgaande jaren) en de overdrachten uit de BFW en de akkoorden van Sainte-Emilie ten gevolge van de recessie, en anderzijds door de eenmalige maatregelen voor ongeveer 1,1 miljard die zijn genomen om de gezondheids crisis aan te pakken.

In 2021 en 2022 zullen de opleving van de economische activiteit en de weerslag van de in 2020 genomen eenmalige maatregelen leiden tot een verbetering van de Waalse financiën. Deze verbetering wordt echter getemperd door een krimp van de opcentiemen op de personenbelasting te wijten aan de daling van het belastbaar inkomen in 2020 en door de inwerkingtreding in 2021 van het 'Plan wallon de Transition', die oorspronkelijk was gepland voor 2020.

Op middellange termijn blijft het vorderingensaldo van het Waals Gewest relatief stabiel. De Waalse financiën hebben baat bij de groei van de opcentiemen op de personenbelasting en het verwacht positief effect van het mechanisme van de groenestroomcertificaten op het saldo. De financiën worden ook beïnvloed door de dynamiek van de gezondheidsuitgaven en de geleidelijke verdwijning vanaf 2025 van het overgangsmechanisme van de BFW dat in het kader van de 6de staatshervorming is voorzien.

Tabel 12 Rekening van het Waals Gewest
In miljard euro, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	14,5	14,8	14,3	14,9	15,4	15,9	16,3	16,7
Fiscale en parafiscale ontvangsten	6,1	6,3	6,2	6,4	6,6	6,9	7,1	7,4
Overdrachten van de overheid	6,9	7,1	6,8	7,2	7,4	7,5	7,7	7,8
Overige overdrachten	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5
Uitgaven	15,2	15,2	16,3	16,3	16,4	16,9	17,1	17,6
Werkingskosten	3,0	3,2	3,3	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5
Investeringskosten	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Niet-sociale overdrachten	3,6	3,7	4,4	4,4	4,3	4,5	4,5	4,7
Sociale uitkeringen	4,3	4,5	4,7	4,7	4,8	4,9	5,1	5,3
Overdrachten aan de overheid	3,2	2,8	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0	3,1
Rentelasten	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Vorderingensaldo	-0,7	-0,4	-2,0	-1,4	-1,0	-1,0	-0,9	-0,9
Vorderingensaldo (in % van het bbp)	-0,2	-0,1	-0,5	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2

Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Het tekort dat de geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie al in 2019 vertoonde, neemt in 2020 aanzienlijk toe. De sociale en economische ondersteuningsmaatregelen in het kader van de coronacrisis, voor ongeveer 380 miljoen euro, dragen in belangrijke mate bij tot de toename van de uitgaven. In mindere mate hangt de uitgavenstijging samen met de meeruitgaven van de kinderbijslaghervorming die op 1 januari 2020 in werking trad. Daarnaast vallen de ontvangsten uit de BFW-dotaties en sommige fiscale en niet-fiscale inkomsten terug als gevolg van de economische krimp. De fiscale ontvangsten nemen in totaal evenwel toe door een uitzonderlijke opbrengst uit de registratierechten in januari 2020.

Door het economisch herstel en het eenmalige karakter van de ondersteuningsmaatregelen neemt het vorderingentekort af in 2021 en 2022. De terugloop van de opcentiemen op de personenbelasting en de ontvangsten uit de registratierechten temperen weliswaar, samen met het opveren van de investeringsuitgaven, de verbetering van het vorderingensaldo.

Op middellange termijn stabiliseert het vorderingentekort zich bij ongewijzigd beleid. Hierachter gaat echter een dynamische evolutie schuil van de fiscale ontvangsten (o.a. door de afschaffing van de woonbonus) en van de gezondheidszorguitgaven die allebei sterker toenemen dan het bbp.

Tabel 13 Geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
In miljard euro, tenzij anders vermeld

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	6,3	6,2	6,2	6,3	6,5	6,7	6,8	7,0
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,5	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,7
Overdrachten van de overheid	3,1	3,1	3,0	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4
Overige overdrachten	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Uitgaven	6,8	6,9	7,3	7,2	7,3	7,4	7,6	7,8
Werkingskosten	2,0	2,2	2,4	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6
Investeringskosten	0,7	0,8	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Niet-sociale overdrachten	1,2	1,2	1,4	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Sociale uitkeringen	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6
Overdrachten aan de overheid	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Rentelasten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Vorderingensaldo	-0,5	-0,6	-1,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Vorderingensaldo (in % van het bbp)	-0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1

d. Lagere overheid

De gezondheids crisis heeft geleid tot een sterke daling in absolute termen van de fiscale en niet-fiscale ontvangsten van de lagere overheid in 2020, als gevolg van de vertraging van de economische activiteit. De daling van de fiscale ontvangsten wordt versterkt door de weerslag van de versnelling van het inkohieringstempo van de personenbelasting in 2019. Tegelijkertijd hebben de maatregelen die in het kader van de crisis zijn genomen op het vlak van de gezondheids-, sociale en inkomensondersteuning, de gemeenten en OCMW's nieuwe uitgaven opgelegd, wat leidt tot een aanzienlijke stijging van de sociale uitkeringen, alsook van de niet-sociale overdrachten in 2020. Die bijkomende uitgaven worden deels gefinancierd door een toename van de overdrachten van de gemeenschappen en gewesten en van de federale overheid. Dankzij de daling van de overheidsinvesteringen, is de rekening van de lagere overheid nagenoeg in evenwicht in 2020.

Tabel 14 Rekening van de lagere overheid
In procent van het bbp

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ontvangsten	6,9	7,0	7,8	7,2	7,1	7,1	7,1	7,1
Fiscale en parafiscale ontvangsten	2,0	2,1	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Overdrachten van de overheid	3,4	3,4	3,9	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5
Overige overdrachten	1,5	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Uitgaven	7,0	6,9	7,7	7,2	7,0	7,1	7,2	7,1
Werkingskosten	5,1	5,0	5,7	5,3	5,2	5,2	5,2	5,2
Investeringskosten	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8	0,7
Niet-sociale overdrachten	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Sociale uitkeringen	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Overdrachten aan de overheid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Rentelasten	0,0	0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Vorderingensaldo	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	-0,0	-0,1	0,0

In 2021 dalen de ontvangsten uit de personenbelasting als gevolg van de daling van de belastbare inkomens in 2020, terwijl de fiscale en niet-fiscale ontvangsten toenemen in nominale termen. De overdrachten van de overheid en de uitgaven voor niet-sociale overdrachten ondergaan de weerslag van de eenmalige verhoging in 2020.

Op middellange termijn stijgen de uitgaven voor het (equivalent) leefloon met 0,1 procentpunt van het bbp. Ze bedragen 0,4 % van het bbp in 2025. De overheidsinvesteringen volgen, na een daling in 2020, opnieuw een electorale cyclus. Die bijzondere dynamiek draagt bij tot het in stand houden van een quasi-evenwicht in 2025.

5. Bijlagen

5.1. Statistische bijlage

	Kerncijfers voor de Belgische economie	38
Tabel A.1	Internationale omgeving en financiële indicatoren	40
Tabel A.2	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen	40
Tabel A.3	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume	41
Tabel A.4	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën.....	41
Tabel A.5	Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingensaldo: ramingen tegen lopende prijzen.....	41
Tabel B.1	Situatie op de arbeidsmarkt.....	42
Tabel B.2	Situatie op de arbeidsmarkt - detail.....	43
Tabel B.3	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten	44
Tabel B.4	Arbeidslastenverlaging voor de marktbedrijfstakingen	45
Tabel C.1	Rekening van de particulieren	46
Tabel C.2	Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	47
Tabel C.3	Rekening van de ondernemingen	48
Tabel C.4	Verrichtingen met het buitenland.....	49
Tabel C.5	Verdeling van het nationaal inkomen.....	50
Tabel C.6	Evenwicht tussen besparingen en investeringen	50
Tabel D.1	Rekening van de overheid	51
Tabel D.1.bis	Rekening van de overheid	52
Tabel D.2	Rekening van de federale overheid	53
Tabel D.3	Rekening van de gemeenschappen en gewesten.....	54
Tabel D.4	Rekening van de lagere overheid.....	55
Tabel D.5	Rekening van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen	56
Tabel D.6	Detail van de sociale uitkeringen	57
Tabel E.1	Bruto toegevoegde waarde in volume	59
Tabel E.2	Structuur van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen.....	59
Tabel E.3	Investeringen in volume	59
Tabel E.4	Binnenlandse werkgelegenheid	60
Tabel E.5	Arbeidsproductiviteit per uur in de marktbedrijfstakingen	61
Tabel E.6	Nominale arbeidskosten per hoofd in de marktbedrijfstakingen	61
Tabel F.1	Energiebalans.....	62
Tabel F.2	Broeikasgasemissies	62

VOORUITZICHTEN

Kerncijfers voor de Belgische economie
Groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bbp en zijn componenten (in volume, tenzij anders vermeld)									
- Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.8	1.5	1.1	-8.8	7.5	2.8	1.6	1.5	1.2
- Consumptieve bestedingen van de overheid	0.3	0.9	1.8	3.2	-0.1	1.0	1.2	1.4	1.3
- Bruto-investeringen	1.3	4.0	3.2	-18.0	17.2	5.6	3.1	1.6	1.3
. Ondernemingen	1.6	3.9	3.2	-21.1	18.9	7.2	2.3	1.9	2.1
. Overheid	1.1	10.6	-0.4	-5.1	16.3	-1.8	9.7	0.0	-2.9
. Woongebouwen	0.1	1.0	4.9	-14.6	12.9	4.6	1.8	1.6	1.3
- Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (bijdrage tot de bbp-groei in procentpunt)	-0.1	0.3	-0.4	-0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Totale binnenlandse vraag	1.2	2.2	1.4	-8.8	7.6	3.0	1.9	1.5	1.3
- Uitvoer van goederen en diensten	5.3	1.2	1.1	-12.0	10.7	5.6	3.4	3.2	3.1
- Invoer van goederen en diensten	4.4	2.1	1.0	-10.0	9.9	5.2	3.9	3.3	3.2
- Netto-uitvoer (bijdrage tot de bbp-groei in procentpunt)	0.7	-0.7	0.1	-1.7	0.6	0.3	-0.4	-0.1	-0.1
- Bbp	2.0	1.5	1.4	-10.5	8.2	3.3	1.4	1.4	1.2
- Bbp tegen lopende prijzen	3.7	3.0	2.9	-9.4	9.5	4.9	3.1	3.1	3.0
- Reëel bruto nationaal inkomen per capita	1.1	-0.3	0.9	-9.5	7.5	2.6	0.8	0.8	0.6
Prijzen en rentevoeten									
- Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2.1	2.1	1.4	0.8	1.3	1.6	1.7	1.8	1.9
- Gezondheidsindex	1.8	1.8	1.5	1.0	1.2	1.6	1.7	1.8	1.9
- Ruilvoet	-0.6	-1.0	0.3	1.7	-0.5	-0.3	-0.3	-0.2	-0.3
- Bbp-deflator	1.7	1.5	1.5	1.2	1.2	1.5	1.6	1.7	1.8
- Nominale langetermijnrente (10 jaar, niveau in %)	0.7	0.7	0.2	0.1	0.1	0.5	0.8	1.1	1.4
- Nominale kortetermijnrente (3 maand, niveau in %)	-0.7	-0.6	-0.6	-0.6	-0.6	-0.3	-0.1	0.2	0.5
Werkgelegenheid, werkloosheid en productiviteit									
- Beroepsbevolking, definitie FPB									
. in duizendtallen	5390.6	5415.1	5463.9	5491.1	5502.4	5531.7	5544.2	5553.0	5569.0
. wijziging in duizendtallen	37.9	24.6	48.7	27.2	11.3	29.3	12.4	8.9	16.0
. wijziging in %	0.7	0.5	0.9	0.5	0.2	0.5	0.2	0.2	0.3
- Totale werkgelegenheid									
. in duizendtallen	4751.4	4817.0	4893.8	4866.8	4786.0	4854.1	4909.3	4954.7	4991.1
. wijziging in duizendtallen	76.1	65.7	76.8	-27.0	-80.8	68.1	55.2	45.4	36.5
. wijziging in %	1.6	1.4	1.6	-0.6	-1.7	1.4	1.1	0.9	0.7
- Werkgelegenheidsgraad, concept EU2020 (a)	68.5	69.7	70.5	70.1	69.0	69.9	70.7	71.4	71.8
- Werkloosheid, definitie FPB									
. in duizendtallen	557.4	515.6	487.4	541.6	633.7	594.9	552.1	515.6	495.2
. wijziging in duizendtallen	-38.9	-41.8	-28.2	54.2	92.0	-38.8	-42.7	-36.5	-20.5
- Werkloosheidsgraad, definitie FPB (in %)	10.3	9.5	8.9	9.9	11.5	10.8	10.0	9.3	8.9
- Productiviteit per uur (marktbedrijfstakingen)	0.2	-0.3	-0.1	-1.3	2.4	0.8	0.2	0.4	0.5
Inkomens									
- Reëel uurloon (marktbedrijfstakingen)	-0.3	0.5	0.9	1.3	0.5	0.6	0.7	0.6	0.7
- Loonkosten per eenheid product (marktbedrijfstakingen)	1.4	1.8	2.2	4.6	-0.9	0.7	2.2	2.0	2.1
- Loonquote (marktbedrijfstakingen) (b)	58.4	58.6	59.0	60.5	59.7	59.4	60.0	60.3	60.6
- Rendabiliteitsgraad van de ondernemingen (c)	43.0	42.7	42.4	40.9	41.6	42.2	41.9	41.7	41.6
- Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	1.8	1.1	2.5	-1.9	2.7	2.1	1.4	1.4	1.1
- Spaarquote van de particulieren (d)	12.0	11.8	13.0	18.9	15.2	14.6	14.5	14.3	14.2
Overheidsfinanciën									
- Vorderingsaldo									
. in miljard euro	-3.2	-3.4	-9.0	-47.5	-26.9	-23.1	-25.7	-25.7	-25.8
. in % van het bbp	-0.7	-0.7	-1.9	-11.1	-5.7	-4.7	-5.1	-4.9	-4.8
waarvan (beleidsniveaus):									
- Federale overheid	-1.3	-0.2	-2.0	-5.4	-3.5	-2.6	-2.8	-2.5	-2.4
- Sociale zekerheid	0.2	-0.0	0.2	-3.3	-1.1	-1.3	-1.5	-1.7	-1.8
- Gemeenschappen en gewesten	0.2	-0.4	-0.2	-2.5	-1.1	-0.8	-0.8	-0.7	-0.7
- Lagere overheid	0.2	-0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	-0.0	-0.1	0.0
- Schuld (in % van het bbp)	101.7	99.8	98.7	120.7	116.2	115.8	117.7	119.3	121.0

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verrichtingen met het buitenland									
- Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland									
. in miljard euro	5.5	-4.6	-4.7	-7.8	-5.9	-5.4	-9.8	-11.1	-13.1
. in % van het bbp	1.2	-1.0	-1.0	-1.8	-1.3	-1.1	-1.9	-2.1	-2.4
Energieverbruik en broeikasgasemissies									
Energie-eindverbruik	-1.3	0.8	5.9	-8.3	5.8	1.3	-0.2	-0.1	-0.3
Broeikasgasemissies (miljoen ton CO ₂ -equivalenten)	118.0	118.5	118.1	102.6	108.2	109.9	113.5	111.8	112.3

(a) Volgens concept EU2020 (bron: enquête naar de arbeidskrachten, leeftijdscategorie 20-64 jaar)

(b) Aandeel arbeidskosten incl. zelfstandigen in % van de toegevoegde waarde

(c) Bruto-exploitatieoverschot van de ondernemingen in % van hun toegevoegde waarde

(d) Besparingen in % van het beschikbaar inkomen

A. Macro-economische resultaten

Tabel A.1 Internationale omgeving en financiële indicatoren
Groeivoeten - tenzij anders vermeld

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	4.3	3.9	1.8	-11.5	11.4	4.5	3.6	3.5	3.5
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	1.0	1.5	-0.5	0.5	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	113.0	118.1	112.0	110.0	110.9	110.9	110.9	110.9	110.9
Wereldhandelsprijzen									
Goederen excl. energie (in euro) (3)	-0.5	-3.3	1.6	5.8	0.5	2.0	2.0	2.0	2.0
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	54.3	70.9	64.3	38.1	40.8	46.3	52.5	59.4	67.3
Rentevoeten eurogebied (niveau in %)									
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (2)	-0.3	-0.3	-0.4	-0.4	-0.5	-0.1	0.1	0.4	0.7
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	1.0	1.1	0.4	0.3	0.4	0.6	1.0	1.3	1.6

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijnkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel A.2 Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Consumptieve bestedingen van de particulieren	229535	237250	243139	223512	243447	254190	262663	271345	279954
Consumptieve bestedingen van de overheid	102974	106091	109652	115592	116601	119819	123865	128105	132285
Bruto vaste kapitaalvorming	103172	109566	114073	93396	110786	118483	123855	127905	131845
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	70964	74929	77835	61284	73798	80147	83156	86102	89391
b. Overheidsinvesteringen	10719	12144	12204	11512	13516	13438	14954	15207	15031
c. Investeringen in woongebouwen	21490	22494	24034	20600	23472	24898	25745	26596	27423
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	4463	7663	5455	-2725	-1092	-420	243	905	1594
Totaal van de nationale bestedingen	440144	460570	472319	429775	469743	492072	510626	528260	545678
Uitvoer van goederen en diensten	367409	379700	386647	334210	372453	398692	420162	442934	467421
Invoer van goederen en diensten	361188	380450	385881	335573	373104	398885	423717	448421	474837
Bruto binnenlands product	446365	459820	473085	428411	469091	491879	507071	522773	538262

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel A.3 Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Consumptieve bestedingen van de particulieren	1.8	1.5	1.1	-8.8	7.5	2.8	1.6	1.5	1.2
Consumptieve bestedingen van de overheid	0.3	0.9	1.8	3.2	-0.1	1.0	1.2	1.4	1.3
Bruto vaste kapitaalvorming	1.3	4.0	3.2	-18.0	17.2	5.6	3.1	1.6	1.3
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	1.6	3.9	3.2	-21.1	18.9	7.2	2.3	1.9	2.1
b. Overheidsinvesteringen	1.1	10.6	-0.4	-5.1	16.3	-1.8	9.7	0.0	-2.9
c. Investeringen in woongebouwen	0.1	1.0	4.9	-14.6	12.9	4.6	1.8	1.6	1.3
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (2)	-0.1	0.3	-0.4	-0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal van de nationale bestedingen	1.2	2.2	1.4	-8.8	7.6	3.0	1.9	1.5	1.3
Uitvoer van goederen en diensten	5.3	1.2	1.1	-12.0	10.7	5.6	3.4	3.2	3.1
Invoer van goederen en diensten	4.4	2.1	1.0	-10.0	9.9	5.2	3.9	3.3	3.2
Netto-uitvoer (2)	0.7	-0.7	0.1	-1.7	0.6	0.3	-0.4	-0.1	-0.1
Bruto binnenlands product	2.0	1.5	1.4	-10.5	8.2	3.3	1.4	1.4	1.2

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel A.4 Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Consumptieve bestedingen van de particulieren	2.0	1.9	1.4	0.8	1.3	1.6	1.7	1.8	1.9
Consumptieve bestedingen van de overheid	2.6	2.1	1.5	2.1	1.0	1.7	2.2	2.0	2.0
Bruto vaste kapitaalvorming	2.0	2.1	0.9	-0.1	1.2	1.3	1.4	1.6	1.7
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	1.7	1.7	0.6	-0.2	1.3	1.3	1.4	1.6	1.7
b. Overheidsinvesteringen	2.3	2.4	0.9	-0.6	1.0	1.3	1.4	1.7	1.8
c. Investeringen in woongebouwen	2.7	3.6	1.8	0.4	0.9	1.4	1.6	1.7	1.8
Totaal van de nationale bestedingen	2.2	2.4	1.2	-0.2	1.6	1.7	1.9	1.9	2.0
Uitvoer van goederen en diensten	2.2	2.1	0.7	-1.7	0.7	1.3	1.9	2.2	2.3
Invoer van goederen en diensten	2.8	3.2	0.4	-3.4	1.2	1.6	2.2	2.4	2.6
Ruilvoet	-0.6	-1.0	0.3	1.7	-0.5	-0.3	-0.3	-0.2	-0.3
Bruto binnenlands product	1.7	1.5	1.5	1.2	1.2	1.5	1.6	1.7	1.8
<i>Pro memorie:</i>									
Deflator van de totale finale vraag	2.2	2.3	1.0	-0.9	1.2	1.5	1.9	2.0	2.2
Bijdragen (in procentpunt)									
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	1.0	0.8	0.8	0.7	0.7	0.8	0.9	0.9	0.9
(a1) Loonkosten per product	0.4	0.5	0.6	1.5	-0.3	0.1	0.5	0.5	0.5
(a2) Netto indirecte belastingen per product	0.1	0.1	0.0	-0.2	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1
(a3) Winstmarges per product (2)	0.4	0.2	0.2	-0.5	0.6	0.6	0.2	0.3	0.3
(b) Invoerkosten	1.3	1.4	0.2	-1.5	0.5	0.7	1.0	1.1	1.2

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel A.5 Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingensaldo: ramingen tegen lopende prijzen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	446365	459820	473085	428411	469091	491879	507071	522773	538262
Saldo van de primaire inkomens van/naar het buitenland	4816	2954	1654	1538	1852	1867	1901	1938	1991
2. Bruto nationaal inkomen	451180	462774	474739	429949	470943	493747	508972	524710	540254
Verbruik van vaste activa	83427	86812	89447	91963	93789	97020	101019	105094	109503
3. Netto nationaal inkomen	367753	375961	385292	337986	377153	396727	407953	419616	430751
Saldo van de inkomensoverdrachten van/naar het buitenland	-5520	-6710	-7039	-7876	-7060	-7055	-8055	-7521	-7595
4. Netto nationaal beschikbaar inkomen	362233	369251	378253	330110	370094	389672	399898	412095	423155
Nationale consumptie	332509	343341	352791	339104	360049	374009	386528	399450	412239
5. Netto nationale besparingen	29680	25841	25393	-9062	9976	15594	13301	12577	10848
Investeringen in vaste activa	103172	109566	114073	93396	110786	118483	123855	127905	131845
Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	4463	7663	5455	-2725	-1092	-420	243	905	1594
Saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland	532	134	463	409	570	320	337	274	292
6. Vorderingensaldo van de totale economie	6004	-4442	-4225	-7360	-5358	-5129	-9440	-10866	-12797

B. Arbeidsmarkt

Tabel B.1 Situatie op de arbeidsmarkt
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I Totale bevolking (II+III)	11349.2	11403.8	11457.5	11491.9	11525.6	11574.9	11621.4	11665.0	11706.1
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7312.3	7325.4	7338.9	7339.1	7338.3	7346.2	7351.1	7352.1	7350.7
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5958.6	5988.7	5993.6	6000.7	6023.2	6043.2	6077.3	6112.0	6137.2
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoeslag (niet werkzoekend)	76.9	65.7	47.1	33.4	24.6	19.2	15.5	13.3	12.6
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5390.6	5415.1	5463.9	5491.1	5502.4	5531.7	5544.2	5553.0	5569.0
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4751.4	4817.0	4893.8	4866.8	4786.0	4854.1	4909.3	4954.7	4991.1
(a) Loon- en weddetrekkenden	3080.7	3129.4	3184.4	3161.8	3094.2	3142.7	3182.5	3215.4	3240.5
(b) Zelfstandigen	790.1	802.8	819.0	811.2	796.5	815.2	828.9	839.7	849.2
(c) Overheidsadministratie	880.5	884.8	890.4	893.9	895.3	896.2	897.9	899.5	901.4
V. Grensarbeid (saldo)	81.8	82.5	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7
VI. Werkloosheid (concept FPB)	557.4	515.6	487.4	541.6	633.7	594.9	552.1	515.6	495.2
(a) Niet-werkende werkzoekenden (1)	526.3	496.0	477.3	538.2	632.7	593.9	551.2	514.8	494.4
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoeslag	7.1	8.8	9.9	12.1	18.5	19.2	19.0	17.8	16.5
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (2)	31.1	19.5	10.1	3.5	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8
Werkloosheidsgraad (VI/III)	10.3	9.5	8.9	9.9	11.5	10.8	10.0	9.3	8.9
Activiteitsgraad (III/I.bis)	73.7	73.9	74.5	74.8	75.0	75.3	75.4	75.5	75.8
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	66.1	66.9	67.8	67.4	66.3	67.2	67.9	68.5	69.0
<i>Pro memorie</i>									
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard)	7.1	6.0	5.4	6.0	7.0	6.5	6.1	5.6	5.4

(1) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.2 Situatie op de arbeidsmarkt - detail
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I. Totale bevolking (II+III)	11349.2	11403.8	11457.5	11491.9	11525.6	11574.9	11621.4	11665.0	11706.1
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7312.3	7325.4	7338.9	7339.1	7338.3	7346.2	7351.1	7352.1	7350.7
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5958.6	5988.7	5993.6	6000.7	6023.2	6043.2	6077.3	6112.0	6137.2
waarvan met RVA-uitkering (1):	136.8	125.7	108.1	91.6	84.4	78.5	74.5	72.2	71.5
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen of mantelzorg	0.8	0.8	0.8	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
- Vrijgestelden om reden van studies	21.8	20.8	19.2	16.5	18.1	17.5	17.2	17.0	16.9
- Volledige loopbaanonderbreking en tijdskrediet (2)	19.6	19.2	19.8	20.2	20.4	20.6	20.8	20.9	20.9
** Gewone loopbaanonderbreking (2)	3.4	2.2	2.2	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1
** Thematische verloven	12.6	12.9	13.4	14.0	14.3	14.5	14.6	14.7	14.7
** Tijdskrediet	3.6	4.1	4.2	4.0	4.0	4.1	4.1	4.1	4.1
- Werkloosheid met bedrijfstoelage (niet werkzoekend)	76.9	65.7	47.1	33.4	24.6	19.2	15.5	13.3	12.6
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	17.7	19.2	21.2	20.9	20.6	20.5	20.4	20.4	20.4
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5390.6	5415.1	5463.9	5491.1	5502.4	5531.7	5544.2	5553.0	5569.0
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4751.4	4817.0	4893.8	4866.8	4786.0	4854.1	4909.3	4954.7	4991.1
waarvan met RVA-uitkering (1):	356.6	333.3	321.2	318.0	308.3	306.5	303.9	300.2	300.1
- Deelt. IGU (3) + onvrijw. deelt. met uitkering	37.8	35.8	33.6	32.0	31.2	30.6	30.2	29.8	29.5
- Activering	66.0	62.0	57.8	51.6	52.9	52.9	52.5	52.1	51.6
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	0.8	0.7	0.5	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.1
** Plan 'activa' (4)	47.4	45.7	45.8	43.0	46.0	47.1	47.7	48.3	48.8
** Herintegratie oudere werklozen	14.6	12.6	9.0	6.2	4.9	4.1	3.4	2.7	2.0
** Doorstromingsprogramma	3.2	3.1	2.5	2.0	1.7	1.4	1.1	0.9	0.7
** Eerste werkervaring	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking en tijdskrediet (2)	252.4	235.4	229.6	234.2	224.1	222.9	221.1	218.2	218.9
** Gewone loopbaanonderbreking (2)	68.8	57.0	51.5	46.4	44.4	43.2	42.4	40.8	38.7
** Thematische verloven	69.3	71.1	74.9	94.7	86.2	87.5	88.6	89.4	90.0
** Tijdskrediet (5)	114.3	107.3	103.2	93.1	93.5	92.2	90.1	88.0	90.2
- Deelt. bruggepensioneerden	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
V. Grensarbeid (saldo)	81.8	82.5	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7	82.7
VI. Werkloosheid (concept FPB)	557.4	515.6	487.4	541.6	633.7	594.9	552.1	515.6	495.2
(a) Niet-werkende werkzoekenden (6)	526.3	496.0	477.3	538.2	632.7	593.9	551.2	514.8	494.4
waarvan: werkloosheid met bedrijfstoelage	7.1	8.8	9.9	12.1	18.5	19.2	19.0	17.8	16.5
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (1)	31.1	19.5	10.1	3.5	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	26.0	24.4	22.8	22.3	23.1	22.2	21.7	21.5	21.4
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1)(7) (budgettaire eenheden)	20.8	19.2	19.4	228.3	41.1	19.9	19.1	18.2	17.8
p.m. UVW-WZ (1)(8) - jaarlijkse verandering	-21.6	-26.2	-19.0	45.2	70.2	-29.2	-31.4	-26.1	-13.9
p.m. Werkloosheid met bedrijfstoelage / voltijds brugpensioenen (totaal)	84.1	74.5	57.1	45.5	43.2	38.4	34.5	31.1	29.1
p.m. Leefloon (of equivalent)	151.7	155.5	157.6	165.0	183.8	187.8	186.2	184.6	188.3

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Exclusief Vlaams zorgkrediet

(3) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantieuitkering (IGU) genieten

(4) Inclusief SINE, startbonus en stagebonus

(5) Inclusief crisistijdskrediet

(6) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(7) Inclusief crisisschorsing bedienden

(8) Inclusief PWA-vrijgestelden

Tabel B.3 Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Loontrekkenden in de marktsector									
Loonkosten per werkelijke arbeidsuur	1.4	1.5	2.2	2.6	1.9	1.6	2.4	2.4	2.6
<i>p.m. idem, na aftrek van loonsubsidies (1)</i>	1.5	1.4	2.1	1.9	2.1	1.6	2.4	2.4	2.6
Loonkosten per persoon	1.8	1.9	1.8	-8.0	11.6	2.8	2.4	2.4	2.6
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	1.6	2.3	2.4	1.9	1.8	2.5	2.5	2.5	2.6
Brutoloon per persoon	2.1	2.7	2.0	-8.6	11.5	3.7	2.4	2.4	2.6
Indexering	1.5	1.6	1.8	1.1	1.0	1.6	1.7	1.8	1.9
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0.1	0.7	0.6	0.9	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7
Brutoloon per persoon voor indexering	0.6	1.1	0.2	-9.6	10.5	2.0	0.8	0.7	0.7
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	2.3	2.0	1.4	-10.8	7.1	2.7	1.2	1.0	0.7
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	1.8	1.6	1.8	-0.6	-2.3	1.5	1.2	1.0	0.8
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (2)	3.7	3.5	3.6	-8.5	9.1	4.3	3.7	3.5	3.4
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	4.0	4.4	3.8	-9.1	9.0	5.2	3.7	3.5	3.4
Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)									
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (2)	31.0	29.9	29.7	30.5	30.6	29.6	29.5	29.5	29.5
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (3)	22.4	21.6	21.5	21.5	21.6	21.5	21.5	21.6	21.6
Werknemersbijdragen (4)	10.3	10.3	10.3	10.4	10.4	10.4	10.5	10.5	10.5
Impliciete nettobijdragevoet (in % van brutoloonmassa) (5)	24.5	23.4	23.0	23.0	23.4	22.4	22.4	22.4	22.4
Inflatie en indexering									
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	2.1	2.1	1.4	0.8	1.3	1.6	1.7	1.8	1.9
Inflatie: gezondheidsindex	1.8	1.8	1.5	1.0	1.2	1.6	1.7	1.8	1.9
Indexering lonen en wedden overheidssector	2.0	1.5	1.5	1.5	0.5	1.7	1.8	1.8	2.0
Indexering sociale prestaties	2.0	1.5	1.3	1.7	0.3	1.8	1.8	1.8	2.0
Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)									
Toegevoegde waarde in volume	2.2	1.7	1.5	-12.7	9.9	4.0	1.6	1.5	1.3
Arbeidsvolume (in aantal uren)	2.0	2.0	1.5	-11.3	7.3	3.0	1.3	1.1	0.8
Productiviteit per werkelijke arbeidsuur	0.2	-0.3	0.0	-1.6	2.4	1.0	0.2	0.5	0.5

(1) Volgens de methodologie van de nationale rekeningen, ESR 2010, moeten de loonsubsidies geregistreerd worden als een subsidie en niet als een rechtstreekse vermindering van de lasten op arbeid. Bij de definitie van de loonkosten worden zij dus niet in rekening gebracht. De loonsubsidies zijn van allerlei aard en worden door verschillende entiteiten van de overheid gefinancierd ((a) federale en gewestelijke doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen; (b) via de sociale zekerheid: Sociale Maribel, gesubsidieerde contractuelen ziekenhuizen, alternatieve financiering van de lastenverlagingen voor de non-profit; (c) via de federale fiscaliteit (nacht- en ploegenarbeid, overuren, algemene subsidie, onderzoekers, koopvaardij, zeevisserij, zeesleepvaart, baggeraars, sportlui) en federale uitgaven ("Zorgpersoneelfonds"); (d) via de Gemeenschappen en Gewesten: maatwerkbedrijven, oudere werklozen (Vlaams Gewest), Prime à l'emploi (Waals Gewest); (e) initieel via de sociale zekerheid en sinds 2015 volledig of bijna volledig via de Gemeenschappen en Gewesten: activering van werkloosheidsvergoedingen, dienstencheques, einde loopbaan en loonharmonisering in de sector van de RVT's en ROB's).

(2) Inclusief fictieve, extra-legale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(3) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid, vóór aftrek van de doelgroepgerichte werkgeversbijdrageverminderingen

(4) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

(5) Werkgeversbijdragen sensu lato verminderd met doelgroepgerichte bijdrageverminderingen en andere loonsubsidies.

Tabel B.4 Arbeidslastenverlaging voor de marktbedrijfstakingen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Patronale bijdrageverminderingen (ex ante)	8090	8968	9463	8798	9264	9583	9825	10067	10303
- Algemene verminderingen en diverse	6837	7670	8051	7448	7951	8265	8505	8727	8941
<i>p.m. waarvan via faciale voet (a)</i>	2069	6375	6612	6022	6535	6843	7085	7319	7551
<i>p.m. waarvan niet in de marge voor brutoloonstijgingen (b)</i>	1806	2411	2694	2076	2640	2845	2990	3137	3299
- Loonsubsidies doelgroep federaal	385	448	518	520	522	524	526	527	528
- Loonsubsidies doelgroep overgedragen aan de Gewesten (c)	867	850	894	830	792	794	794	813	834
<i>p.m. Niet inbegrepen "Gesubsidieerde contractuelen RSZ", "Huisbedienden", "Podiumkunstenaars", "Onthaalouders"</i>	292	286	292	292	293	296	299	303	308
2. Loonsubsidies andere dan doelgroepverminderingen (ex post)	6570	6970	7318	7652	7814	8090	8325	8568	8812
2a. via sociale zekerheid	927	1004	1054	1062	1082	1110	1138	1162	1185
- Sociale maribel	704	767	806	813	827	848	867	883	897
- Sociale maribel - alternatieve financiering	103	108	113	112	117	122	128	134	140
- Activering van werkloosheidsuitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Dienstencheques	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Gesubsidieerde contractuelen ziekenhuizen + loonharmonisering + einde loopbaan in RVT's	120	130	135	136	138	140	142	145	147
2b. via federale fiscaliteit en federale uitgaven	2698	2899	3108	3686	3544	3702	3820	3934	4050
- Nacht- en ploegenwerksubsidie (d)	1438	1567	1653	1582	1709	1781	1836	1888	1940
- Overuren	156	165	178	154	167	175	180	186	191
- Onderzoek en ontwikkeling (ondernemingen) (e)	742	784	804	776	846	889	919	948	978
- Algemene subsidie	194	203	208	606	210	221	229	237	246
- Sector specifieke subsidies (f)	169	180	206	166	201	216	225	233	242
- Zorgpersoneelfonds	0	0	59	402	411	421	431	442	454
2c. via gewesten	2945	3067	3156	2905	3208	3298	3387	3494	3600
- Indienstneming oudere werklozen (Vlaams Gewest)	24	9	0	0	0	0	0	0	0
- Prime à l'emploi (Waals Gewest)	14	9	5	2	0	0	0	0	0
- Beschutte werkplaatsen	446	467	489	427	467	490	505	519	533
- Activering van werkloosheidsuitkeringen	211	213	212	192	226	237	245	252	260
- Dienstencheques	1749	1836	1907	1734	1961	2007	2064	2139	2212
- Loonharmonisering + einde loopbaan in RVT's"	501	534	544	550	555	564	574	584	595
3. Niet-doorstorting persoonlijke bijdragen (g)	6	6	6	5	7	7	1	1	1
<i>p.m. Overgedragen aan de Gewesten</i>	6	6	6	5	7	7	1	1	1
Totaal ten gunste van werkgevers (1+2+3)	14666	15944	16787	16455	17086	17680	18151	18636	19116
<i>p.m. Overgedragen aan de Gewesten</i>	2833	2904	3018	2760	2985	3045	3103	3205	3307
4. Persoonlijke bijdrageverminderingen	1119	1118	1113	1008	941	888	821	779	756

(a) Verlagingen van de faciale voeten in 2016 en 2018 in het kader van de taxshift

(b) Algemene verminderingen die niet in aanmerking komen voor de berekening van de maximale marge voor brutoloonstijgingen krachtens de wet van 2017

(c) Exclusief gesubsidieerde contractuelen, huisbedienden, podiumkunstenaars, onthaalouders.

(d) Inclusief de specifieke subsidies ten gunste van de bouwsector

(e) 'Partnerships met universiteiten' en 'jonge innoverende ondernemingen'.

(f) Maatregelen 'Koopvaardij', 'Baggeraars', 'Zeesleepvaart', 'Zeevisserij', 'Sportlui'.

(g) Maatregelen 'Baggeraars' en 'Koopvaardij'.

C. Rekeningen van de institutionele sectoren (buiten overheidsfinanciën)

Tabel C.1 Rekening van de particulieren (1)
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I. Lopende transacties									
a. Middelen	382272	392364	404508	395410	414783	430341	444924	459966	474760
1. Netto-exploitatieoverschot	10147	10915	10947	7418	9566	10435	10670	10978	11182
2. Netto gemengd inkomen	27964	27976	28733	25815	28284	29588	30376	31202	32015
3. Beloning van werknemers	226163	233421	241485	227408	243668	252992	261591	270040	278557
Brutolonen	168327	174632	180964	168881	181138	189136	195471	201693	208092
Werkelijke sociale premies ten laste van werkgevers	44561	45493	46953	44216	47544	49510	51367	53207	55079
Toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers	13275	13296	13568	14310	14987	14346	14753	15140	15386
4. Netto-inkomen uit vermogen	26930	26740	26878	24557	26912	28351	29301	30538	31856
Ontvangen rente	1876	1794	1261	1210	1241	1502	2059	2886	3827
Betaalde rente (-)	1687	1838	1501	1450	1450	1591	1926	2406	2924
Winstuitkeringen	16021	16486	16316	13737	15688	16842	17268	17781	18277
Overige	10721	10298	10802	11059	11433	11599	11900	12277	12676
5. Sociale uitkeringen	86156	88339	91135	103615	101269	103572	107375	111367	114974
6. Overige netto-inkomensoverdrachten	1982	1697	1870	3602	1955	2169	2343	2546	2744
7. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	2930	3276	3460	2995	3130	3234	3267	3294	3434
b. Bestedingen	369662	380297	388393	363490	392114	408277	422753	437442	452001
1. Belastingen op inkomen en vermogen	55506	56833	56405	54783	57371	60254	62861	65557	68362
2. Sociale premies, waarvan:	84620	86214	88849	85196	91296	93833	97228	100540	103686
Werkelijke sociale premies	71345	72918	75281	70885	76309	79487	82476	85400	88300
Toegerekende sociale premies	13275	13296	13568	14310	14987	14346	14753	15140	15386
3. Consumptieve bestedingen	229535	237250	243139	223512	243447	254190	262663	271345	279954
c. Nettobesparingen	12611	12067	16115	31920	22669	22064	22171	22524	22759
II. Kapitaaltransacties									
a. Middelen	598	570	701	804	962	1024	1083	1144	1208
b. Bestedingen	8242	8668	9400	5368	8146	9182	9575	9944	10263
1. Bruto vaste kapitaalvorming	24007	25097	26815	22984	26188	27778	28724	29673	30596
2. Afschrijvingen (-)	18783	19599	20185	20287	20899	21552	22218	22917	23636
3. Vermogensheffingen	3618	3771	3396	3294	3476	3572	3682	3795	3907
4. Voorraadverandering en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	-31	28	28	28	29	29	30	31	31
5. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-634	-686	-718	-718	-718	-718	-718	-718	-718
6. Overige te betalen kapitaaloverdrachten	65	58	64	67	70	73	77	80	84
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	4966	3968	7416	27357	15486	13906	13679	13725	13704

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel C.2 Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren (1)
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Primair bruto-inkomen	1.6	0.9	1.6	-7.6	6.4	2.5	1.6	1.4	1.2
a. Beloning van werknemers, waarvan:	1.6	1.3	2.0	-6.5	5.7	2.2	1.7	1.4	1.2
Ondernemingen	1.7	1.6	2.2	-9.2	7.6	2.7	2.0	1.6	1.4
Overheid	1.1	0.5	1.8	1.8	0.2	0.8	1.0	0.8	0.6
Grensarbeiders	3.6	0.5	-0.8	-8.4	10.1	1.2	0.7	0.6	0.7
b. Bruto-exploitatieoverschot en gemengd inkomen	1.3	0.9	0.9	-11.3	8.3	3.1	1.0	1.1	0.7
Bruto-exploitatieoverschot van particulieren	3.4	4.0	0.6	-11.8	8.5	3.4	1.1	1.3	0.8
Gemengd inkomen	-0.4	-1.8	1.3	-10.8	8.1	2.9	1.0	0.9	0.7
c. Netto-inkomen uit vermogen, waarvan:	2.5	-2.5	-0.9	-9.3	8.1	3.7	1.6	2.4	2.3
Ontvangen rente	-10.4	-6.1	-30.7	-4.8	1.2	19.1	34.8	37.7	30.1
Betaalde rente (-)	-0.2	6.9	-19.4	-4.1	-1.3	8.0	19.0	22.7	19.2
Winstuitkeringen	4.3	1.0	-2.4	-16.4	12.7	5.7	0.8	1.2	0.8
Secundaire inkomensverdeling									
a. Overdrachten aan particulieren, waarvan:	1.4	0.3	1.9	14.4	-5.0	0.8	2.0	2.0	1.4
Sociale uitkeringen	1.5	0.7	1.7	12.8	-3.6	0.7	2.0	1.9	1.3
b. Socialezekerheidspremies (-)	1.0	0.0	1.6	-4.8	5.7	1.2	1.9	1.6	1.2
Werkelijke sociale premies	0.7	0.3	1.8	-6.5	6.1	2.5	2.0	1.7	1.4
Toegerekende sociale premies	3.3	-1.6	0.8	5.0	3.6	-6.0	1.3	1.0	-0.2
c. Belastingen op inkomen en vermogen (-)	1.5	0.5	-2.1	-3.6	3.3	3.4	2.6	2.5	2.3
Bruto beschikbaar inkomen van de particulieren	1.8	1.1	2.5	-1.9	2.7	2.1	1.4	1.4	1.1

(1) Huishoudens (inbegrepen zelfstandigen) en izw's ten behoeve van huishoudens

Tabel C.3 Rekening van de ondernemingen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I. Lopende transacties									
a. Middelen	50848	48838	48114	30560	40873	44203	43451	43304	42845
1. Netto-exploitatieoverschot	60481	61026	61787	41402	54067	60148	60227	60984	61307
2. Sociale premies	12902	13122	13517	13473	14545	14035	14442	14853	15240
Werkelijke premies ten laste van de werkgevers	8278	8768	9060	8661	8971	9303	9575	9848	10121
Premies ten laste van de werknemers	2139	2138	2223	2266	2347	2447	2549	2653	2721
Toegerekende sociale premies	2485	2217	2233	2546	3227	2285	2318	2352	2398
3. Netto-inkomen uit vermogen	-21429	-23966	-25606	-22706	-26363	-28734	-29944	-31227	-32361
4. Overige netto-inkomenoverdrachten	-1105	-1345	-1583	-1610	-1377	-1245	-1274	-1306	-1340
b. Bestedingen	31402	33445	31895	25837	30206	30907	31224	31887	32680
1. Belastingen op inkomen en vermogen	18419	20056	17972	11917	15181	16353	16231	16452	16810
2. Sociale uitkeringen	10008	10044	10394	10855	11827	11251	11657	12072	12368
Particuliere sociale verzekering met fondsvorming	7524	7828	8142	8299	8596	8962	9335	9716	9965
Rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door werkgevers	2485	2217	2252	2557	3232	2289	2322	2357	2403
3. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	2974	3345	3528	3064	3198	3303	3336	3363	3502
c. Nettobesparingen	19445	15392	16220	4724	10666	13296	12227	11417	10165
II. Kapitaaltransacties									
a. Middelen	2916	2698	2465	2937	3047	3011	3158	3131	3185
b. Bestedingen	18164	23098	21320	-5127	7644	12278	12851	13430	14075
1. Bruto vaste kapitaalvorming	68446	72326	75054	58900	71082	77267	80178	83025	86218
2. Afschrijvingen (-)	54472	56665	58675	60849	61872	64066	67027	69934	73150
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-111	318	50	60	106	114	116	116	117
4. Voorraadverandering	4494	7611	5404	-2783	-1151	-479	183	844	1532
5. Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	4	1	1	1	1	1	1	1	1
6. Te betalen kapitaaloverdrachten	-197	-494	-514	-456	-522	-559	-598	-622	-644
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-)	4196	-5008	-2635	12788	6069	4028	2534	1119	-725

Tabel C.4 Verrichtingen met het buitenland
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I. Lopende verrichtingen									
a. Bestedingen	375584	398655	405629	355808	393498	419701	445915	470474	497351
1. Invoer van goederen en diensten	361188	380450	385881	335573	373104	398885	423717	448421	474837
2. Beloning van werknemers	3083	3155	3262	3060	3433	3544	3641	3739	3843
3. Indirecte belastingen (op productie en invoer)	1904	2051	1943	1784	1971	2081	2191	2303	2420
4. Netto-inkomen uit vermogen (-)	-795	-2730	-4181	-3910	-4164	-4243	-4282	-4321	-4355
5. Overige netto-inkomenoverdrachten	4472	5791	5839	6992	6052	6045	7038	6495	6551
6. Sociale premies	2856	2930	2974	2759	3083	3174	3254	3336	3424
7. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	1240	1479	1481	1662	1622	1661	1725	1791	1852
8. Mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	45	68	68	68	68	68	68	68	68
b. Middelen	381055	394079	400941	348039	387570	414252	436138	459335	484262
1. Uitvoer van goederen en diensten	367409	379700	386647	334210	372453	398692	420162	442934	467421
2. Beloning van werknemers	996	10205	10355	9607	10735	11051	11331	11615	11925
3. Subsidies	630	684	684	684	684	684	684	684	684
4. Belastingen op inkomen en vermogen	-31	86	121	-20	51	78	83	87	89
5. Sociale premies	998	1244	1286	1206	1353	1397	1435	1474	1515
6. Sociale uitkeringen, exclusief overdrachten in natura	2082	2160	1848	2351	2293	2350	2443	2540	2629
c. Saldo van lopende verrichtingen	5472	-4576	-4688	-7769	-5928	-5449	-9777	-11140	-13089
II. Kapitaalverrichtingen	532	134	463	409	570	320	337	274	292
1. Netto-kapitaaloverdrachten	-48	-22	-46	-100	61	-189	-172	-235	-217
2. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (-)	-580	-156	-509	-509	-509	-509	-509	-509	-509
III. Vorderingenoverschot (+) of tekort (-) van de nationale economie	6004	-4442	-4225	-7360	-5358	-5129	-9440	-10866	-12797

Tabel C.5 Verdeling van het nationaal inkomen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Particulieren									
1. Bruto primair inkomen	309987	318652	328228	305485	329329	342918	354156	365675	377245
. lonen en salarissen	226163	233421	241485	227408	243668	252992	261591	270040	278557
. bruto-exploitatatieoverschot en gemengd inkomen	56894	58490	59865	53521	58749	61575	63264	65096	66832
. netto inkomens uit vermogen	26930	26740	26878	24557	26912	28351	29301	30538	31856
2. Netto lopende overdrachten	-51989	-53012	-52249	-32761	-45443	-48346	-50371	-52184	-54330
. sociale uitkeringen min sociale premies	1536	2124	2286	18419	9973	9739	10147	10827	11288
. belastingen op inkomen	-55506	-56833	-56405	-54783	-57371	-60254	-62861	-65557	-68362
. overige overdrachten	1982	1697	1870	3602	1955	2169	2343	2546	2744
3. Bruto beschikbaar inkomen	257998	265639	275979	272724	283886	294572	303785	313491	322916
Vennootschappen									
1. Bruto primair inkomen	93523	93725	94855	79546	89576	95479	97311	99692	102096
. bruto-exploitatatieoverschot	114952	117691	120461	102252	115939	124213	127254	130919	134457
. netto inkomens uit vermogen	-21429	-23966	-25606	-22706	-26363	-28734	-29944	-31227	-32361
2. Netto lopende overdrachten	-16631	-18323	-16432	-10909	-13840	-14815	-14721	-14977	-15278
3. Bruto beschikbaar inkomen	76891	75401	78423	68637	75736	80664	82590	84714	86817
Overheid									
1. Bruto primair inkomen	47670	50396	51656	44918	52038	55349	57505	59343	60913
. bruto-exploitatatieoverschot	10254	10625	10657	10900	11092	11477	11851	12321	12797
. netto indirecte belastingen	43712	45276	46452	39779	45658	47733	49294	50654	51966
. netto inkomens uit vermogen	-6296	-5505	-5452	-5761	-4712	-3860	-3639	-3632	-3850
2. Netto lopende overdrachten	63101	64626	61643	35797	52224	56107	57039	59642	62014
3. Bruto beschikbaar inkomen	110772	115023	113300	80715	104262	111456	114544	118985	122927
Buitenland									
1. Bruto beschikbaar inkomen	5520	6710	7039	7876	7060	7055	8055	7521	7595
Bruto nationaal inkomen	451180	462774	474739	429949	470943	493747	508972	524710	540254

Tabel C.6 Evenwicht tussen besparingen en investeringen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Middelen	113620	112756	115274	83279	104304	112902	114625	117912	120609
a. Bruto besparingen	113107	112654	114843	82902	103767	112616	114322	117672	120352
1. Vennootschappen	73916	72056	74895	65573	72538	77362	79254	81352	83315
2. Gezinnen	30993	31469	36100	52005	43363	43407	44174	45220	46168
3. Overheid	7797	8931	3648	-34878	-12339	-8363	-9321	-9120	-9358
4. Izw's	400	197	200	202	205	209	215	221	227
b. Nettokapitaaloverdrachten	513	102	431	376	537	286	303	239	256
2. Bestedingen	107616	117197	119496	90638	109661	118029	124064	128776	133404
a. Bruto kapitaalvorming	107616	117197	119496	90638	109661	118029	124064	128776	133404
1. Vennootschappen	72940	79937	80458	56117	69931	76788	80360	83869	87751
2. Gezinnen	23665	24769	26465	22683	25846	27415	28348	29286	30196
3. Overheid	10708	12164	12223	11537	13541	13463	14980	15234	15057
4. Izw's	304	328	350	300	342	363	375	388	400
3. Vorderingsaldo	6003	-4441	-4222	-7359	-5357	-5127	-9439	-10864	-12795

D. Overheidsfinanciën

Tabel D.1 Rekening van de overheid
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	228548	236234	238257	220478	236825	247206	254873	263016	271325
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	196735	203225	204547	187980	203373	212577	219627	226821	234289
1. Fiscale ontvangsten	136963	142249	141593	128920	139469	145980	150464	155159	160123
a. Directe belastingen	73893	76979	74507	66684	72610	76692	79182	82103	85267
- Huishoudens	54414	55718	55259	53611	56164	59012	61584	64241	67005
- Vennootschappen	18419	20056	17972	11917	15181	16353	16231	16452	16810
- Andere sectoren	1060	1205	1276	1156	1265	1327	1368	1410	1452
b. Indirecte belastingen	59452	61499	63689	58942	63383	65717	67600	69261	70948
c. Kapitaalbelastingen	3618	3771	3396	3294	3476	3572	3682	3795	3907
2. Werkelijke sociale premies	59772	60976	62954	59060	63904	66597	69163	71662	74166
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	21062	21977	22420	20774	21749	22588	22823	23411	24043
1. Inkomen uit vermogen	3994	4114	3984	3094	3602	4136	4233	4335	4429
2. Inkomensoverdrachten	2646	2919	3230	3032	2784	2650	2681	2731	2786
3. Kapitaaloverdrachten	474	312	318	313	294	292	285	292	299
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	13947	14631	14887	14335	15068	15510	15623	16053	16529
C. Ontvangen subsidies	815	805	807	820	827	835	845	855	865
D. Toegerekende sociale premies	9935	10227	10483	10902	10876	11205	11578	11930	12127
2. Uitgaven	231707	239636	247260	267981	263736	270268	280525	288724	297099
A. Primaire uitgaven	221418	230019	237825	259128	255424	262273	272654	280758	288823
a. Lopende uitgaven	206994	214291	222138	243515	237761	244422	253095	260847	268988
1. Beloning van werknemers	55218	56548	58399	59882	60777	62233	63903	65587	67246
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	18088	18950	19409	21140	20847	21148	21569	22198	22750
3. Subsidies	16232	16715	17717	19593	18203	18484	18826	19143	19535
4. Sociale uitkeringen	109459	113014	117256	130882	128518	132936	138009	143450	148716
- In geld	75233	77560	80321	92006	88685	91575	94941	98486	101768
- In natura door marktproducenten	34226	35454	36935	38875	39833	41361	43068	44964	46948
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	3591	3816	3999	5958	4064	4100	4179	4288	4396
6. Overdrachten aan vennootschappen	123	121	138	131	124	125	126	127	128
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	2988	3846	3866	4591	3922	4055	5132	4676	4814
8. Overige overdrachten aan het buitenland	1296	1281	1355	1338	1306	1341	1352	1378	1405
b. Kapitaaluitgaven	14424	15727	15687	15613	17662	17851	19559	19910	19834
1. Bruto-investeringen in vaste activa	10719	12144	12204	11512	13516	13438	14954	15207	15031
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	161	235	182	178	132	124	123	123	122
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	554	564	695	798	956	1017	1077	1138	1202
4. Overdrachten aan vennootschappen	2690	2392	2218	2661	2786	2742	2893	2864	2920
5. Overdrachten aan het buitenland	301	393	388	464	272	530	511	577	560
B. Rentelasten	10288	9617	9435	8853	8313	7995	7871	7966	8277
3. Vorderingsaldo	-3159	-3402	-9003	-47503	-26911	-23062	-25652	-25708	-25774
Brutobesparingen	7797	8931	3648	-34878	-12339	-8363	-9321	-9120	-9358
4. Primair saldo	7129	6216	432	-38650	-18599	-15067	-17781	-17742	-17498
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	102974	106091	109652	115592	116601	119819	123865	128105	132285

Tabel D.1.bis Rekening van de overheid
In procent van het bbp

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	51.2	51.4	50.4	51.5	50.5	50.3	50.3	50.3	50.4
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	44.1	44.2	43.2	43.9	43.4	43.2	43.3	43.4	43.5
1. Fiscale ontvangsten	30.7	30.9	29.9	30.1	29.7	29.7	29.7	29.7	29.7
a. Directe belastingen	16.6	16.7	15.7	15.6	15.5	15.6	15.6	15.7	15.8
- Huishoudens	12.2	12.1	11.7	12.5	12.0	12.0	12.1	12.3	12.4
- Vennootschappen	4.1	4.4	3.8	2.8	3.2	3.3	3.2	3.1	3.1
- Andere sectoren	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
b. Indirecte belastingen	13.3	13.4	13.5	13.8	13.5	13.4	13.3	13.2	13.2
c. Kapitaalbelastingen	0.8	0.8	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
2. Werkelijke sociale premies	13.4	13.3	13.3	13.8	13.6	13.5	13.6	13.7	13.8
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	4.7	4.8	4.7	4.8	4.6	4.6	4.5	4.5	4.5
1. Inkomen uit vermogen	0.9	0.9	0.8	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
2. Inkomensoverdrachten	0.6	0.6	0.7	0.7	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5
3. Kapitaaloverdrachten	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3.1	3.2	3.1	3.3	3.2	3.2	3.1	3.1	3.1
C. Ontvangen subsidies	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
D. Toegerekende sociale premies	2.2	2.2	2.2	2.5	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3
2. Uitgaven	51.9	52.1	52.3	62.6	56.2	54.9	55.3	55.2	55.2
A. Primaire uitgaven	49.6	50.0	50.3	60.5	54.5	53.3	53.8	53.7	53.7
a. Lopende uitgaven	46.4	46.6	47.0	56.8	50.7	49.7	49.9	49.9	50.0
1. Beloning van werknemers	12.4	12.3	12.3	14.0	13.0	12.7	12.6	12.5	12.5
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	4.1	4.1	4.1	4.9	4.4	4.3	4.3	4.2	4.2
3. Subsidies	3.6	3.6	3.7	4.6	3.9	3.8	3.7	3.7	3.6
4. Sociale uitkeringen	24.5	24.6	24.8	30.6	27.4	27.0	27.2	27.4	27.6
- In geld	16.9	16.9	17.0	21.5	18.9	18.6	18.7	18.8	18.9
- In natura door marktproducenten	7.7	7.7	7.8	9.1	8.5	8.4	8.5	8.6	8.7
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	0.8	0.8	0.8	1.4	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8
6. Overdrachten aan vennootschappen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	0.7	0.8	0.8	1.1	0.8	0.8	1.0	0.9	0.9
8. Overige overdrachten aan het buitenland	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
b. Kapitaaluitgaven	3.2	3.4	3.3	3.6	3.8	3.6	3.9	3.8	3.7
1. Bruto-investeringen in vaste activa	2.4	2.6	2.6	2.7	2.9	2.7	2.9	2.9	2.8
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
4. Overdrachten aan vennootschappen	0.6	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5
5. Overdrachten aan het buitenland	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
B. Rentelasten	2.3	2.1	2.0	2.1	1.8	1.6	1.6	1.5	1.5
3. Vorderingsaldo	-0.7	-0.7	-1.9	-11.1	-5.7	-4.7	-5.1	-4.9	-4.8
Brutobesparingen	1.7	1.9	0.8	-8.1	-2.6	-1.7	-1.8	-1.7	-1.7
4. Primair saldo	1.6	1.4	0.1	-9.0	-4.0	-3.1	-3.5	-3.4	-3.3
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	23.1	23.1	23.2	27.0	24.9	24.4	24.4	24.5	24.6

Tabel D.2 Rekening van de federale overheid
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	113316	121085	117260	105373	115345	121235	124385	128087	131901
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	101184	106918	104171	93243	102829	108103	111158	114457	117928
1. Fiscale ontvangsten	101115	106849	104106	93179	102767	108041	111096	114395	117866
a. Directe belastingen	57225	60923	57524	50421	56272	59779	61326	63285	65494
- Huishoudens	38038	39953	38581	37634	40137	42425	44066	45774	47596
- Vennootschappen	18126	19766	17667	11632	14869	16027	15892	16101	16447
- Andere sectoren	1060	1205	1276	1156	1265	1327	1368	1410	1452
b. Indirecte belastingen	43403	45406	46141	42435	46157	47913	49410	50738	51989
c. Kapitaalbelastingen	487	520	441	323	338	350	360	371	382
2. Werkelijke sociale premies	69	68	65	63	62	62	62	62	62
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	6893	6987	7319	6111	6367	6702	6510	6632	6783
1. Inkomen uit vermogen	1854	1965	1890	1197	1575	1994	2036	2079	2123
2. Inkomensoverdrachten	1129	1213	1460	1209	937	769	766	779	794
3. Kapitaaloverdrachten	294	84	88	83	65	66	69	72	75
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3616	3724	3880	3621	3791	3873	3640	3702	3791
C. Toegerekende sociale premies	2498	2629	2705	2828	2915	3045	3182	3321	3411
D. Overdrachten afkomstig van andere overheden	2742	4552	3066	3192	3233	3385	3535	3678	3779
1. Van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen	2723	2906	3030	3166	3211	3353	3503	3654	3755
2. Van de gemeenschappen en gewesten	16	1641	32	26	22	32	32	23	24
3. Van de lagere overheid	3	5	4	0	0	0	0	0	0
Waarvan kapitaaloverdrachten	0	1626	3	0	0	0	0	0	0
2. Uitgaven	118922	122063	126577	128494	131982	134120	138615	141063	144600
A. Primaire uitgaven	109362	113212	118037	120402	124324	126709	131333	133777	137189
a. Finale lopende uitgaven	29232	31108	32340	35733	34482	35238	36976	37502	38425
1. Beloning van werknemers	10171	10260	10531	10768	10904	11185	11494	11815	12111
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	3808	4029	4241	5250	4968	4898	4881	5135	5234
3. Subsidies	4788	5245	5597	6398	6072	6262	6414	6563	6712
4. Sociale uitkeringen	5589	5806	6075	6629	6635	6838	7054	7273	7473
- In geld	5299	5527	5766	6218	6244	6433	6640	6849	7038
- In natura door marktproducenten	290	279	309	411	391	404	414	424	435
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	696	737	745	841	764	752	746	761	777
6. Overdrachten aan vennootschappen	8	3	19	11	4	4	4	4	4
7. Bni- en btw-bijdrage aan de EU	2988	3846	3866	4591	3922	4055	5132	4676	4814
8. Overige overdrachten aan het buitenland	1185	1182	1265	1246	1212	1244	1252	1274	1299
b. Finale kapitaaluitgaven	3154	3012	3139	3226	3945	3826	4606	4287	4326
1. Bruto-investeringen in vaste activa	1888	1992	2183	2236	2897	2781	3467	3073	3088
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	-0	27	-23	14	2	6	6	6	6
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	35	28	30	-21	37	42	42	43	44
4. Overdrachten aan vennootschappen	962	682	682	706	690	675	692	691	705
5. Overdrachten aan het buitenland	268	282	267	291	318	324	398	474	483
c. Overdrachten aan andere overheden	76976	79092	82558	81443	85898	87645	89751	91988	94438
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	44015	46255	47984	46633	50446	51142	52348	53689	55298
2. Overige inkomensoverdrachten	32893	32704	34476	34714	35355	36404	37303	38197	39036
3. Kapitaaloverdrachten	69	133	98	96	97	99	100	102	104
B. Rentelasten	9561	8852	8540	8092	7657	7411	7282	7285	7410
3. Vorderingsaldo	-5606	-978	-9317	-23121	-16637	-12885	-14230	-12975	-12699
Brutobesparingen	-2623	475	-6087	-19732	-12475	-8828	-9383	-8442	-8120
4. Primair Saldo	3954	7874	-777	-15029	-8980	-5474	-6948	-5690	-5289
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	12547	12770	13156	14803	14510	14743	15360	16009	16424

Tabel D.3 Rekening van de gemeenschappen en gewesten
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	87434	89459	91941	88219	92662	96009	98872	101767	104667
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	23219	22883	23687	22465	23031	23879	24873	25818	26852
1. Fiscale ontvangsten	22989	22628	23433	22206	22771	23617	24610	25554	26587
a. Directe belastingen - huishoudens	11400	10863	11473	11033	11049	11452	12149	12857	13557
b. Indirecte belastingen	8458	8514	9004	8202	8584	8943	9140	9274	9505
c. Kapitaalbelastingen	3130	3250	2956	2971	3138	3222	3321	3424	3525
2. Werkelijke sociale premies	230	255	254	259	260	262	263	264	265
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	8698	9308	9563	9525	9856	10154	10375	10620	10865
1. Inkomen uit vermogen	1086	1181	1132	983	1062	1144	1177	1211	1237
2. Inkomensoverdrachten	1059	1244	1358	1420	1430	1453	1477	1503	1532
3. Kapitaaloverdrachten	122	177	192	190	190	186	176	179	183
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	6431	6706	6883	6933	7175	7371	7545	7727	7913
C. Ontvangen subsidies	286	287	290	293	296	300	305	310	316
D. Toegerekende sociale premies	5889	6039	6182	6424	6258	6380	6529	6657	6716
E. Overdrachten afkomstig van andere overheden	49342	50942	52219	49511	53221	55296	56791	58362	59919
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	30180	31255	32014	29547	32360	33736	34661	35622	36552
2. Overige overdrachten	19162	19687	20205	19965	20861	21560	22130	22740	23367
a. Van de federale overheid	13043	13462	13815	13320	14069	14532	14831	15185	15620
b. Van de wettelijke-sociale-zekerheidsinstellingen	5811	5905	6087	6329	6484	6717	6984	7235	7424
c. Van de lagere overheid	308	320	303	316	308	311	315	319	324
Waarvan kapitaaloverdrachten	62	118	86	101	91	92	93	94	96
2. Uitgaven	86652	91372	92721	98752	97793	100084	102923	105408	108274
A. Primaire uitgaven	85621	90321	91634	97776	96907	99266	102122	104577	107369
a. Finale lopende uitgaven	66853	68891	71541	76696	74679	76319	78350	80325	82390
1. Beloning van werknemers	25863	26526	27696	28526	28941	29617	30393	31164	31928
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	8289	8642	8982	9507	9295	9424	9605	9707	9865
3. Subsidies	8933	9000	9273	10319	9239	9283	9427	9552	9750
4. Sociale uitkeringen	21781	22642	23396	24561	24927	25686	26548	27453	28327
- In geld	14240	14711	15356	15991	16365	16831	17358	17877	18327
- In natura door marktproducenten	7541	7931	8039	8570	8562	8855	9189	9575	9999
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	1833	1943	2064	3652	2147	2177	2243	2316	2385
6. Overdrachten aan vennootschappen	71	72	73	73	73	73	73	73	73
7. Overdrachten aan het buitenland	85	66	57	57	58	59	60	61	62
b. Finale kapitaaluitgaven	7709	8424	8517	8882	9990	10427	10917	11045	11373
1. Bruto-investeringen in vaste activa	5608	6295	6417	6362	7274	7434	7824	7933	8187
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	130	80	98	98	86	86	90	93	93
3. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	379	406	519	520	809	865	923	982	1044
4. Overdrachten aan vennootschappen	1560	1533	1361	1729	1868	1836	1966	1934	1972
5. Overdrachten aan het buitenland	32	110	121	173	-46	207	113	103	77
c. Overdrachten aan andere overheden	11058	13007	11577	12197	12237	12520	12855	13206	13606
1. Inkomensoverdrachten	10287	10595	10891	11517	11556	11877	12222	12568	12947
2. Kapitaaloverdrachten	771	2412	686	680	681	643	634	638	659
B. Rentelasten	1031	1050	1087	977	886	819	801	830	905
3. Vorderingsaldo	782	-1913	-780	-10533	-5131	-4075	-4051	-3641	-3607
Brutobesparingen	5948	5378	5189	-4233	2123	3495	3909	4346	4621
4. Primair saldo	1813	-862	307	-9556	-4245	-3256	-3250	-2810	-2702
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	40575	41972	43353	45312	45376	46495	47836	49162	50573

Tabel D.4 Rekening van de lagere overheid
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	31615	31931	33028	33230	33936	34889	35981	37074	38211
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	9643	9375	10149	9685	9912	10112	10391	10679	10971
1. Fiscale ontvangsten	9621	9360	10135	9670	9897	10097	10376	10664	10956
a. Directe belastingen - huishoudens	3767	3648	3943	3669	3647	3738	3902	4070	4234
b. Indirecte belastingen	5855	5712	6192	6001	6250	6359	6474	6594	6722
2. Werkelijke sociale premies	21	15	14	14	14	15	15	15	15
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	4924	5034	4862	4472	4843	5036	5231	5439	5662
1. Inkomen uit vermogen	1040	938	829	780	831	863	886	910	935
2. Inkomensoverdrachten	318	317	280	282	286	290	295	300	306
3. Kapitaaloverdrachten	20	13	20	21	22	22	22	23	23
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	3547	3766	3734	3389	3705	3862	4028	4206	4398
C. Ontvangen subsidies	529	518	518	528	531	535	540	545	550
D. Toegerekende sociale premies	1548	1559	1596	1650	1703	1781	1867	1951	2000
E. Overdrachten afkomstig van andere overheden	14971	15445	15903	16896	16948	17425	17952	18460	19027
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	152	155	123	124	126	128	130	132	135
2. Overige overdrachten	14819	15290	15779	16771	16822	17297	17822	18327	18892
a. Van de federale overheid	2663	2789	2900	3186	3139	3269	3376	3441	3562
b. Van de gemeenschappen en gewesten	10850	11172	11516	12171	12215	12488	12823	13183	13583
c. Van de wettelijke-sociale-zekerheidsinstellingen	1306	1330	1364	1415	1467	1541	1623	1703	1748
Waarvan kapitaaloverdrachten	782	812	711	702	703	666	657	662	683
2. Uitgaven	30756	32330	32759	33109	33907	34643	35992	37477	38047
A. Primaire uitgaven	30724	32305	32751	33128	33950	34707	36072	37566	38136
a. Finale lopende uitgaven	27003	27814	28567	29650	30070	30952	31877	32826	33835
1. Beloning van werknemers	17525	18116	18617	19026	19354	19818	20363	20917	21474
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	4996	5225	5192	5366	5537	5742	5959	6190	6440
3. Subsidies	562	446	598	602	610	620	631	642	654
4. Sociale uitkeringen	3322	3416	3568	3793	4025	4220	4363	4506	4685
- In geld	3074	3166	3302	3514	3757	3941	4072	4202	4367
- In natura door marktproducenten	249	251	266	279	268	279	291	304	318
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	552	566	546	816	496	504	512	522	532
6. Overdrachten aan vennootschappen	45	46	46	47	47	48	49	50	51
b. Finale kapitaaluitgaven	3410	4165	3877	3161	3573	3443	3880	4421	3977
1. Bruto-investeringen in vaste activa	3135	3780	3525	2836	3267	3144	3582	4120	3672
2. Andere netto-aankopen van niet-financiële activa	32	129	107	66	43	32	27	25	24
3. Overdrachten aan gezinnen en IZW's	76	80	89	52	53	54	55	56	57
4. Overdrachten aan vennootschappen	167	177	156	207	209	213	216	220	224
c. Overdrachten aan andere overheden	311	325	307	316	308	311	315	319	324
1. Inkomensoverdrachten	306	314	291	289	292	296	300	304	308
2. Kapitaaloverdrachten	5	11	16	27	16	16	16	16	16
B. Rentelasten	32	25	8	-19	-43	-64	-80	-90	-89
3. Vorderingsaldo	859	-399	269	121	29	246	-11	-403	164
Brutobesparingen	3472	2952	3431	2586	2892	3017	3206	3349	3450
4. Primair saldo	892	-374	277	102	-14	182	-91	-493	75
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	21346	22029	22602	23610	23810	24396	25060	25761	26500

Tabel D.5 Rekening van de wettelijke-sociale-verzekeringsinstellingen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Ontvangsten	94712	96589	101108	98678	104645	107317	110823	114352	117998
A. Fiscale en parafiscale ontvangsten	62690	64049	66540	62588	67602	70483	73206	75867	78538
1. Fiscale ontvangsten	3238	3411	3919	3864	4035	4225	4382	4546	4714
a. Directe belastingen	1501	1543	1567	1560	1643	1723	1805	1891	1982
- Huishoudens	1209	1253	1262	1275	1330	1397	1466	1540	1618
- Vennootschappen	293	291	305	285	312	326	339	351	364
b. Indirecte belastingen	1736	1868	2352	2304	2392	2502	2577	2655	2732
2. Werkelijke sociale premies	59452	60638	62621	58723	63567	66258	68823	71321	73824
B. Overige ontvangsten afkomstig van andere sectoren	892	914	832	824	840	853	865	877	890
1. Inkomen uit vermogen	360	295	290	293	292	292	292	292	292
2. Inkomensoverdrachten	141	145	133	121	132	138	144	149	154
3. Kapitaaloverdrachten	38	38	18	18	18	18	18	18	18
4. Lopende verkopen van geproduceerde goederen en diensten	354	435	391	392	398	404	411	418	426
C. Toegerekende sociale premies	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D. Overdrachten afkomstig van andere overheden	31130	31626	33735	35267	36203	35981	36753	37608	38569
1. Overdrachten van fiscale ontvangsten	13682	14845	15847	16962	17959	17279	17557	17935	18611
2. Overige overdrachten	17447	16780	17888	18305	18244	18702	19196	19673	19959
a. Van de federale overheid	17256	16586	17859	18304	18244	18702	19196	19673	19959
b. Van de gemeenschappen en gewesten	192	194	29	0	0	0	0	0	0
Waarvan kapitaaloverdrachten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Uitgaven	93906	96700	100283	112648	109817	113666	118184	123042	127631
A. Primaire uitgaven	93896	96745	100326	112687	109846	113679	118158	122944	127423
a. Finale lopende uitgaven	83906	86479	89691	101435	98530	101913	105892	110194	114338
1. Beloning van werknemers	1659	1646	1554	1561	1578	1613	1652	1692	1733
2. Intermediair verbruik en betaalde belastingen	994	1054	993	1016	1048	1085	1124	1165	1210
3. Subsidies	1949	2024	2249	2274	2282	2318	2354	2386	2418
4. Sociale uitkeringen	78767	81150	84218	95899	92931	96193	100044	104219	108231
- In geld	52621	54157	55897	66283	62320	64370	66871	69558	72035
- In natura door marktproducenten	26146	26993	28321	29616	30611	31822	33173	34660	36196
5. Overdrachten aan huishoudens en IZW's	511	571	644	648	657	667	678	689	702
6. Overdrachten aan het buitenland	26	34	33	35	36	38	40	42	44
b. Finale kapitaaluitgaven	151	126	154	343	154	155	156	157	159
1. Bruto-investeringen in vaste activa	88	77	78	77	78	79	80	82	83
2. Overdrachten aan huishoudens	63	50	57	247	57	57	57	57	57
3. Overdrachten aan vennootschappen	-0	-0	19	19	19	19	19	19	19
c. Overdrachten aan andere overheden	9839	10140	10481	10909	11162	11611	12110	12593	12926
1. Inkomensoverdrachten	9839	10140	10481	10909	11162	11611	12110	12593	12926
2. Kapitaaloverdrachten	-0	-0	0	0	0	0	0	0	0
B. Rentelasten	10	-45	-43	-39	-29	-14	26	98	208
3. Vorderingsaldo	806	-111	825	-13970	-5172	-6348	-7361	-8689	-9633
Brutobesparingen	1001	126	1115	-13499	-4879	-6048	-7053	-8373	-9310
4. Primair saldo	816	-156	782	-14008	-5202	-6362	-7335	-8591	-9425
<i>p.m. Consumptieve bestedingen</i>	28506	29320	30540	31867	32906	34185	35609	37173	38788

Tabel D.6 Detail van de sociale uitkeringen
Miljoenen euro

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
I. Gezamenlijke overheid	109459	113014	117256	130882	128518	132936	138009	143450	148716
- In geld	75233	77560	80321	92006	88685	91575	94941	98486	101768
- In natura	34226	35454	36935	38875	39833	41361	43068	44964	46948
II. Sociale zekerheid	78767	81150	84218	95899	92931	96193	100044	104219	108231
A. Sociale uitkeringen in geld	52621	54157	55897	66283	62320	64370	66871	69558	72035
1. Uitkeringen sociale verzekering	52540	54086	55809	66207	62253	64311	66820	69515	71998
a. Pensioenen van de private sector	29306	30667	32099	34015	35257	37057	38942	40935	42430
b. Uitkeringen ziekte en invaliditeit	8212	8794	9365	10228	10502	11206	11827	12439	13258
c. Kinderbijslag (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Werkloosheid	7285	6682	6242	11195	7874	7141	6841	6628	6624
e. Arbeidsongevallen	231	261	273	278	272	281	289	297	305
f. Beroepsziekten	258	251	248	252	246	243	241	238	236
g. Fonds voor Sluiting van Ondernemingen	198	193	229	203	221	233	241	250	258
h. Zorgverzekering (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
i. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	7050	7237	7352	10036	7881	8150	8438	8729	8888
2. Uitkeringen sociale voorziening	81	71	88	77	67	59	51	43	37
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B. Sociale uitkeringen in natura	26146	26993	28321	29616	30611	31822	33173	34660	36196
1. Geneeskundige verzorging	26136	26982	28311	29606	30601	31813	33164	34651	36186
2. Overige uitkeringen in natura	10	11	9	10	9	9	10	10	10
III. Federale overheid	5589	5806	6075	6629	6635	6838	7054	7273	7473
A. Sociale uitkeringen in geld	5299	5527	5766	6218	6244	6433	6640	6849	7038
1. Uitkeringen sociale verzekering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Uitkeringen sociale voorziening	2801	2898	3061	3390	3329	3388	3458	3528	3627
a. Inkomensgarantie voor ouderen	572	577	598	656	640	668	699	732	735
b. Tegemoetkomingen voor gehandicapte personen	1551	1678	1790	2008	1968	2017	2066	2114	2215
c. Oorlogspensioenen	23	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Sociale overdrachten (terugbetaalbaar belastingkrediet)	651	632	657	710	705	686	675	664	658
e. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	4	11	17	17	17	17	17	18	18
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	2498	2629	2705	2828	2915	3045	3182	3321	3411
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	2375	2518	2590	2706	2791	2918	3052	3187	3273
b. Bruggpensioenen van de overheidssector	12	0	0	0	0	0	0	0	0
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Overige uitkeringen	111	112	115	122	124	127	130	134	138
B. Sociale uitkeringen in natura	290	279	309	411	391	404	414	424	435
1. Geneeskundige verzorging	94	78	85	97	106	116	121	126	132
2. Overige uitkeringen in natura	196	202	224	314	285	288	293	298	303
IV. Gemeenschappen en gewesten	21781	22642	23396	24561	24927	25686	26548	27453	28327
A. Sociale uitkeringen in geld	14240	14711	15356	15991	16365	16831	17358	17877	18327
1. Uitkeringen sociale verzekering	470	504	525	534	550	572	594	618	643
a. Zorgverzekering	404	436	456	464	478	498	519	540	562
b. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	66	67	69	71	72	74	76	78	80
2. Uitkeringen sociale voorziening	7881	8169	8650	9032	9235	9445	9682	9926	10162
a. Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	137	110	100	92	87	86	85	82	78
b. Kinderbijslag (na 2015)	6498	6613	6875	7010	7113	7283	7464	7651	7828
c. Tegemoetkomingen voor gehandicapte personen	506	515	532	550	561	582	604	627	653
d. Sociale overdrachten (terugbetaalbaar belastingkrediet)	0	0	0	0	329	340	350	361	371
e. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	741	931	1142	1380	1146	1155	1179	1204	1233
3. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	5889	6039	6182	6424	6579	6814	7081	7333	7523
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	5820	5973	6126	6368	6523	6757	7025	7277	7466
b. Bruggpensioenen van de overheidssector	69	66	56	56	56	56	56	56	56
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Uitkeringen sociale verzekering pensioenfondsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0

VOORUITZICHTEN

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
B. Sociale uitkeringen in natura	7541	7931	8039	8570	8562	8855	9189	9575	9999
1. Geneeskundige verzorging	3327	3473	3625	4073	3934	4061	4213	4394	4590
2. Overige uitkeringen in natura	4214	4458	4414	4497	4629	4794	4977	5182	5409
V. Lagere overheid	3322	3416	3568	3793	4025	4220	4363	4506	4685
A. Sociale uitkeringen in geld	3074	3166	3302	3514	3757	3941	4072	4202	4367
1. Uitkeringen sociale voorziening	1505	1591	1691	1849	2039	2145	2190	2235	2351
a. Leefloon	1200	1354	1452	1722	1914	2016	2056	2097	2206
b. Pensioenen van de overheidssector en overige uitkeringen	305	237	240	127	125	129	134	138	145
2. Rechtstreekse sociale uitkeringen door werkgevers	1568	1573	1609	1663	1716	1794	1880	1965	2014
a. Rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector	1533	1539	1576	1630	1683	1761	1847	1932	1981
b. Brugpensioenen van de overheidssector	22	22	20	20	20	20	20	20	20
c. Kinderbijslag van de overheidssector (voor 2015)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Overige uitkeringen	14	12	12	13	13	13	13	13	14
3. Uitkeringen sociale verzekering pensioenfondsen	1	1	1	1	1	1	1	1	1
B. Sociale uitkeringen in natura	249	251	266	279	268	279	291	304	318
1. Overige uitkeringen in natura	249	251	266	279	268	279	291	304	318

E. Resultaten per bedrijfstak

Tabel E.1 Bruto toegevoegde waarde in volume
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Landbouw	0.1	-24.5	-23.0	-7.0	2.7	1.0	1.4	1.3	1.2
2. Energie	-4.2	-13.0	3.8	-12.7	10.5	2.5	-0.7	0.9	-0.0
3. Verwerkende nijverheid	3.2	0.8	0.4	-12.2	8.8	3.9	1.2	1.1	1.0
a. Intermediaire goederen	3.4	2.1	1.1	-9.1	6.7	2.9	1.0	0.9	0.8
b. Uitrustingsgoederen	9.1	-0.8	2.4	-16.8	13.8	5.2	1.7	1.5	1.4
c. Verbruiksgoederen	-0.7	-0.4	-2.2	-14.9	9.7	4.9	1.3	1.1	1.1
4. Bouw	1.3	3.7	3.8	-11.6	9.9	2.2	1.8	1.5	1.2
5. Verhandelbare diensten	2.4	2.6	1.6	-12.5	10.1	3.9	1.6	1.6	1.4
a. Vervoer en communicatie	2.0	2.4	-0.1	-12.2	7.7	5.3	1.4	1.4	1.2
b. Handel en horeca	-1.7	2.1	1.2	-21.6	18.6	5.8	1.1	1.0	0.8
c. Krediet en verzekeringen	2.0	2.9	4.7	-6.3	4.0	1.5	1.1	1.4	1.3
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	1.4	-0.8	0.8	-14.2	12.1	3.7	1.3	1.4	1.3
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	4.7	3.7	1.7	-9.3	8.3	3.4	2.0	2.0	1.8
6. Niet-verhandelbare diensten	0.6	0.4	1.3	-1.9	1.9	1.1	0.9	0.8	0.8
Totaal	1.9	1.5	1.4	-10.8	8.6	3.4	1.4	1.4	1.2

Tabel E.2 Structuur van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen
In procent van het totaal

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Landbouw	0.7	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
2. Energie	3.0	2.7	2.8	2.6	2.7	2.7	2.6	2.6	2.6
3. Verwerkende nijverheid	13.6	13.5	13.2	12.9	12.8	12.8	12.8	12.7	12.6
a. Intermediaire goederen	7.1	7.2	7.0	7.0	6.8	6.8	6.7	6.7	6.6
b. Uitrustingsgoederen	2.5	2.4	2.4	2.2	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3
c. Verbruiksgoederen	4.0	3.9	3.8	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7
4. Bouw	5.1	5.3	5.4	5.3	5.4	5.3	5.3	5.4	5.3
5. Verhandelbare diensten	63.1	63.5	63.6	62.5	63.5	63.8	63.9	64.0	64.1
a. Vervoer en communicatie	6.9	6.8	6.7	6.6	6.6	6.7	6.6	6.6	6.6
b. Handel en horeca	13.7	13.6	13.6	11.9	13.0	13.3	13.2	13.2	13.1
c. Krediet en verzekeringen	6.2	6.2	6.6	6.9	6.6	6.5	6.5	6.5	6.5
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	7.1	7.0	7.0	6.7	7.0	7.0	7.0	7.0	7.0
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	29.2	29.7	29.8	30.3	30.3	30.3	30.5	30.7	30.9
6. Niet-verhandelbare diensten	14.6	14.5	14.5	16.1	15.1	14.9	14.9	14.9	14.9
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabel E.3 Investerings in volume
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Landbouw	5.6	4.0	-9.3	-22.4	18.9	8.0	0.9	0.9	0.8
2. Energie	2.5	9.6	5.7	-17.0	17.3	2.9	3.0	0.8	2.6
3. Verwerkende nijverheid	8.1	1.2	4.5	-20.7	19.7	8.2	1.2	1.0	0.9
a. Intermediaire goederen	7.2	1.9	6.7	-17.3	17.8	7.2	1.2	1.0	0.9
b. Uitrustingsgoederen	22.6	2.9	2.3	-27.4	27.4	9.3	1.3	1.2	1.2
c. Verbruiksgoederen	1.8	-1.4	1.1	-23.9	19.2	10.1	1.3	1.0	0.8
4. Bouw	8.4	4.7	4.0	-16.4	18.4	2.8	2.6	2.2	1.6
5. Verhandelbare diensten	-0.5	4.7	2.7	-21.0	19.1	7.6	2.6	2.1	1.9
a. Vervoer en communicatie	1.8	9.0	2.5	-20.2	19.4	5.7	3.9	1.7	1.6
b. Handel en horeca	-2.5	2.1	2.2	-40.0	36.3	11.6	2.8	2.1	1.6
c. Krediet en verzekeringen	16.5	12.0	5.5	-12.6	9.4	4.0	1.1	1.5	1.3
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening	0.1	-1.2	2.1	-18.2	16.9	5.5	1.9	1.8	1.6
e. Overige marktdiensten (exclusief woongebouwen)	-3.3	3.6	2.5	-17.3	17.4	8.3	2.5	2.4	2.2
6. Woongebouwen	0.1	1.0	4.9	-14.6	12.9	4.6	1.8	1.6	1.3
7. Niet-verhandelbare diensten	-0.1	8.5	-0.8	-3.6	13.8	-5.5	13.6	-0.1	-2.4
Totaal	1.3	4.0	3.2	-18.0	17.2	5.6	3.1	1.6	1.3

Tabel E.4 Binnenlandse werkgelegenheid
Duizendtallen, jaargemiddelden

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Loontrekkers	3961.2	4014.2	4074.8	4055.6	3989.5	4039.0	4080.4	4115.0	4141.9
a. Landbouw	23.3	24.2	25.7	26.0	25.4	25.8	26.2	26.6	26.9
b. Energie	55.2	55.1	56.5	57.1	54.8	55.2	55.0	55.1	55.1
c. Verwerkende nijverheid	475.9	481.9	487.1	479.2	458.8	459.0	458.6	456.9	454.7
. Intermediaire goederen	197.3	200.8	203.5	200.9	191.0	190.1	188.9	187.3	185.7
. Uitrustingsgoederen	90.9	91.9	92.6	90.4	86.9	86.7	86.7	86.2	85.5
. Verbruiksgoederen	187.6	189.2	190.9	188.0	180.9	182.2	183.0	183.4	183.5
d. Bouw	206.3	207.9	210.8	210.9	206.8	209.6	210.9	211.6	211.8
e. Vervoer en communicatie	265.2	268.5	275.4	275.4	265.8	268.0	268.6	269.2	269.7
f. Handel en horeca	629.8	634.8	641.8	633.0	614.3	622.8	630.4	637.8	642.6
g. Krediet en verzekeringen	114.3	111.4	109.7	107.8	103.2	102.9	102.5	102.0	101.6
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	540.1	549.9	561.9	565.8	558.6	572.0	584.9	595.4	604.8
i. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	787.3	811.5	831.6	827.7	824.2	842.2	859.0	874.0	886.4
j. Niet-verhandelbare diensten	864.0	869.1	874.3	872.8	877.5	881.4	884.3	886.3	888.3
j.1. Overheid en onderwijs	824.6	829.1	834.1	837.3	838.4	839.1	840.5	841.9	843.5
j.2. Huispersoneel	39.3	40.1	40.2	35.5	39.1	42.3	43.8	44.3	44.8
2. Zelfstandigen	790.1	802.8	819.0	811.2	796.5	815.2	828.9	839.7	849.2
a. Landbouw	35.5	34.5	34.1	31.0	29.7	29.1	28.6	28.1	27.6
b. Energie	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
c. Verwerkende nijverheid	24.8	24.5	24.9	24.9	24.7	24.6	24.7	24.9	25.0
. Intermediaire goederen	5.4	5.4	5.5	5.7	5.7	5.8	5.9	6.0	6.1
. Uitrustingsgoederen	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2
. Verbruiksgoederen	18.2	18.0	18.3	18.1	17.8	17.6	17.7	17.7	17.7
d. Bouw	69.9	71.4	73.9	74.2	75.0	77.5	79.2	80.7	82.0
e. Vervoer en communicatie	11.0	12.3	12.9	13.1	13.1	13.4	13.7	14.0	14.3
f. Handel en horeca	114.2	112.2	112.2	108.9	103.0	103.9	104.2	104.1	103.7
g. Krediet en verzekeringen	6.7	6.4	6.3	6.1	5.9	5.7	5.6	5.4	5.3
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening	81.5	82.7	84.7	85.0	85.4	87.6	89.9	92.1	94.2
i. Overige marktdiensten	438.0	449.4	459.9	457.4	448.9	462.3	471.4	478.6	484.9
j. Niet-verhandelbare diensten (onderwijs)	8.0	8.7	9.3	9.8	10.2	10.6	10.9	11.3	11.6
3. Binnenlandse werkgelegenheid (1+2)	4751.4	4817.0	4893.8	4866.8	4786.0	4854.1	4909.3	4954.7	4991.1
a. Landbouw	58.7	58.7	59.8	57.0	55.1	55.0	54.8	54.7	54.5
b. Energie	55.8	55.8	57.2	57.7	55.5	55.8	55.7	55.7	55.7
c. Verwerkende nijverheid	500.6	506.4	512.0	504.1	483.5	483.6	483.4	481.8	479.6
. Intermediaire goederen	202.7	206.2	209.0	206.5	196.8	195.9	194.8	193.3	191.8
. Uitrustingsgoederen	92.1	93.1	93.8	91.5	88.0	87.9	87.9	87.4	86.7
. Verbruiksgoederen	205.8	207.2	209.2	206.1	198.7	199.8	200.7	201.1	201.2
d. Bouw	276.3	279.3	284.7	285.1	281.9	287.1	290.1	292.3	293.8
e. Vervoer en communicatie	276.2	280.7	288.3	288.4	278.9	281.4	282.3	283.2	284.0
f. Handel en horeca	744.0	747.0	754.0	741.9	717.3	726.7	734.6	741.9	746.3
g. Krediet en verzekeringen	121.0	117.8	116.1	114.0	109.1	108.6	108.1	107.4	106.8
h. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	621.6	632.6	646.7	650.9	643.9	659.6	674.9	687.5	699.0
i. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	1225.3	1260.9	1291.5	1285.1	1273.1	1304.5	1330.4	1352.6	1371.4
j. Niet-verhandelbare diensten	872.0	877.9	883.7	882.6	887.7	891.9	895.2	897.5	899.9
j.1. Overheid en onderwijs	832.7	837.8	843.4	847.1	848.6	849.7	851.4	853.2	855.1
j.2. Huispersoneel	39.3	40.1	40.2	35.5	39.1	42.3	43.8	44.3	44.8

Tabel E.5 Arbeidsproductiviteit per uur in de marktbedrijfstakken
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Landbouw	-0.7	-25.5	-23.5	-1.3	3.7	3.5	2.1	2.0	1.9
2. Energie	-4.5	-13.0	1.4	-11.5	12.3	2.5	-0.5	0.7	-0.0
3. Verwerkende nijverheid	1.8	-0.5	-0.1	-1.5	4.4	2.7	1.2	1.4	1.4
a. Intermediaire goederen	2.2	0.1	0.4	-1.6	5.5	3.1	1.5	1.7	1.6
b. Uitrustingsgoederen	8.1	-2.0	2.9	-1.8	5.4	3.3	1.6	2.1	2.2
c. Verbruiksgoederen	-2.5	-1.1	-2.8	-3.1	3.7	2.5	0.8	0.9	0.9
4. Bouw	0.2	1.5	2.2	-3.8	2.2	1.0	0.7	0.7	0.6
5. Verhandelbare diensten	0.1	0.5	-0.1	-0.6	1.8	0.3	-0.0	0.2	0.3
a. Vervoer en communicatie	0.9	0.6	-2.7	-5.2	4.7	3.3	0.9	0.9	0.8
b. Handel en horeca	-2.1	0.8	0.3	-4.6	5.6	1.9	0.1	0.1	0.3
c. Krediet en verzekeringen	4.2	5.3	6.2	-2.7	5.4	3.3	1.7	2.0	1.9
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	-0.8	-2.2	-1.2	-10.8	9.2	1.2	-1.0	-0.5	-0.5
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	0.8	0.4	-0.4	4.7	-1.9	-1.2	0.0	0.3	0.4
Totaal	0.2	-0.3	-0.1	-1.3	2.4	0.8	0.2	0.4	0.5

Tabel E.6 Nominale arbeidskosten per hoofd in de marktbedrijfstakken
Groeivoeten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Landbouw	6.0	5.0	2.0	0.7	5.6	0.9	2.7	2.6	2.8
2. Energie	-1.7	1.8	1.6	-0.8	5.5	1.3	2.6	2.5	2.7
3. Verwerkende nijverheid	3.4	0.9	1.5	-7.3	11.2	2.2	2.5	2.5	2.7
a. Intermediaire goederen	2.7	1.0	1.7	-4.8	9.0	1.6	2.5	2.5	2.7
b. Uitrustingsgoederen	7.6	-2.5	0.7	-10.9	15.2	2.9	2.5	2.6	2.7
c. Verbruiksgoederen	2.2	2.6	1.6	-8.9	12.5	3.0	2.6	2.6	2.8
4. Bouw	2.2	4.3	1.5	-15.4	11.3	1.4	2.5	2.5	2.6
5. Verhandelbare diensten	1.9	1.8	1.9	-8.2	12.2	3.2	2.5	2.5	2.6
a. Vervoer en communicatie	2.8	2.2	2.1	-3.7	9.3	2.6	2.5	2.5	2.6
b. Handel en horeca	1.3	1.7	2.3	-14.5	19.6	3.3	2.5	2.5	2.7
c. Krediet en verzekeringen	2.1	3.8	1.7	-0.5	5.9	0.7	2.5	2.5	2.7
d. Gezondheidszorg en maatsch. dienstverlening (inclusief dienstencheques)	1.4	1.8	1.4	-3.3	5.8	2.7	2.8	2.7	2.9
e. Overige marktdiensten (inclusief dienstencheques en PWA-banen)	2.9	1.9	2.2	-9.5	14.1	4.5	2.7	2.6	2.7
Totaal	2.0	1.8	1.7	-8.3	11.6	2.8	2.4	2.4	2.6

F. Energieverbruik en broeikasgasemissies

Tabel F.1 Energiebalans

Alle producten, miljoenen ton olie-equivalent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Primaire productie en recuperatie	14.9	11.5	16.0	15.7	15.8	15.3	11.5	11.6	10.0
Import	83.7	87.5	93.9	86.3	89.9	92.1	95.4	95.9	97.3
Totale export	35.7	34.6	35.1	33.1	34.2	35.0	35.5	35.9	36.2
Bunkers	7.5	9.3	9.4	8.5	9.3	9.7	10.0	10.2	10.6
Bruto binnenlandse consumptie	56.6	54.7	65.0	60.0	61.8	62.4	61.0	61.0	60.2
Transformatie input	63.3	58.0	67.7	62.1	64.0	64.6	63.5	63.5	62.8
Thermische elektriciteitscentrales	7.3	7.5	7.2	5.3	5.7	5.8	7.6	7.2	7.8
Kerncentrales	11.0	7.5	11.4	10.7	10.7	10.1	6.3	6.3	4.6
Cokesovens	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
Hoogovens	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Raffinaderijen	43.2	41.2	47.2	44.5	45.9	47.0	47.8	48.3	48.7
Stadsverwarming	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Transformatie output	53.0	50.1	52.0	48.2	50.0	51.1	51.8	52.2	52.5
Thermische elektriciteitscentrales	4.6	4.8	4.8	4.1	4.5	4.7	5.8	5.7	6.2
Centrales op basis van kernenergie	3.6	2.5	3.8	3.5	3.5	3.3	2.1	2.1	1.5
Cokesovens	1.1	1.1	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Hoogovens	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Raffinaderijen	43.0	41.1	41.7	38.9	40.4	41.5	42.3	42.8	43.2
Uitwisselingen en transfers	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Consumptie van de energiesector	2.4	2.5	2.5	2.4	2.4	2.5	2.5	2.5	2.5
Verlies door distributie	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
Beschikbaar voor eindverbruik	50.6	50.7	52.0	48.4	50.0	51.1	51.4	51.6	51.6
Niet-energie-eindverbruik	7.2	7.5	7.8	7.1	6.9	7.5	7.9	8.1	8.3
Energie-eindverbruik	32.9	33.2	35.1	32.2	34.1	34.5	34.4	34.4	34.3
Industrie	10.4	10.7	11.0	9.8	10.8	10.8	10.7	10.7	10.6
Transport	8.8	8.8	10.7	9.3	10.0	10.4	10.4	10.4	10.4
Gezinnen	8.3	8.2	8.2	8.2	8.2	8.1	8.1	8.1	8.1
Handel, diensten en landbouw	5.4	5.5	5.3	4.8	5.1	5.1	5.1	5.1	5.1

Tabel F.2 Broeikasgasemissies

Mt CO₂-equivalenten

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1. Energie	85.1	85.6	85.5	75.9	80.1	80.5	84.7	83.6	84.8
1A. Verbranding van brandstoffen	84.5	84.9	84.9	75.3	79.4	79.9	84.1	83.0	84.1
1A1. Transformatiesector	23.0	23.3	23.5	17.9	19.5	20.2	25.0	24.4	26.2
1A2. Industrie	15.1	15.7	15.8	14.7	15.7	15.3	14.8	14.4	13.9
1A3. Transport	25.5	25.5	25.5	23.2	24.4	24.7	24.8	24.8	24.8
1A4. Andere sectoren	25.0	24.7	24.4	23.9	24.2	24.0	23.9	23.7	23.5
1A5. Andere	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Statistisch verschil	-4.2	-4.4	-4.4	-4.4	-4.4	-4.4	-4.4	-4.4	-4.4
1B. Vluchtige emissies	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
2. Industriële processen	21.3	21.6	21.3	15.6	17.2	18.5	18.0	17.6	17.1
3. Landbouw	10.1	10.0	9.9	9.8	9.8	9.7	9.6	9.6	9.5
4. Afval	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.0
Totaal	118.0	118.5	118.1	102.6	108.2	109.9	113.5	111.8	112.3
Internationale bunkers	29.5	35.7	35.7	31.2	34.6	36.5	37.5	38.4	39.4

5.2. Definitie van de HERMES-bedrijfstakingen

Benaming van de bedrijfstak	NACE-BEL2008 (A38)
1. Landbouw	Landbouw, bosbouw en visserij (AA)
2. Energie	Vervaardiging van cokes en geraffineerde aardolieproducten (CD) + Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht (DD) + Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering (EE)
3. Verwerkende nijverheid	
a. Intermediaire goederen	Winning van delfstoffen (BB) + Vervaardiging van chemische producten (CE) + Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten (CF) + Vervaardiging van producten van rubber en kunststof en van anderen niet-metaalhoudende minerale producten (CG) + Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal, exclusief machines en apparaten (CH)
b. Uitrustingsgoederen	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten (CI) + Vervaardiging van elektrische apparatuur (CJ) + Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g. (CK) + Vervaardiging van transportmiddelen (CL)
c. Consumptiegoederen	Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten (CA) + Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer (CB) + Houtindustrie, vervaardiging van papier en papierwaren, drukkerijen (CC) + Vervaardiging van meubelen en overige industrie, reparatie en installatie van machines en apparaten (CM)
4. Bouw	Bouwnijverheid (FF)
5. Marktdiensten	
a. Vervoer en communicatie	Vervoer en opslag (HH) + Telecommunicatie (JB)
b. Handel en horeca	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen (GG) + Verschaffen van accommodatie en maaltijden (II)
c. Krediet en verzekeringen	Financiële activiteiten en verzekeringen (KK)
d. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	Menselijke gezondheidszorg (QA) + Maatschappelijke dienstverlening (QB)
e. Overige marktdiensten	Uitgeverijen, audiovisuele diensten en uitzendingen (JA) + Informaticadiensten en dienstverlenende activiteiten op gebied van informatica (JC) + Exploitatie van en handel in onroerend goed (LL) + Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening, hoofdkantoren, adviesbureaus, architecten en ingenieurs, technische testen en toetsen (MA) + Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (MB) + Reclamewezen en marktonderzoek; overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten (MC) + Administratieve en ondersteunende diensten (NN) + Kunst, amusement en recreatie (RR) + Overige diensten (SS)
6. Niet-verhandelbare diensten	
a. Overheidsdiensten en onderwijs	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen (OO) + Onderwijs (PP)
b. Huishoudelijke diensten	Huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik (TT)

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

<https://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het Federaal Planbureau (FPB) bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Het FPB maakt drie keer per jaar, in februari, juni en september, kortetermijnvooruitzichten voor de Belgische economie, onder de verantwoordelijkheid van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. Deze vooruitzichten vormen de basis voor de opmaak van de Rijksbegroting en de begrotingscontrole, vandaar de benaming 'Economische begroting'. Het FPB publiceert in juni de 'Economische vooruitzichten' voor de volgende vijf jaren, waarvan een voorlopige versie, voorbereid in maart, het

macro-economisch kader vormt voor het Belgisch stabiliteitsprogramma. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, regionale economische vooruitzichten opgesteld.

Het FPB realiseert ook, een keer per jaar voor rekening van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, waarvan het het secretariaat verzekert, financiële langetermijnvooruitzichten gericht op de budgettaire kosten van de vergrijzing en analyseert dan eveneens de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Het FPB stelt jaarlijks, in samenwerking met Statbel, demografische vooruitzichten op. Het FPB publiceert om de drie jaar Langetermijnenergievooruitzichten voor België. Ook om de drie jaar maakt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, Langetermijnvooruitzichten voor de transportvraag in België. In die drie domeinen worden de vooruitzichten op een langetermijnhorizon opgesteld.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.